Henri J.M. Nouwen s-a născut în 1932 în Olanda, dar şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii în Statele Unite şi în Canada. A fost preot catolic şi un foarte îndrăgit conferenţiar şi autor de lucrări de teologie şi spiritualitate. A predat la universităţile Notre Dame, Yale şi Harvard din SUA. în ultimii zece ani ai vieţii a lucrat cu persoane cu handicap mintal şi fizic sever în cadrul unei comunităţi din apropiere de Toronto. S-a stins din viaţă în 1996, în Olanda.

A scris 39 de cărţi, care au fost traduse în numeroase limbi şi vândute în milioane de exemplare. Printre cele mai cunoscute: *The Wounded Healer. Ministry in Contemporary Society (Tămăduitorul rănit: misiunea preoţească în societatea contemporană -* ***1972),*** *A Cry for Mercy: Prayers from the Genesee (Un strigăt pentru îndurare: Rugăciuni din Geneză -* ***1981),*** *In the Name ofjesus: Reflections on Christian Leadership {în numele lui Isus: Reflecţii despre păstorirea creţtină -* ***1989),*** *Life of the Beloved: Spiritual Living in a Secular World (Viaţa Fiului preaiubit: Trăirea spirituală într-o lume seculară -* ***1992),*** *The Return of the Prodigai Son: A Meditation on Fathers, Brothers and Sons* ***(1992, trad. rom.*** *întoarcerea fiului risipitor,* ***1999),*** *The Inner Voice ofLove: Journey Through Anguish to Freedom (Vocea lăuntrică a iubirii: O călătorie prin suferinţă spre libertate -* ***1996),*** *Breadfor the Journey: A Daybook ofWisdom and Faith* ***(1997, trad. rom.*** *Pâine pentru drum,* ***2014). La aproape 18 ani de la apariţia primei traduceri a*** *Fiului risipitor,* ***s-a simţit nevoia reluării într-o nouă traducere a acestei capodopere a autorului.***

HENRI J.M.NOUWEN

FIUL RISIPITOR

POVESTEA UNEI ÎNTOARCERI ACASĂ

Traducere din engleză de MONICA BROŞTEANU

HUMAN ITAS BUCUREŞTI

Redactor: Marieva Ionescu Coperta: Ioana Nedelcu Tehnoredactor: Manuela Măxineanu Corector: Andreea Niţă DTP: Radu Dobreci, Dan Dulgheru
Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

ISBN 978-973-50-5712-l Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Naţională a României.
EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro
Comenzi online: www.libhumanitas.ro Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Tatălui meu, Laurent Jean Mărie Nouwen, la împlinirea vârstei de nouăzeci de ani

/ atălfiului risipitor se lasă cu totul în voia bucuriei pricinuite de întoarcerea acestuia. Trebuie să învăț din asta. Să învăț „să fur“ toată bucuria adevărată care se poate fura și s-o arăt și altora. Da, știu că nu toată lumea s-a convertit, că nu este pretutindeni pace, că nu a fost îndepărtată toată durerea, însă văd totuși oameni întorcându-se acasă. Răsplata pentru alegerea bucuriei este bucuria însăși.

Din perspectiva lui Dumnezeu, este nevoie doar de un singur act de căință ascuns, de un mic gest de iubire dezinteresată, de un moment de iertare adevărată ca să-l facă să se ridice de pe tron, să alerge către fiul întors acasă și să umple cerurile cu larma dumnezeieștii bucurii.

POVESTEA CELOR DOI FII ȘI A TATĂLUI LOR

Un om avea doi fii. Cel mai mic dintre ei i-a zis tatălui: „Tată, dă-mi partea de avere ce mi se cuvineT Și tatăl le-a împărțit averea. Nu după multe zile, adunând toate, fiul mai mic a plecat într-o țară îndepărtată și acolo și-a risipit averea trăind în desfrâ- nare.

După ce a cheltuit tot, a venit foamete mare în țara aceea și el a început să ducă lipsă. Atunci a mers și s-a oploșit pe lângă unul din locuitorii țării aceleia. Iar acela l-a trimis la moșia sa să-i păzească porcii. Și ar fi dorit să-și umple pântecele cu roșcovele pe care le mâncau porcii, dar nimeni nu i le dădea.

Intrând atunci în sine, și-a zis: „Câți argați în casa tatălui meu au belșug de pâine, iar eu mor aici de foame! Mă voi scula și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am păcătuit împotriva cerului și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul

tău: primește-mă ca pe unul din argații tăi!" Și, sculându-se, a plecat la tatăl său.

Pe când era încă departe, tatăl său l-a văzut și i s-a făcut milă; alergându-i în întâmpinare, l-a cuprins după grumaz și l-a sărutat. Atunci i-a zis fiul: „Tată, am păcătuit împotriva cerului și înaintea ta: nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. “

Dar tatăl a zis slujitorilor: „Aduceți repede haina cea mai bună și îmbrăcați-l; puneți-i inel în deget și încălțăminte în picioare; și aduceți vițelul cel îngrășat și-l tăiați: să mâncăm și să ne veselim, fiindcă acest fiu al meu era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. “Și au început să se veselească.

Dar fiul mai mare era la câmp; și, când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit muzică și jocuri. A chemat atunci pe unul dintre slujitori și l-a întrebat ce înseamnă aceasta. Slujitorul i-a răspuns: ‚A venit fratele tău și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a redobândit sănătos. “ El s-a mâniat și nu voia să intre. Atunci a ieșit tatăl afară și a început să-l îmbuneze. Dar el i-a zis tatălui său: „Iată, de atâția ani te slujesc și niciodată nu ți-am călcat porunca, iar tu niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să petrec cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai tăiat vițelul cel îngrășat.!“

Atunci i-a răspuns tatăl: „Fiule, tu ești totdeauna cu mine și toate ale mele sunt și ale tale. Dar se cădea să petrecem și să ne bucurăm, fiindcă acest frate al tău era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. ***(Luca 15,11-32)*** *"* [1]

1 Traducerea citatelor biblice care apar în această carte ne aparține (n. tr.).

Prolog
ÎNTÂLNIRE CU UN TABLOU
Posterul

O întâlnire aparent nesemnificativă cu un poster care prezenta un detaliu al tabloului lui Rembrandt *întoarcerea fiului risipitor* a fost începutul unei îndelungate aventuri spirituale care m-a adus la o nouă înţelegere a chemării mele şi mi-a dat noi puteri ca să o trăiesc, în miezul acestei aventuri se află un tablou de secol şaptesprezece şi pictorul lui, o parabolă din secolul
întâi si autorul ei si un om al secolului douăzeci în > *
căutarea sensului propriei vieţi.

Povestea începe în toamna anului 1983, în satul Trosly, din Franţa, unde petreceam câteva luni alături de comunitatea L'Arche (Arca), ce găzduieşte persoane cu handicap mintal. întemeiată în 1964 de un canadian, Jean Vanier, comunitatea din Trosly este prima din cele peste nouăzeci de comunităţi L'Arche răspândite în lumea întreagă.

Intr-o zi m-am dus s-o vizitez pe prietena mea Simone Landrien la micul centru de documentare al comunităţii. Pe când stăteam de vorbă, privirea mi-a căzut pe un poster mare prins în piuneze pe uşa ei. înfăţişa un bărbat cu o mantie largă, roşie, atingând cu duioşie umerii unui băiat în haine ponosite care stătea în genunchi în faţa lui. Nu-mi mai puteam lua ochii de la scenă. M-am simţit atras de intimitatea dintre cele două personaje, de roşul cald al mantiei bărbatului, de galbenul auriu al tunicii băiatului şi de lumina tainică ce-i învăluia pe amândoi. însă mai ales mâinile - mâinile bătrânului - atingând umerii băiatului m-au impresionat cum nu mă mai impresionase nimic până atunci.

Dându-mi seama că nu mai sunt atent la conversaţie, i-am spus lui Simone: „Ce-i cu posterul ăsta?“ Ea a zis: „A, e o reproducere după *Fiul risipitor* al lui Rem- brandt. îţi place?“ Eu mă tot holbam la poster şi, în cele din urmă, am îngăimat: „E frumos, mai mult decât frumos... mă face şi să plâng, şi să râd... nu-ţi pot spune ce simt când îl privesc, dar mă impresionează." Simone a spus: „Ar trebui să-ţi cumperi şi tu unul. Găseşti la Paris." „Da", am spus, „trebuie să fac şi eu rost de o reproducere".

Când am văzut pentru prima dată *Fiul risipitor,* tocmai mă-ntorsesem dintr-o călătorie istovitoare de şase săptămâni în care ţinusem conferinţe în Statele Unite, îndemnând comunităţile creştine să facă tot ce le stă în puteri ca să oprească violenţa şi războiul din America Centrală. Eram mort de oboseală, de-abia mă târâm. Eram îngrijorat, mă simţeam singur, neliniştit şi foarte neajutorat. In timpul călătoriei mă simţisem ca un luptător puternic pentru dreptate şi pace, gata să înfrunt fără teamă lumea cea întunecată. Dar când s-a terminat totul eram ca un copilaş speriat căutând să se refugieze la pieptul mamei şi să plângă. După ce
mulţimile care mă ovaţionau sau mă criticau s-au risi-
» >
pit, am simţit o singurătate copleşitoare şi eram gata să cedez glasurilor ademenitoare care-mi făgăduiau odihnă fizică si emoţională.

în această stare mă aflam când l-am întâlnit pentru prima dată pe *Fiul risipitor* al lui Rembrandt pe uşa biroului lui Simone. Mi-a tresărit inima când l-am văzut. După lunga mea călătorie şi expunere în public, îmbrăţişarea duioasă dintre tată şi fiu exprima tot ce-mi doream în clipa aceea. Eram, într-adevăr, fiul ostenit după lungi călătorii; voiam să fiu îmbrăţişat; căutam un cămin în care să mă simt în siguranţă. Fiul întors acasă: asta eram şi numai asta voiam să fiu. Atât de multă vreme umblasem din loc în loc: înfruntând oamenii, implorând, dojenind şi alinând. Acum nu voiam decât să mă odihnesc liniştit într-un loc pe care să-l simt al meu, în care să mă simt acasă.

In lunile şi anii care au urmat s-au întâmplat multe. Deşi am scăpat de oboseala aceea extremă şi m-am întors la o viaţă de profesorat şi de continue deplasări,

îmbrățișarea din tabloul lui Rembrandt mi-a rămas
‘ ‘
întipărită în suflet mult mai adânc decât orice manifestare trecătoare a vreunui sprijin afectiv. Mă condusese către ceva care, înlăuntrul meu, se afla cu mult dincolo de suișurile și coborâșurile unei vieți extrem de active, ceva ce reprezintă dorința neîncetată a spiritului omenesc, tânjirea lui după o întoarcere definitivă, după un netulburat sentiment de siguranță, după un cămin durabil. In vreme ce mă ocupam de mulți oameni și de multe probleme și puteam fi văzut în multe locuri, întoarcerea acasă a fiului risipitor mi-a rămas în minte și a căpătat o semnificație tot mai adâncă în viața mea spirituală. Dorul după o casă pe care să n-o mai părăsesc, conștientizat datorită tabloului lui Rembrandt, a devenit tot mai profund și mai puternic, transfor- mându-l oarecum pe pictor intr-un tovarăș credincios și într-o călăuză pentru mine.

La doi ani după ce am văzut pentru prima dată posterul cu detaliul din tabloul lui Rembrandt, mi-am dat demisia din postul de profesor la Harvard Univer- sity și m-am întors la Arca din Trosly pentru a petrece acolo un an întreg. Scopul era să-mi dau seama dacă sunt sau nu chemat să trăiesc alături de persoane cu handicap mintal într-una dintre comunitățile L’Arche. în anul acela m-am simțit deosebit de aproape de Rembrandt și de al său *Fiu risipitor.* De fapt, căutam un nou cămin. Era ca și cum compatriotul meu olandez îmi fusese dat ca însoțitor special. înainte să se încheie anul, mă hotărâsem să fac din L’Arche noul meu cămin și să mă alătur comunității Daybreak din Toronto.

Tabloul

Chiar înainte să plec din Trosly, prietenul meu Bobby Massie și soția lui, Dana Robert, m-au invitat să merg cu ei într-o excursie în Uniunea Sovietică. Reacția mea
>
instantanee a fost: „Acum o să pot vedea tabloul adevărat." De când începuse să mă intereseze această capodoperă, aflasem că originalul fusese achiziționat în 1766 de Ecaterina cea Mare pentru palatul Ermitaj din Sankt-Petersburg (care după revoluție primise numele de Leningrad, iar de puțin timp își reluase numele originar) și se afla tot acolo. Nu visasem că voi avea ocazia să-l văd atât de curând. Deși abia așteptam să cunosc la fața locului o țară care îmi influențase puternic ideile, emoțiile și sentimentele în cea mai mare parte a vieții, această așteptare pălea în comparație cu ocazia de a sta în fata tabloului care îmi dezvăluise cele mai
>
profunde doruri ale inimii mele.

Am știut încă de când am plecat că decizia de a mă alătura permanent comunității L’Arche și călătoria în Uniunea Sovietică erau strâns legate. Legătura era, fără îndoială, *Fiul risipitor* al lui Rembrandt. Intr-un fel, simțeam că tabloul îmi va îngădui să pătrund misterul întoarcerii acasă așa cum n-o mai făcusem până atunci.

întoarcerea dintr-un turneu de conferințe epuizant intr-un loc sigur fusese o întoarcere acasă; faptul că am părăsit lumea academică pentru a trăi într-o comunitate de persoane cu handicap mintal m-a făcut de asemenea să simt că mă întorc acasă; întâlnirea cu oamenii dintr-o țară care se izolase de restul lumii prin ziduri și frontiere bine păzite era și ea, în felul ei, un mod de a merge acasă. Dar, dincolo de toate acestea, „venirea acasă“ însemna, pentru mine, să merg pas cu pas către Acela care mă așteaptă cu brațele deschise și vrea să mă cuprindă într-o îmbrățișare veșnică. Știam că Rembrandt a înțeles profund această întoarcere acasă spirituală. Știam că, înainte de a picta *Fiul risipitor,* Rembrandt trăise o viată care nu-i mai lăsase nici o
>
îndoială în privința adevăratului și definitivului său cămin. Simțeam că, dacă l-aș întâlni pe Rembrandt exact acolo unde îi pictase pe tată și pe fiu, pe Dumnezeu și omenirea, compătimirea și suferința, într-un unic cerc al iubirii, aș înțelege mai bine ca niciodată cum stau lucrurile cu moartea și cu viața. Simțeam de asemenea că, prin capodopera lui Rembrandt, pot spera ca, într-o zi, să exprim ce-mi doresc cu ardoare să spun despre iubire.

Să te afli la Sankt-Petersburg e una. Dar să ai ocazia să contempli în tihnă *Fiul risipitor* în muzeul Ermitaj e cu totul altceva. Când am văzut coada de peste un kilometru a oamenilor care așteptau să

intre în muzeu, m-am întrebat neliniştit cum şi pentru câtă vreme voi putea să privesc ceea ce voiam atât de mult să văd.

Neliniştea mi-a fost totuşi risipită. La Sankt-Petersburg excursia noastră s-a terminat şi majoritatea membrilor grupului s-au întors acasă. Insă mama lui Bobby, Suzanne Massie, care se afla în Uniunea Sovietică în timpul călătoriei noastre, ne-a invitat să stăm câteva zile la ea. Suzanne este specialistă în cultura şi pictura rusă, iar cartea ei *The Land ofthe Firebird (Ţinutul păsării de foc)* mă ajutase mult să mă pregătesc pentru călătorie. Am întrebat-o pe Suzanne: „Cum să ajung mai aproape de *Fiul risipitor*?“ Ea a spus: „Nu-ţi face griji, Henri. Mă ocup eu şi o să poţi să te uiţi cât vrei si cât ai nevoie la tabloul tău favorit."

>

In cea de-a doua zi petrecută la Sankt-Petersburg, Suzanne mi-a dat un număr de telefon şi mi-a spus: „Iată numărul de la birou al lui Alexei Brianţev. E un bun prieten de-al meu. Sună-l şi o să te ajute cu *Fiul risipitor.* “ Am format numărul pe dată şi am fost surprins să-l aud pe Alexei, în engleza lui cu un uşor accent, promiţându-mi să mă întâmpine la o uşă lăturalnică, departe de intrarea turiştilor.

Sâmbătă, 26 iulie 1986, la ora 2:30 după-amiază, am pornit spre Ermitaj, pe lângă fluviul Neva, şi, depăşind intrarea principală, am găsit uşa despre care îmi vorbise Alexei. Am intrat şi cineva care stătea în spatele unui birou mare mi-a îngăduit să folosesc telefonul interior şi să-l sun pe Alexei. După câteva minute, el a apărut şi m-a întâmpinat cu multă bunătate. M-a condus de-a lungul unor coridoare superbe şi pe nişte scări elegante până într-un loc ferit care nu era pe traseul turiştilor. Era o încăpere mare cu tavan înalt şi care arăta ca atelierul unui pictor bătrân. Pretutindeni erau stivuite tablouri. în mijloc erau mese mari şi scaune pline de hârtii şi de obiecte de tot felul. Aşezân- du-ne acolo pentru o clipă, am înţeles repede că Alexei conducea departamentul de restaurări de la Ermitaj. Cu mare delicateţe şi cu un interes vădit pentru dorinţa mea de a petrece mult timp în faţa tabloului lui Rembrandt, mi-a oferit tot ajutorul la care sperasem. Apoi m-a dus direct la *Fiul risipitor,* i-a spus paznicului să nu mă deranjeze şi m-a lăsat acolo.

Iată-mă, aşadar, faţă în faţă cu tabloul care îmi stăruise în minte şi în inimă aproape trei ani. Eram uluit de frumuseţea lui maiestuoasă. Mărimea, depăşind-o pe cea naturală; îmbelşugatele nuanţe de roşu, de cafeniu şi de galben; cotloanele aflate în umbră şi prim-pla- nul strălucitor, însă mai presus de toate îmbrăţişarea scăldată în lumină dintre tată şi fiu, înconjuraţi de patru personaje misterioase, toate acestea m-au captivat cu o intensitate mult dincolo de aşteptările mele. Avusesem momente în care mă întrebasem dacă nu cumva tabloul adevărat avea să mă dezamăgească. Dimpotrivă! Măreţia şi splendoarea lui au alungat aceste gânduri şi m-au impresionat. Venirea aici era, într-adevăr, o întoarcere acasă.

In timp ce numeroasele grupuri de turişti, alături de ghizii lor, intrau şi ieşeau succedându-se cu repeziciune, eu stăteam pe unul din scaunele tapisate cu catifea roşie în faţa tabloului şi îl priveam. Vedeam, în sfârşit, originalul! Nu doar pe tatăl îmbrăţişându-şi copilul întors acasă, ci şi pe fiul mai mare şi alte trei siluete. Este o lucrare uriaşă în ulei pe pânză, de circa doi metri şi jumătate înălţime şi doi în lăţime. Mi-a luat ceva timp să mă obişnuiesc cu gândul că sunt *într-adevăr* acolo, că mă aflu în faţa a ceea ce sperasem atât de mult să văd, că mă bucur de privilegiul de a sta singur în muzeul Ermitaj din Sankt-Petersburg contemplând *Fiul risipitor* după pofta inimii.

Tabloul era expus într-un mod cât se poate de avantajos, pe un perete care primea lumină naturală din belşug de la o fereastră mare din apropiere, aflată în unghi de optzeci de grade. Stând acolo, mi-am dat seama că lumina devenea tot mai intensă pe măsură ce înainta după-amiaza. La ora patru, soarele a dat tabloului o nouă strălucire, iar siluetele din fundal — care rămăseseră cam vagi în primele ore — păreau să iasă din colţurile lor întunecoase. La apropierea serii, lumina soarelui s-a făcut mai limpede şi mai vibrantă. îmbrăţişarea dintre tată si fiu a devenit mai strânsă si mai

profundă, iar cei din preajmă păreau să ia parte mai direct la acest tainic eveniment de împăcare, de iertare și de tămăduire lăuntrică. Treptat mi-am dat seama că erau tot atâtea tablouri cu *Fiul risipitor* câte schimbări de lumină și, multă vreme, am rămas vrăjit de acest dans grațios al naturii și artei.
Nici n-am știut când au trecut mai bine de două)
ore, când s-a întors Alexei. Cu un zâmbet compătimitor și cu un gest de încurajare, mi-a sugerat că am nevoie de o pauză și m-a invitat la o cafea. M-a condus prin sălile maiestuoase ale muzeului - mare parte din el fusese palatul de iarnă al țarilor — până la atelierul de unde porniserăm. Alexei și colegul său înșiraseră o mulțime de chifle, brânză de diverse soiuri și dulciuri și m-au îmbiat să mă servesc din toate. Pe când speram să stau liniștit o vreme în compania *Fiului risipitor*, nu

m-am gândit că o să ajung să beau cafeaua de după- amiază cu restauratorii de tablouri de la Ermitaj. Alexei și colegul său mi-au împărtășit tot ce știau despre tabloul lui Rembrandt şi au vrut să afle de ce mă pasiona atât. Au părut surprinși și chiar nițel încurcaţi de observațiile și reflecţiile mele spirituale. Au ascultat cu atenţie și m-au îndemnat să le spun mai multe.

După cafea, m-am întors la tablou pentru încă o oră, până când paznicul şi femeia de serviciu mi-au dat de ştire, în termeni fără echivoc, că se închide muzeul și că stătusem destul acolo.

După patru zile, m-am întors să văd din nou tabloul. Și atunci mi s-a întâmplat ceva amuzant, ceva ce merită povestit. Din pricina unghiului din care soarele de dimineaţă bătea pe tablou, a apărut un luciu care distrăgea atenția. Așa că am luat unul din scaunele de catifea roșie și l-am pus într-un loc de unde nu se mai vedea luciul și apăreau iarăși clar figurile din tablou. De îndată ce paznicul - un tânăr serios, cu șapcă și uniformă militară - a văzut ce fac, s-a supărat foarte tare din pricina îndrăznelii mele de a lua scaunul și a-l muta. A venit la mine și mi-a poruncit, cu un torent de cuvinte în rusă şi de gesturi universale, să pun scaunul înapoi. Drept răspuns, i-am arătat cu degetul soarele și pânza, încercând să-i explic de ce mutasem
scaunul. N-am avut nici un succes. Asa că am dus sca-
»
unul înapoi și m-am așezat pe jos. Insă asta l-a deranjat și mai mult pe paznic. După câteva încercări însuflețite de a-l face să-mi înțeleagă problema, mi-a spus să mă așez pe caloriferul de sub fereastră, de unde se vedea

bine. însă în curând a intrat o ghidă a Inturistului cu un grup mare; a venit la mine și mi-a spus cu asprime să nu mai stau pe calorifer, să mă mut pe unul din scaune. Atunci paznicul s-a înfuriat și i-a spus cu multe cuvinte și gesturi că el mă lăsase să stau pe calorifer. Ghida nu a părut convinsă, însă a hotărât să se ocupe de turiști, care priveau tabloul lui Rembrandt și se întrebau ce dimensiuni au personajele. Câteva minute mai târziu, a venit Alexei să vadă ce fac. Pe dată paznicul s-a dus la el si au discutat amândoi multă vreme.)

Paznicul încerca, evident, să-i explice cele întâmplate, însă discuția a durat atât de mult, încât mă întrebam îngrijorat unde va duce. Apoi, deodată, Alexei a ieșit. O clipă m-am simțit vinovat că provocasem atâta agitație și am crezut că-l supărasem și pe el. însă peste zece minute Alexei s-a întors cărând un fotoliu mare, comod, cu tapițerie de catifea roșie și cu picioarele vopsite în auriu. Doar pentru mine! Cu un rânjet larg, a pus fotoliul în fața tabloului și m-a poftit să mă așez. Alexei, paznicul și cu mine zâmbeam cu toții. Acum aveam propriul meu scaun și nimeni nu mai obiecta. Deodată, totul a părut foarte amuzant. Trei scaune goale ce nu puteau fi atinse și un fotoliu luxos adus dintr-o altă încăpere a palatului de iarnă, pe care puteam să-l mut cum voiam. Elegantă birocrație! M-am întrebat dacă vreunul dintre personajele din tablou, care asistaseră la scenă, zâmbea împreună cu noi. N-o să aflu niciodată.

în total, am petrecut mai bine de patru ore cu *Fiul risipitor,* luând notițe din explicațiile ghizilor și din spusele turiștilor, descriind ce vedeam când soarele devenea mai intens și când pălea și ce simțeam în adâncul ființei pe măsură ce deveneam tot mai mult părtaș la povestea pe care Isus o spusese cândva, iar Rembrandt o pictase. Mă întrebam dacă și în ce fel aceste ceasuri prețioase petrecute la Ermitaj aveau să aducă rod.

Când am plecat din fața tabloului, m-am dus la tânărul paznic și am încercat să-mi exprim recunoștința că mă răbdase atâta. Uitându-mă în ochii lui de sub șapca mare rusească, am văzut un om ca și mine: speriat, dar cu o mare dorință de a primi iertarea. Pe fața lui tânără, imberbă, se așternuse un zâmbet foarte blând. Am zâmbit si eu si amândoi ne-am simtit bine.

> > >

Evenimentul

La câteva săptămâni după vizita la Ermitaj, în Sankt- Petersburg, am plecat spre casa Daybreak a comunității L'Arche din Toronto ca să locuiesc si să lucrez acolo

>

ca păstor al comunității. Deși îmi luase un an întreg să-mi dau seama dacă Dumnezeu mă chema să trăiesc alături de oameni cu handicap mintal, simțeam încă teamă și neliniște, întrebându-mă dacă voi fi în stare să fac față. Până atunci nu le prea dădusem atenție oamenilor cu handicap mintal. Dimpotrivă, mă concentrasem tot mai mult asupra studenților și asupra problemelor lor. învăţasem să ţin cursuri şi să scriu cărţi, să explic lucrurile sistematic, să dezbat și să analizez. Nu mă pricepeam să comunic cu oameni care cu greu pot să vorbească și, dacă o fac, nu sunt interesați de discursuri logice sau de păreri bine argumentate. Cu atât mai puțin mă pricepeam să vestesc Evanghelia lui Isus unor oameni care ascultau mai mult cu inima decât cu mintea si care erau mult mai sensibili la ce

)

făceam decât la ce spuneam.

Am ajuns la Daybreak în august 1986, cu convingerea că făcusem alegerea potrivită, însă inima îmi bătea foarte tare gândindu-mă la ce mă aștepta. Cu toate acestea, eram convins că, după mai bine de douăzeci de ani de profesorat, venise vremea să am încredere în faptul că Dumnezeu îi iubește pe cei săraci cu duhul într-un mod foarte special și că - deși s-ar putea să nu am cine știe ce să le ofer - ei au foarte mult să-mi ofere mie.

Printre cele dintâi lucruri pe care le-am făcut când am ajuns acolo a fost să caut un loc potrivit unde să-mi atârn posterul cu *Fiul risipitor*. încăperea de lucru care mi s-a dat s-a dovedit ideală. Fie că mă așezam să ci-

>

tesc, să scriu sau să vorbesc cu cineva, vedeam tot timpul misterioasa îmbrățișare dintre tată și fiu care ajunsese să facă parte atât de intim din călătoria mea spirituală.

De când vizitasem Ermitajul, înțelegeam mai bine rostul celor patru personaje, două femei şi doi bărbaţi, care stăteau în preajma spaţiului luminos în care tatăl îşi întâmpina fiul întors acasă. Felul în care privesc te face să te întrebi ce gândesc și ce simt ei față de ceea ce văd. Acești observatori de pe margine pot fi interpretaţi în fel şi chip. Reflectând asupra propriei mele călătorii, îmi dau seama că multă vreme şi eu am jucat rolul de observator. Ani de zile le-am explicat studenţilor diferite aspecte ale vieţii spirituale, încercând să-i ajut să înțeleagă cât e de important s-o trăiască. Dar oare eu însumi îndrăznisem măcar o dată să pășesc în centru, să îngenunchez și să mă las îmbrățișat de un Dumnezeu iertător?

Simplul fapt de a putea exprima o părere, de a construi un argument, de a apăra o poziție și de a clarifica o viziune mi-a dat, și încă îmi dă, sentimentul că am lucrurile sub control. Și, în general, mă simt mult mai în siguranță la gândul că pot controla o situaţie de nedefinit decât dacă îmi asum riscul de a lăsa respectiva situaţie să mă controleze pe mine.

Desigur, petrecusem multe ceasuri în rugăciune, multe zile şi luni de reculegeri, avusesem nenumărate convorbiri cu îndrumători spirituali, însă niciodată nu renunţasem cu totul la rolul de privitor de pe margine. Deși îmi dorisem de-o viață să fiu înăuntru și să privesc în afară, alegeam de fiecare dată poziția celui din afară care privește înăuntru. Uneori această privire era curioasă, alteori invidioasă, uneori neliniștită și, din când în când, chiar iubitoare. însă renunțarea la postura oarecum sigură a observatorului critic părea un mare salt în necunoscut. îmi doream atât de mult să rămân cât de cât stăpân pe călătoria mea spirituală, să-i pot prevedea măcar în parte rezultatul, încât mi se părea aproape imposibil să renunț la siguranța observatorului pentru a-mi asuma vulnerabilitatea fiului întors acasă. Faptul că eram profesor, că le împărtășeam studenților numeroasele explicații date, de-a lungul veacurilor, cuvintelor și faptelor lui Isus, că le prezentam diversele călătorii spirituale alese de oameni odinioară părea în mare măsură să-mi confere poziția unuia din cele patru personaje ce înconjoară îmbrățișarea dumnezeiască. Cele două femei care stau în spatele tatălui la distanțe diferite, bărbatul așezat care se uită în gol, nu la cineva anume, bărbatul înalt care stă în picioare și privește critic ceea ce se întâmplă pe podiumul din fața sa - cu toții reprezintă diferite moduri de neimplicare. Indiferenţă, curiozitate, reverie, observaţie atentă; privire intensă, nepăsătoare, stăruitoare; unul stă în fundal, altul sprijinit de o arcadă, altul așezat cu brațele încrucișate, altul în picioare, cu mâinile încleștate. Toate aceste posturi interioare și exterioare îmi sunt atât de familiare. Unele sunt mai comode decât altele, însă nici una nu exprimă o implicare directă. Faptul că am renunţat să predau la universitate pentru a trăi între oameni cu handicap mintal era, cel puţin pentru mine, un pas către podiumul pe care tatăl îşi îmbrăţişează fiul îngenuncheat. Este locul luminii, al adevărului, al iubirii. Este locul unde vreau atât de mult să fiu, deși mă tem să fiu. Este locul unde voi primi tot ce-mi doresc, tot ce am sperat vreodată, tot ce îmi va fi vreodată necesar, însă este și locul unde trebuie să mă desprind de toate cele de care vreau cel mai mult să mă agăț. Este locul care îmi arată că a primi cu adevărat iubirea, iertarea, vindecarea este adesea mult mai greu decât a le dărui. Este locul în care nu mai cauți să dobândești, să meriți și să fii răsplătit. Este locul în care te predai cu totul, plin de o încredere desăvârșită.

Curând după ce am ajuns la Daybreak, Linda, o tânără frumoasă, cu sindromul Down, m-a îmbrățișat și mi-a spus: „Bine-ai venit." La fel îl întâmpină pe fiecare nou-venit și o face de fiecare dată cu o convingere și o dragoste fără rezerve. Dar cum să primești o astfel de îmbrățișare? Linda nu mă văzuse niciodată. Habar nu avea de tot ce trăisem eu înainte de a sosi la Daybreak. Nu avusese ocazia să-mi cunoască latura întunecată, nici să-mi descopere ungherele de lumină. Nu citise nici o carte de-a mea, nu mă auzise vorbind, nici măcar nu discutase vreodată cu mine.

Așa încât puteam oare doar să zâmbesc, să spun că e drăguță și să merg mai departe ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic? Nu cumva Linda stătea undeva pe podiumul acela și cu gestul ei îmi spunea: „Vino aici, nu fi așa de sfios, tatăl vrea să te țină în brațe și pe tine"? Se pare că de fiecare dată — fie că e vorba de gestul de bun venit al Lindei, de strângerea de mână a lui Bill, de zâmbetul lui Gregory, de tăcerea lui Adam sau de cuvintele lui Raymond — trebuie să aleg între „explicarea[41] acestor gesturi și

simpla lor acceptare ca pe o invitație de a mai urca un pas și de a veni mai aproape.

Anii aceștia petrecuți la Daybreak nu au fost ușori. Am trăit o luptă interioară intensă, multă suferinţă mentală, emoţională şi spirituală. Nimic, absolut nimic nu-mi dădea senzația că am ajuns undeva. Totuşi, mutarea de la Harvard la comunitatea L'Arche s-a dovedit a fi doar un mic pas de la privitorul de pe margine către participant, de la judecător la păcătosul care se căieşte, de la profesorul care vorbeşte despre iubire la fiul cel preaiubit. Nu aveam idee cât de grea urma să fie călătoria. Nu-mi dădeam seama cât de adânc înrădăcinată îmi era împotrivirea și cât de dureros avea să fie să-mi „vin în fire", să cad în genunchi și să-mi las lacrimile să curgă în voie. Nu-mi dădeam seama cât de greu avea să fie să devin cu adevărat părtaș la marele eveniment pe care îl înfățișează tabloul lui Rembrandt.

Fiecare pas mărunt către centru părea o cerere imposibilă, care mă obliga să mă desprind încă o dată de voința de a controla lucrurile, să renunț încă o dată
j >
la dorința de a prevedea ce mă aşteaptă, să refuz încă o dată teama de a nu şti încotro se îndreaptă toate și să mă las încă o dată în voia unei iubiri ce nu cunoaște limite. Totuși, știam că nu voi fi niciodată în stare să trăiesc marea poruncă a iubirii dacă nu mă las şi eu iubit fără condiţii sau merite. Călătoria de la a-i învăța
ı »
pe alții despre iubire până la a mă lăsa eu însumi iubit s-a dovedit cu mult mai lungă decât credeam.

Viziunea

Multe din cele ce s-au întâmplat de la venirea mea la Daybreak sunt scrise în jurnale și în caiete, dar, din ele, puține sunt potrivite spre a le împărtăși ca atare altora. Cuvintele sunt prea crude, prea zgomotoase, prea „sângeroase[44], prea despuiate. Dar acum a venit vremea când pot să mă uit înapoi la anii aceia de tumult si să descriu cu mai multă obiectivitate decât o >
puteam face mai înainte locul în care m-a dus până la urmă toată zbaterea aceea. încă nu sunt destul de liber pentru a mă lăsa cuprins cu totul în îmbrățișarea ocrotitoare a Tatălui. Din mai multe puncte de vedere, încă mă aflu pe drumul către centru. încă mă asemăn cu fiul risipitor: călătorind, pregătind discursuri, gân- dindu-mă cum va fi când voi ajunge, în cele din urmă, la casa Tatălui meu. însă mă aflu cu adevărat în drum spre casă. Am plecat din țara aceea îndepărtată și am ajuns să simt apropierea iubirii. Şi, astfel, sunt pregătit acum să-mi împărtășesc povestea. Are în ea un strop de speranță, de lumină, de mângâiere. Multe din cele pe care le-am trăit în ultimii câțiva ani se vor regăsi în această istorisire, nu ca expresii ale descumpănirii și disperării, ci ca momente ale călătoriei mele spre lumină.

Tabloul lui Rembrandt mi-a rămas foarte aproape în tot acest timp. L-am tot mutat dintr-o parte în alta: din birou în capelă, din capelă în camera de zi de la Dayspring (casa de rugăciune a comunității Daybreak), și de acolo înapoi în capelă. Am vorbit despre el de multe ori si în interiorul, si în afara comunității: le-am vorbit oamenilor cu handicap și celor care îi îngrijesc, unor pastori și preoți, unor persoane din felurite categorii sociale. Cu cât vorbeam mai mult despre *Fiul risipitor,* cu atât ajungeam să-l văd, oarecum, drept tabloul meu personal, tabloul ce conține nu doar miezul poveștii pe care vrea să mi-o spună Dumnezeu, ci și miezul poveștii pe care vreau s-o spun eu lui Dumnezeu și poporului lui Dumnezeu. întreaga Evanghelie e aici. întreaga mea viață e aici. Toate viețile prietenilor mei sunt aici. Tabloul a ajuns să fie o fereastră tainică prin care pot pătrunde în împărăția lui Dumnezeu. Este ca o poartă uriașă care-mi îngăduie să mă strămut în cealaltă parte și de acolo să privesc înapoi spre ciudata combinație de oameni si evenimente care alcătu- > >
iese viata mea de zi cu zi.
>

Mulți ani am încercat să-l zăresc pe Dumnezeu privind cu atenție varietățile trăirii omenești: singurătate și iubire, tristețe și bucurie, resentiment și recunoștință, război și pace. Am căutat să înțeleg suișurile și coborâ- șurile sufletului omenesc, să discern acolo o foame și o sete pe care numai un Dumnezeu al cărui nume este Iubire le poate potoli. Am încercat să descopăr ce dăinuie dincolo de ce e trecător, ce este veșnic dincolo de vremelnic, iubirea desăvârșită dincolo de toate fricile paralizante și mângâierea divină dincolo de pustiirea angoasei și zbaterii omenești. Am încercat mereu să arăt, dincolo de condiția noastră de muritori, o prezență mai cuprinzătoare, mai adâncă și mai frumoasă

decât ne-am putea noi închipui, și să vorbesc despre ea ca despre o prezență ce poate să fie văzută, auzită și atinsă încă de pe acum de cei care sunt dispuși să creadă.

însă, de când mă aflu aici, la Daybreak, am fost purtat către un spațiu lăuntric unde nu am mai ajuns până acum. Este locul acela dinăuntrul meu în care Dumnezeu a voit să se sălășluiască. Este locul în care sunt >
cuprins și ocrotit în îmbrățișarea unui Tată atotiubitor care mă cheamă pe nume și îmi spune: „Tu ești fiul meu preaiubit, asupra ta odihnește bunăvoința mea.“ Este locul unde pot gusta bucuria și pacea care nu sunt din lumea aceasta.

Locul acesta a existat dintotdeauna. Am știut mereu
>
că este izvorul harului. Insă nu am fost în stare să pătrund în el și să locuiesc în el cu adevărat. Isus spune: „Cel care mă iubește va păzi cuvântul meu, și Tatăl meu îl va iubi, și vom veni la el, și lăcaș în el ne vom face“ (Ioan 14, 23). Aceste cuvinte m-au impresionat întotdeauna adânc. Eu sunt casa lui Dumnezeu!

însă întotdeauna mi-a fost foarte greu să trăiesc adevărul acestor cuvinte. Da, Dumnezeu locuiește în străfundurile ființei mele, dar cum puteam să accept chemarea lui Isus: „Fă-ti casa în mine asa cum Eu mi-o fac în tine“ (*cf.* Ioan 15, 4)? Invitația e clară și fără ambiguități. Să-mi fac casa acolo unde și-a făcut-o Dumnezeu, aceasta este marea provocare spirituală. Părea o sarcină imposibilă.

Cu gândurile, cu sentimentele, cu emoțiile și cu pasiunile mele eram mereu în altă parte decât în locul în care Dumnezeu alesese să se sălășluiască. Să vin acasă si să rămân acolo unde locuiește Dumnezeu, as- cultând glasul adevărului și al iubirii - iată, într-adevăr, călătoria de care mă temeam cel mai tare, fiindcă știam că iubirea lui Dumnezeu e geloasă și vrea întreaga mea ființă, tot timpul. Când aveam oare să fiu pregătit să accept o astfel de iubire?
Dumnezeu însusi mi-a arătat calea. Crizele emotio- > >
nale și fizice care mi-au întrerupt viața plină de la Day- break m-au obligat - cu o putere copleșitoare - să mă întorc acasă și să-l caut pe Dumnezeu acolo unde poate fi găsit - în propriul meu sanctuar lăuntric. Nu pot să spun că am ajuns; nu voi ajunge niciodată în această viață, fiindcă drumul spre Dumnezeu se întinde cu mult dincolo de frontiera morții. Deși este o călătorie îndelungată și foarte dificilă, este plină de surprize minunate, oferindu-ne adesea o pregustare a țintei finale.
Când am văzut prima dată tabloul lui Rembrandt,
nu cunoșteam asa de bine ca astăzi locuința lui Dum-
> > >
nezeu dinăuntrul meu. Totuși, reacția mea intensă la
îmbrățișarea tatălui care-și primește fiul mi-a spus că
începusem să caut cu disperare acel loc lăuntric în care
să fiu și eu ținut în brațe precum tânărul din tablou.
Pe atunci nu prevedeam cât îmi va lua să mă apropii
cu câțiva pași de locul acela. Sunt recunoscător că n-am
știut dinainte ce avea Dumnezeu de gând cu mine. Dar
sunt recunoscător și pentru noul loc ce s-a deschis în
mine prin toată suferința lăuntrică. Am acum o nouă
chemare: să vorbesc si să scriu din locul acela către >
numeroasele locuri din care se compune viața frământată a mea și a altora. Trebuie să îngenunchez în fața Tatălui, să-mi plec urechea la pieptul lui și să ascult, neîntrerupt, bătăile inimii lui Dumnezeu. Atunci, și numai atunci, pot să spun, cu mare grijă și delicatețe, ce aud. Acum știu că trebuie să vorbesc din veșnicie către timp, din bucuria ce dăinuie către realitățile trecătoare ale scurtei noastre existente în această lume, din casa iubirii către casele fricii, din locuința lui Dum- nezeu către locuințele oamenilor. Sunt conștient de vastitatea acestei chemări. Dar sunt convins că este singura cale pentru mine. Ar putea fi numită viziune „profetică'”: a-i privi pe oameni și lumea prin ochii lui Dumnezeu.
Poate un om să facă într-adevăr asa ceva? Mai im-
i

portant: chiar este o opțiune pentru mine? Nu e ceva ce ține de intelect, ci o chestiune de vocație. Sunt chemat să intru în sanctuarul lăuntric al propriei mele ființe, unde Dumnezeu a ales să locuiască. Singura cale către locul acela este rugăciunea, rugăciunea neîncetată. Frământările și suferința pot desțeleni drumul, dar am certitudinea că doar rugăciunea neîncetată îmi poate îngădui să pătrund acolo.

Introducere

FIUL CEL MIC, FIUL CEL MARE ŞI TATĂL

în anul ce a urmat primei mele întâlniri cu *Fiul risipitor,* călătoria mea spirituală a fost marcată de trei etape care m-au ajutat să-mi structurez istorisirea.

în prima etapă am fost în postura fiului celui mic. Anii îndelungaţi în care am predat la universitate şi implicarea puternică în problemele Americii de Sud şi Centrale aproape că mă făcuseră să mă pierd. Rătăcisem de colo-colo, întâlnisem oameni cu tot felul de stiluri de viaţă şi de convingeri şi luasem parte la multe mişcări. însă, după toate acestea, mă simţeam al nimănui şi foarte obosit. Când am văzut duioşia cu care tatăl atingea umerii fiului celui mic şi-l ţinea lipit de

inima sa, am avut sentimentul profund că sunt acel fiu pierdut şi că vreau să mă întorc asemenea lui spre a fi îmbrăţişat ca el. Multă vreme m-am socotit fiul risipitor în drum spre casă, abia aşteptând clipa în care să fiu întâmpinat de Tatăl meu.

Apoi, dintr-odată, mi s-a schimbat oarecum perspectiva. După ce am stat în Franţa şi după vizita la Ermitaj, în Sankt-Petersburg, sentimentele de disperare care mă determinaseră să mă identific cu fiul cel mic au trecut în fundalul conştiinţei mele. Luasem hotărârea să mă alătur comunităţii Daybreak, în Toronto, şi astfel am căpătat mai multă încredere în mine decât înainte.

Cea de-a doua etapă a călătoriei a început într-o seară, pe când îi vorbeam despre tabloul lui Rembrandt lui Bart Gavigan, un prieten din Anglia care ajunsese să mă cunoască foarte bine în anul din urmă. Pe când îi explicam lui Bart cât de mult mă identificasem cu fiul cel mic, el s-a uitat la mine foarte serios şi mi-a spus: „Mă-ntreb dacă nu cumva semeni mai degrabă cu fiul cel mare." Cu aceste cuvinte, a deschis un nou spaţiu înlăuntrul meu.

Sincer, niciodată nu mă gândisem că sunt fiul mai mare, însă, după ce Bart mi-a semnalat această posibilitate, au început să mi se învălmăşească în minte o mulţime de idei. începând cu simplul fapt că eu sunt, într-adevăr, copilul cel mai mare al familiei, mi-am dat seama că trăisem o viaţă destul de cuminte. La şase ' ani voiam deja să mă fac preot şi nu m-am răzgândit niciodată. Am fost botezat, confirmat si hirotonit în
>

aceeași biserică și ascultasem mereu de părinți, de profesori, de episcopi și de Dumnezeu. Nu fugisem niciodată de acasă, niciodată nu-mi risipisem timpul și banii pe plăceri, nu mă pierdusem niciodată în „des- frânări și beții“. Fusesem toată viața responsabil, tradiționalist și legat de casă. Dar, cu toate acestea, e posibil să fi fost la fel de pierdut ca fiul cel mic. M-am văzut deodată cu totul altfel. Mi-am văzut gelozia, mânia, susceptibilitatea, încăpățânarea și firea supărăcioasă și, mai ales, subtila mulțumire de sine. Mi-am dat seama ce mult mă văităm și câte gânduri și simțiri îmi erau stăpânite de resentiment. O vreme nici n-am mai putut să înțeleg cum de mă socotisem, la un moment dat, fiul cel mic. Eram, de bună seamă, fiul cel mare, dar la fel de pierdut ca și fratele său, deși stătusem toată viața „acasă".

Muncisem din greu în gospodăria tatălui meu, dar nu gustasem niciodată pe deplin bucuria de a fi acasă, în loc să-mi arăt recunoștința pentru tot ce primisem, ajunsesem un om foarte resentimentar: gelos pe frații
si surorile mai mici care îsi asumaseră atâtea riscuri si
> > ^ »
erau primiți înapoi atât de călduros. în primul an și jumătate la Daybreak, remarca pătrunzătoare a lui Bart a continuat să-mi călăuzească viața lăuntrică.

Mai urma și altceva. în lunile de după sărbătorirea a treizeci de ani de când fusesem hirotonit, am intrat treptat în spații interioare foarte întunecate și am început să trăiesc o imensă angoasă. Am ajuns să nu mă mai simt în siguranță în propria comunitate și a trebuit să plec și să caut ajutor pentru lupta mea interioară și

să lucrez direct la vindecarea mea sufletească. Cele câteva cărți pe care le-am putut lua cu mine erau toate despre Rembrandt și despre parabola fiului risipitor, în izolarea în care mă găseam, departe de prieteni și de comunitate, am găsit multă mângâiere citind despre viața zbuciumată a marelui pictor olandez și aflând mai multe despre chinuitoarea călătorie în urma căreia reușise să picteze această splendidă lucrare.

Ore în șir am privit minunatele desene și tablouri pe care le-a creat în mijlocul tuturor căderilor, deziluziilor și suferințelor și am ajuns să înțeleg cum a ieșit din pensula lui figura unui bătrân aproape orb cuprin- zându-și fiul într-un gest de compătimire atotiertă- toare. Trebuie să fi murit de multe ori și să fi vărsat multe lacrimi până să ajungă să picteze un portret al lui Dumnezeu într-o asemenea smerenie.'

în acea perioadă de imensă durere lăuntrică, altcineva a rostit cuvântul pe care aveam mare nevoie să-l aud și de la care a început a treia etapă a călătoriei mele spirituale. Prietena mea Sue Mosteller, care trăia în comunitatea Daybreak de la începutul anilor '70 și jucase un rol important în venirea mea acolo, îmi oferise un sprijin indispensabil când situația mea devenise dificilă și mă încurajase să îndur orice sfiferință pentru a ajunge la adevărata libertate interioară. Când m-a vizitat în „sihăstria" mea și am vorbit despre *Fiul risipi-*

1. *Cf.* Paul Baudiquey, *La vie et Loeuvre dfRembrandt,* Paris, ACR ed. Vilo, 1984, pp. 210, 238.

tor, a spus: „Indiferent dacă ești fiul cel mic sau fiul cel mare, trebuie să înțelegi că ești chemat să devii tatăl."

Cuvintele ei m-au lovit ca un trăsnet, fiindcă, deși avusesem atâția ani tabloul aproape de mine și îl privisem pe bătrân îmbrățișându-și fiul, nu-mi trecuse niciodată prin minte că tatăl era acela care exprima cel mai deplin vocația mea.

Sue nu mi-a dat timp s-o contrazic: „Toată viața ai căutat să ai prieteni; de când te știu ți-ai dorit să fii iubit; te-au interesat o mie de lucruri; ai cerșit atenție, apreciere, afirmare în dreapta și în stânga. A venit vremea să te ocupi de adevărata ta chemare - să fii un părinte care să-și întâmpine copiii acasă fără să le pună întrebări și fără să aștepte ceva în schimb de la ei. Pri- vește-l pe tatăl din tablou și vei ști cine ești chemat să fii. Noi, la Daybreak, și cei mai mulți oameni din jurul tău nu avem nevoie să ne fii un prieten bun și nici măcar un frate cumsecade. Avem nevoie să ne fii un părinte care să-și asume autoritatea adevăratei compătimiri."

Privindu-l pe bătrânul cu barbă în lunga lui mantie roșie, am simțit o profundă împotrivire față de ideea de a mă considera astfel. Eram foarte pregătit să mă identific cu mezinul cel cheltuitor sau cu ranchiunosul frate mai mare, însă ideea de a fi ca bătrânul care nu avea nimic de pierdut, fiindcă pierduse totul, ci avea doar de dăruit, mă înspăimânta. Totuși, Rembrandt a murit la șaizeci si trei de ani si eu sunt cu mult mai aproape de această vârstă decât de vârsta celor doi fii. Rembrandt a vrut să se pună în locul tatălui; eu de ce să nu vreau?

De un an și jumătate, de când Sue Mosteller mi-a lansat provocarea, mă tot străduiesc să-mi asum paternitatea spirituală. A fost o luptă lentă și grea, și uneori îmi doresc să rămân un fiu și să nu îmbătrânesc niciodată. Dar am gustat şi bucuria imensă de a-i vedea pe unii copii întorcându-se acasă şi de a-mi pune mâinile peste ei într-un gest de iertare şi de binecuvântare. Am ajuns să ştiu cât de cât ce înseamnă să fii un părinte care nu pune întrebări, dorindu-și doar să-și primească acasă copiii.

Tot ce am trăit de la prima întâlnire cu tabloul lui Rembrandt mi-a dat nu doar inspirația de a scrie această carte, ci mi-a sugerat și structura ei. Voi reflecta mai întâi asupra fiului celui mic, apoi asupra celui mare şi, în cele din urmă, asupra tatălui. Fiindcă, într-adevăr, eu sunt fiul cel mic, tot eu sunt fiul cel mare; și sunt pe cale să devin tatăl. Iar pentru voi, care mă veți însoți în această călătorie spirituală, sper și mă rog să-i descoperiţi în voi înșivă nu numai pe copiii pierduți ai lui Dumnezeu, ci și pe Dumnezeu însuși ca mamă și tată.

f

V

Fiul cel mic i-a zis tatălui: „ Tată, dă-mipartea de avere ce mi se cuvine!“ Și tatăl le-a împărțit averea. Nu după multe zile, adunând toate, fiul mai mic a plecat într-o țară îndepărtată și acolo și-a risipit averea trăind în desfrânare.

După ce a cheltuit tot, a venit foamete mare în țara aceea și el a început să ducă lipsă. Atunci a mers și s-a oploșit pe lângă unul din locuitorii țării aceleia. Iar acela l-a trimis la moșia sa ca să-i păzească porcii. Și ar fi dorit să-și umple pântecele cu roșcovele pe care le mâncau porcii, dar nimeni nu i le dădea.

Intrând atunci în sine, și-a zis: „ Câți argați în casa tatălui meu au belșug de pâine, iar eu mor aici de foame! Mă voi scula și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am păcătuit împotriva cerului și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău: primește-mă ca pe unul din argații tăi!“ Și, sculându-se, a plecat la tatăl său.

REMBRANDT ŞI FIUL CEL MIC

r

Rembrandt era aproape de moarte când a pictat *Fiul risipitor*. A fost, probabil, una dintre ultimele sale lucrări. Cu cât citesc mai mult despre el și cu cât îl privesc mai mult, îl văd ca pe o declarație finală a unei vieți tumultuoase și chinuite. Alături de tabloul neterminat *Simeon și Pruncul Isus, Fiul risipitor* arată cum se percepea pictorul pe sine la bătrânețe - o percepţie în care orbirea fizică şi o profundă vedere lăuntrică sunt intim legate. Felul în care Simeon îl ţine pe copilaşul plăpând şi felul în care bătrânul tată își cuprinde în brațe fiul ostenit dezvăluie o viziune interioară ce amintește de cuvintele lui Isus către ucenici: „Fericiți ochii > [33] >

r

care văd ceea ce vedeți voi" (Luca 10, 23). Și Simeon, și tatăl fiului întors acasă poartă *înlăuntrul* lor acea lumină tainică ce-i ajută să vadă. Este o lumină interioară, adânc ascunsă, dar iradiind o frumusețe tandră, atotpătrunzătoare.

Insă această lumină rămăsese ascunsă multă vreme. Ani de-a rândul a fost de neatins pentru Rembrandt. Doar treptat și prin mult chin a ajuns el să cunoască lumina dinăuntrul său și, prin sine însuși, lumina din cei pe care îi picta. înainte să fie ca tatăl, Rembrandt a fost multă vreme ca tânărul cel semeț care „si-a adu- nat tot ce avea și a plecat într-o țară îndepărtată, unde și-a risipit banii".

Când privesc autoportretele profund interiorizate pe care Rembrandt le-a realizat în ultimii săi ani și care explică mult din măiestria cu care i-a pictat pe luminosul tată și pe bătrânul Simeon, nu trebuie să uit că, în tinerețe, Rembrandt avea toate însușirile fiului risipitor: nechibzuit, încrezut, cheltuitor, înclinat spre plăceri și foarte arogant. La treizeci de ani, s-a pictat pe sine împreună cu soția sa, Saskia, în chip de fiu pierdut, într-un bordel. Nu se vede acolo nici o interio- ritate. Beat, cu gura întredeschisă și cu ochi lacomi și lascivi, privește disprețuitor spre cei care se uită la portretul său, ca și cum ar spune: „Nu-i așa că e foarte distractiv?" Cu mâna dreaptă ridică un pahar pe jumătate golit, în vreme ce cu stânga o ține pe după mijloc pe fata ai cărei ochi nu sunt mai puțin lascivi decât ai săi. Părul lung, cârlionțat al lui Rembrandt, pălăria de catifea cu un imens panaș alb și sabia cu teacă de

piele și mâner aurit ce atinge spatele celor doi cheflii le vădesc neîndoielnic intențiile. Perdeaua trasă aflată
)
în colțul din dreapta sus trimite cu gândul la bordelurile din infamul cartier roșu al Amsterdamului. Pri-
ƒ
vind cu atenție acest autoportret senzual al tânărului Rembrandt înfățișat ca fiul risipitor, îmi vine greu să cred că este vorba de același om care, treizeci de ani mai târziu, s-a pictat pe sine cu ochi ce pătrund atât de adânc tainele ascunse ale vieții.
»

Insă toți biografii lui Rembrandt îl descriu ca pe un tânăr mândru, puternic convins de genialitatea sa și nerăbdător să exploreze tot ce-i putea oferi lumea; un extrovertit iubitor de lux și căruia nu-i păsa defel de cei din jur. Cu siguranță, una dintre principalele preocupări ale lui Rembrandt era legată de bani. Câștiga foarte mulți, cheltuia foarte mulți și a pierdut foarte mulți. Și-a risipit multă energie în lungi și istovitoare procese legate de probleme financiare și de proceduri de faliment. Autoportretele pictate pe când se apropia de treizeci de ani, și la câțiva ani după aceea, îl arată pe Rembrandt ca pe un om însetat de faimă și de adulare, iubitor de ținute extravagante, preferând lanțurile de aur tradiționalelor gulere albe scrobite și arborând pălării ciudate, berete, coifuri și turbane. Deși această vestimentație excentrică poate fi considerată în mare măsură un mod firesc de a pune în practică și de a afișa tehnici de pictură, ea arată totuși și un personaj arogant care nu era preocupat doar să-și încânte sponsorii.

Dar această scurtă perioadă de succes, popularitate și bogăție este urmată de suferință, nenorocire și dezastru. E greu, aproape imposibil să rezumi nenumăratele

necazuri din viaţa lui Rembrandt. Ele se aseamănă întru câtva cu cele ale fiului risipitor. După ce i-a pierdut pe fiul său Rumbartus, în 1635, Pe fiica cea mare> Cornelia, în 1638, şi pe cea de-a doua, tot Cornelia, în 1640, soţia lui, Saskia, pe care o iubea şi o admira mult, a murit în 1642. Rembrandt rămâne cu fiul său de nouă luni, Titus. După moartea Saskiei, viaţa lui este în continuare marcată de o mulţime de suferinţe şi necazuri. O relaţie foarte nefericită cu doica lui Titus, Geertje Dircx, încheiată cu procese şi cu internarea Geertjei într-un ospiciu, e urmată de o legătură mai stabilă cu Hendrickje Stoffels. Ea îi naşte un fiu, care moare în 1652, şi o fiică, pe nume Cornelia, singurul dintre copiii lui care avea să supravieţuiască.

în aceşti ani, popularitatea lui Rembrandt ca pictor a tot scăzut, deşi câţiva colecţionari si critici au con- tinuat să-l recunoască drept unul dintre cei mai mari pictori ai vremii. Problemele sale financiare au devenit atât de grave, încât în 1656 e declarat insolvent şi solicită dreptul de a-şi transfera toate proprietăţile şi bunurile către creditori pentru a evita falimentul. Tot ce avea Rembrandt, lucrările sale şi ale altor pictori, bogata sa colecţie de artefacte, casa din Amsterdam, cu tot cu mobila, sunt vândute în trei licitaţii în anii 1657 şi 1658.

Deşi nu va scăpa niciodată de datorii şi de debitori, după ce împlineşte cincizeci de ani reuşeşte să-şi găsească o oarecare linişte. Căldura tot mai mare si inte-
rioritatea tablourilor sale din această perioadă arată că numeroasele deziluzii nu l-au înrăit. Dimpotrivă, au avut un efect purificator asupra felului său de a vedea. Jakob Rosenberg scrie: „A început să privească omul şi natura cu un ochi şi mai pătrunzător, nemaifiind distras de strălucirea exterioară sau de aspecte teatrale/'[2] In 1663 moare Hendrickje, iar cinci ani mai târziu Rembrandt asistă nu numai la căsătoria, dar şi la moartea iubitului său fiu Titus. Rămas sărac si sin-
>
gur, se stinge şi el din viaţă, în 1669. Doar fiica sa Cornelia, nora, Magdalena van Loo, şi nepoata sa Titia supravieţuiesc.

Când mă uit la fiul risipitor îngenuncheat în faţa tatălui său şi lipindu-şi faţa de pieptul lui, nu pot să nu-l văd pe pictorul odinioară atât de adulat şi de încrezător care a ajuns să-şi dea seama cu durere că toată gloria pe care şi-o dobândise s-a dovedit a fi deşartă, în locul veşmintelor bogate cu care tânărul Rembrandt s-a pictat pe sine în bordel, acum poartă doar o tunică ponosită ce-i acoperă trupul slab, iar sandalele pe care le purtase la un drum atât de lung se uzaseră cu totul şi ajunseseră de nefolosit.

Mutându-mi privirea de la fiul căit la tatăl plin de milă, văd că lumina sclipitoare reflectată de lanţuri de aur, harnaşamente, coifuri, lumânări şi lămpi ascunse s-a stins şi a fost înlocuită de lumina lăuntrică a bătrâneţii. Este trecerea de la mărirea ce duce la o cău- ' tare tot mai înverşunată a averii şi popularităţii la măreţia ascunsă în sufletul omenesc, care este mai presus de moarte.

2 Jakob Rosenberg, *Rembrandt: LifeandWork,* 3rd edition, Phaidon, London-New York, 1968, p. 26.

FIUL CEL MIC PLEACĂ

Cel mai mic dintre ei i-a zis tatălui: „ Tată, dă-mipartea de avere ce mi se cuvine!" Și tatăl le-a împărțit averea. Nu după multe zile, adunând toate, fiul mai mic a plecat într-o țară îndepărtată și acolo și-a risipit averea trăind în desfrânare.

O respingere radicală

Titlul complet al tabloului lui Rembrandt este, cum am spus, *întoarcerea fiului risipitor*. Dacă e „întoarcere" înseamnă că a fost o plecare. Tatăl care-și întâmpină fiul este atât de bucuros fiindcă fiul său „era mort și a înviat; pierdut era și s-a aflat". Bucuria imensă de a-l primi înapoi pe fiul pierdut ascunde durerea imensă suferită mai înainte. Regăsirea are în fundal pierderea, întoarcerea ascunde plecarea. Privind la întoarcerea duioasă și plină de bucurie, trebuie să mă încumet să gust evenimentele dureroase care au precedat-o. Numai dacă am curajul să cercetez adânc ce înseamnă plecarea de acasă pot ajunge la o înțelegere adevărată a întoarcerii.

Maroniul gălbui al tunicii fiului arată frumos când e văzut în bogata armonie cu roșul mantiei tatălui, dar adevărul este că fiul e îmbrăcat în zdrențe ce trădează marea mizerie pe care a trăit-o până acum. în contextul unei îmbrățișări pline de compătimire, zdrobirea noastră poate părea frumoasă, însă nu are altă frumusețe decât cea care vine din compătimirea ce o înconjoară.

Pentru a înțelege profund misterul compătimirii, trebuie să privesc cu onestitate realitatea care îl evocă. De fapt, cu mult timp înainte să-și vină în fire și să se întoarcă, fiul a plecat. I-a spus tatălui: „Dă-mi partea de avere ce mi se cuvine", apoi și-a adunat toate cele primite și a plecat. Evanghelistul Luca o spune atât de simplu și de firesc, încât e greu să-nțelegi cu adevărat că se petrece un eveniment ieșit din comun: jignitor, dureros și în totală contradicție cu cea mai respectată tradiție a vremii. Kenneth Bailey, în explicația pătrunzătoare pe care o dă poveștii, arată că felul în care pleacă fiul echivalează cu dorința ca tatăl său să moară. Bailey scrie:

Mai bine de cincisprezece ani am întrebat oameni de tot felul, din Maroc până în India și din Turcia până în Sudan, ce semnifică gestul unui fiu care își cere moștenirea în vreme ce tatăl său este încă în viață. Răspunsul apăsat a fost mereu același... conversația suna cam așa:

— A cerut cineva vreodată așa ceva în satul dumitale?

— Niciodată!

— Ar putea cineva să ceară vreodată așa ceva?

— Cu neputință!

— Dacă ar face-o cineva, ce s-ar întâmpla?

— Tatăl l-ar bate, firește!

— De ce?

— Fiindcă dacă ar cere asta ar însemna că-și dorește ca tatăl lui să moară.[3]

Bailey explică: fiul nu cere doar împărțirea moștenirii, ci și dreptul de a dispune de partea sa. „După ce își trece averea pe numele fiului, tatăl are încă dreptul să se răzgândească... atâta vreme cât este în viață. Aici, fiul cel mic primește, în urma cererii sale, dreptul de a dispune de o avere care nu i se cuvine decât după moartea tatălui. E ca și cum i-ar fi spus: «Tată, nu pot să aștept până mori.»"[4]

„Plecarea" fiului este, așadar, un gest mult mai jignitor decât ar părea la prima vedere. Este o respingere nemiloasă a căminului în care s-a născut și a crescut și o rupere de cea mai scumpă tradiție păstrată de comunitatea mai largă din care făcea parte. Scriind „și a plecat într-o țară îndepărtată", Luca spune mult mai mult decât că tânărul dorea să vadă lumea. Vorbește despre o desprindere drastică de modul de a trăi, de a gândi și de a acționa care-i fusese transmis din generație în generație ca moștenire sacră. Nu e doar lipsă de respect, ci trădarea valorilor atât de prețuite ale familiei și comunității. „Țara îndepărtată" este lumea în care nu
se mai tine seama de nimic din ceea ce era considerat >
sfânt acasă.

Explicația are sens pentru mine nu numai fiindcă îmi oferă o înțelegere corectă a parabolei în contextul ei istoric, ci și — în primul rând — pentru că mă provoacă să mă recunosc pe mine în acest fiu. La început mi s-a părut greu să descopăr în propria mea viață o asemenea răzvrătire sfidătoare. Nu consider că sunt un om care se leapădă de valorile moștenite. Dar, când văd în câte feluri, mai mult sau mai puțin subtile, am preferat țara îndepărtată căminului apropiat, apare de îndată fiul cel mic. Vorbesc aici despre o „plecare de acasă" spirituală - cu totul diferită de faptul că mi-am petrecut cei mai mulți ani departe de Olanda mea dragă.

Mai mult decât orice istorisire din Evanghelie, parabola fiului risipitor exprimă nemărginirea iubirii milostive a lui Dumnezeu. Iar când mă așez pe mine în istorisire sub lumina acestei iubiri dumnezeiești, devine dureros de limpede că plecarea de acasă este mult mai aproape de experiența mea spirituală decât aș fi putut crede.

Tabloul lui Rembrandt cu tatăl care își întâmpină fiul înfățișează foarte puțină mișcare exterioară. în contrast cu schița pe același subiect din 1636 - plină de acțiune, cu tatăl alergând spre fiu și cu fiul

3 ***Kenneth E. Bailey,*** *Poet and Peasant and Through Peasant Eyes: A Literary-Cultural Approach to the Parables*, ***Grand Rapids, Michigan, Eerdmans, 1983, pp. 161-162.***

4 *Ibid.*, p. 164.

aruncân- du-se la picioarele tatălui -, tabloul de la Ermitaj, realizat cu aproape treizeci de ani mai târziu, e caracterizat de o totală nemișcare. Atingerea tatălui este o binecuvântare veșnică asupra fiului, fiul odihnindu-se la pieptul tatălui este pace veșnică. Christian Tiimpel scrie: „Clipa întâmpinării și a iertării, în nemișcarea compoziției ei, durează la nesfârșit. Gestul împărtășit de tată și fiu vorbește de ceva netrecător, care dăinuie pentru totdeauna."[5] Jakob Rosenberg rezumă frumos această interpretare: „Grupul tată-fiu este nemișcat în afară, dar cu atât mai mișcat înlăuntru... povestea nu se referă la iubirea omenească a unui tată pământesc... sunt reprezentate în fapt aici iubirea și îndurarea divină, cu puterea lor de a transforma moartea în viață."[6]

Surd la glasul iubirii

Plecarea de acasă este, prin urmare, mult mai mult decât un eveniment istoric ancorat în timp și spațiu. Este negarea realității spirituale că-i aparțin lui Dumnezeu cu întreaga mea ființă, că Dumnezeu mă ține la adăpost într-o îmbrățișare veșnică și că sunt cu adevărat înscris în palmele mâinilor lui Dumnezeu și ascuns în umbra lor. Plecarea de acasă înseamnă ignorarea adevărului că Dumnezeu „m-a plăsmuit în taină, m-a urzit în adâncurile pământului, m-a țesut în sânul mamei mele“ (Ps 139/138,13-15). Să plec de acasă înseamnă să trăiesc ca și cum n-aș avea, de fapt, o casă și aș fi nevoit să caut departe pentru a-mi afla una.

Casa este centrul ființei mele, unde pot auzi glasul care-mi spune: „Tu ești preaiubitul meu, asupra ta odihnește bunăvoința mea“ - același glas care i-a dat viață celui dintâi Adam și i-a vorbit lui Isus, noul

---

5Christian Tiimpel (with contributions by Astrid Tiirn- pel), *Rembrandt,* Amsterdam, N.J.W. Becht-Amsterdam, 1986, p. 350.

6 Jakob Rosenberg, *op. cit.,* pp. 231, 234.

Adam; același glas care le vorbește tuturor copiilor lui Dumnezeu și le dă libertatea să trăiască în mijlocul unei lumi întunecate rămânând în lumină. Am auzit acel glas. Mi-a vorbit odinioară și îmi vorbește și acum. Este glasul niciodată întrerupt al iubirii vorbind din veșnicie și dăruind viață și iubire ori de câte ori este auzit. Când aud acel glas, știu că sunt acasă cu Dumnezeu și că nu am de ce să mă tem. Ca preaiubit al Tatălui meu, „pot să umblu prin valea umbrei morții fără să mă tem de nici un rău“ (Ps 23/22, 4). Asemenea Fiului preaiubit, pot „să vindec bolnavii, să învii morții, să-i curăț pe leproși, să alung diavoli" (Matei 10, 8). „Primind în dar“, pot să „dau în dar“. Ca Fiu preaiubit, pot să înfrunt, să mângâi, să mustru și să încurajez fără teama de respingere și fără nevoia de afirmare. Ca Fiu preaiubit, pot suferi prigoană fără să-mi doresc răzbunare și pot primi laudă fără a o folosi drept dovadă a bunătății mele. Ca Fiu preaiubit, pot să fiu torturat și ucis fără să trebuiască vreodată să mă îndoiesc că iubirea care îmi e dată este mai tare ca moartea. Ca Fiu preaiubit, sunt liber să trăiesc și să dau viață, liber si să mor dăruind viață.

Isus mi-a arătat limpede că glasul pe care l-a auzit El la Iordan și pe Tabor poate fi auzit și de mine. Mi-a arătat limpede că, așa cum își are El casa la Tatăl, o am și eu. Când se roagă Tatălui pentru ucenici, El spune: „Ei nu sunt din lume așa cum nici Eu nu sunt din lume. Consfințește-i [pune-i deoparte] în adevăr. După cum Tu m-ai trimis în lume, i-am trimis și Eu

111 lume, și pentru ei mă consfințesc pe mine însumi 1 a și ei să fie consfințiți în adevăr" (Ioan 17, 16-19). Aceste cuvinte dezvăluie care e adevărata mea locuinţă, adevăratul meu sălaș, adevăratul meu cămin. Credința este încrederea radicală că întotdeauna acolo a fost și acolo va fi „acasă". Mâinile ostenite ale tatălui odihnesc pe umerii risipitorului cu veșnica binecuvântare divină: „Tu ești Preaiubitul meu, asupra ta odihnește bunăvoința mea."
)

Și totuși, iarăși și iarăși, am plecat de acasă. Am fugit de mâinile care binecuvântau și am alergat spre locuri îndepărtate în căutarea iubirii! Iată marea tragedie a vieții mele și a vieții atâtor oameni pe care-i întâlnesc. Cumva am devenit surd la glasul care îmi spune că sunt Fiul preaiubit, am plecat din singurul loc în care pot auzi acel glas, nădăjduind cu disperare să găsesc în altă parte ce nu mai eram în stare să găsesc acasă.

La început, pare ceva de necrezut. De ce să plec din locul unde pot auzi tot ce tânjesc să aud? Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât îmi dau seama că adevăratul glas al iubirii este un glas foarte sfios și delicat si că-mi vorbește în locurile cele mai ascunse ale ființei mele. Nu e un glas tunător, care să mă copleșească și să mă oblige să-i dau atenție. Este glasul unui tată aproape orb care a plâns mult și a îndurat multe morți. Este un glas ce poate fi auzit doar de aceia care se lasă atinși.

A simți atingerea mâinilor lui Dumnezeu care binecuvântează este totuna cu a auzi glasul care te numește Fiu preaiubit. Profetul Ilie a ajuns să înțeleagă acest lucru. Ilie stătea pe munte să-l întâlnească pe Dumnezeu. Mai întâi a venit o vijelie, dar Dumnezeu nu era în vijelie, apoi a venit un cutremur, dar Dumnezeu nu era în cutremur. Apoi a venit un foc, dar Dumnezeu nu era nici acolo. In cele din urmă, a venit ceva foarte duios, numit de unii adiere lină și de alții un glas sfios. Când Ilie l-a simțit, și-a acoperit fața, fiindcă a știut că se află în prezența lui Dumnezeu. In duioșia Iui Dumnezeu, glasul era atingere și atingerea era glas.[7]

Dar sunt multe alte glasuri, glasuri puternice, pline de promisiuni și foarte atrăgătoare. Ele spun: „Du-te și arată de ce ești în stare." Curând după ce Isus a auzit glasul care-l numea Preaiubit, a fost dus în pustiu ca să audă acele alte glasuri. Ele îl îndemnau să demonstreze că merită iubire dobândind succes, popularitate și putere. Astfel de glasuri nu-mi sunt străine. Sunt mereu prezente și ajung în locurile acelea lăuntrice în care mă întreb dacă sunt bun de ceva si mă îndoiesc
i
de valoarea mea. îmi sugerează că nu voi fi iubit decât dacă voi merita, prin eforturi hotărâte și muncă grea. Ele vor să-mi dovedesc mie însumi și altora că sunt vrednic de a fi iubit și mă împing mereu să fac tot posibilul pentru a fi acceptat. Neagă zgomotos că iubirea ar fi un dar cu totul gratuit. Plec de acasă ori de câte ori îmi pierd încrederea în glasul care mă numește Fiu preaiubit și urmez glasurile care îmi oferă lot (ciul de căi pentru a câștiga iubirea pe care o doresc iiât de mult.

Aproape din clipa în care am avut urechi de auzit, .mi auzit acele glasuri și ele nu m-au mai părăsit de .itunci. Mi-au venit prin părinți, prieteni, profesori și i olegi și, mai ales, mi-au venit și îmi vin prin mediile de informare în masă care mă înconjoară. Ele zic: „Arată-mi că ești băiat bun. Fii mai bun decât prietenul tău! Ce note ai? Neapărat să termini cu bine școala! Sper să ajungi să te descurci singur! Ce relații ai? Chiar vrei să fii prieten cu asemenea oameni? Trofeele acestea arată intr-adevăr că ai fost un bun jucător! Nu-ți arăta slăbiciunile: ceilalți o să profite de tine! Ți-ai aranjat tot ce trebuie pentru bătrânețe? Când nu mai ești bun de muncă, nu mai ești interesant pentru nimeni! Iar când ai murit, gata!"

Câtă vreme nu pierd legătura cu glasul care mă numește fiu preaiubit, astfel de întrebări și sfaturi nu-mi fac rău. Părinții, prietenii, profesorii și chiar cei ce-mi vorbesc prin media sunt, în general, foarte sinceri în grija pe care mi-o poartă. Avertismentele și sfaturile lor sunt bine intenționate. Ba chiar pot fi

---

7 *Cf.* i Regi/3 Regi 19, n-13.

expresii omenești limitate ale unei iubiri divine nelimitate. Dar, când uit de glasul celei dintâi iubiri necondiţionate, aceste sugestii nevinovate pot lesne ajunge să-mi comande viaţa și să mă atragă în „ţara îndepărtată". Nu-mi este foarte greu să știu când se întâmplă asta. Mânia, resentimentul, gelozia, dorinţa de răzbunare, pofta, lăcomia, antagonismele și rivalităţile sunt semne evidente că am plecat de acasă. Și plecarea se petrece foarte repede.

Când sunt atent la ce-mi trece prin minte de la o clipă la alta, ajung la descoperirea năucitoare că în foarte puţine momente ale zilei sunt cu adevărat liber de astfel de emoţii, patimi şi sentimente tulburi.

Căzând tot timpul într-o veche capcană, mă trezesc întrebându-mă de ce am fost jignit, respins sau de ce nu mi s-a dat atenţie. Fără să-mi dau seama, mă pomenesc gândindu-mă la succesul altora, la cât sunt de singur, la felul cum mă exploatează lumea. în ciuda intenţiilor mele conştiente, mă surprind visând să ajung bogat, puternic şi foarte celebru. Toate aceste jocuri ale minţii îmi arată fragilitatea credinţei mele că eu sunt cel Preaiubit asupra căruia odihneşte bunăvoinţa lui Dumnezeu. Mi-e atât de frică să nu cumva să fiu antipatic, criticat, înlăturat, trecut cu vederea, ignorat, prigonit şi ucis, încât construiesc mereu strategii de apărare căutând să-mi asigur iubirea de care cred că am nevoie, preţuirea pe care socotesc că o merit. Şi, făcând aceasta, plec departe de casa tatălui meu şi prefer să locuiesc într-o „ţară îndepărtată'[4].

Caut unde nu se găseşte

Se pune, de fapt, întrebarea: „Cui îi aparţin? Lui Dumnezeu sau lumii?" Multe dintre preocupările mele sugerează că aparţin mai mult lumii decât lui Dumnezeu. Cea mai mică critică mă enervează, cea mai neînsemnată respingere mă deprimă. O cât de mică laudă mă binedispune şi o reuşită măruntă mă încântă. Nu e nevoie de cine ştie ce pentru a mă înălţa sau a mă

doborî. Adesea sunt ca o bărcuță pe ocean, cu totul în voia valurilor. Tot timpul și toată energia pe care le cheltuiesc ca să-mi păstrez cât de cât echilibrul și să nu mă răstorn și să mă înec demonstrează că viața mea e, în primul rând, o luptă pentru supraviețuire: nu o luptă sfântă, ci o luptă înfrigurată ce rezultă din ideea greșită că lumea este aceea care mă definește.

Câtă vreme alerg de colo-colo întrebând „Mă iubești? Mă iubești cu adevărat?", le dau putere glasurilor lumii și mă vând rob, fiindcă lumea e plină de „dacă“. Lumea spune: „Da, te iubesc *dacă* arăți bine, *dacă* ești inteligent și bogat. Te iubesc *dacă* ești bine instruit, ai o slujbă bună și relații serioase. Te iubesc *dacă* produci mult, vinzi mult și cumperi mult." Nesfârșit e numărul acestor „dacă" ascunși în iubirea lumii. Ei mă înrobesc, fiindcă e cu neputință să le răspund cum se cuvine tuturor. Iubirea lumii este și va fi întotdeauna
condiționată. Câtă vreme îmi caut adevăratul sine în >
lumea iubirii condiționate, rămân „agățat" de lume - încercând, neizbutind, încercând din nou. Este o lume care încurajează dependențele, pentru că ceea ce oferă ea nu-mi poate satisface dorințele cele mai profunde ale inimii mele.

„Dependență" ar putea fi cel mai bun mod de a defini rătăcirea ce străbate atât de adânc societatea contemporană. Dependențele noastre ne fac să ne agățăm de ceea ce lumea proclamă drept cheile împlinirii de sine: acumularea de bogăție și de putere, câștigarea unui statut și a admirației, excesul de mâncare și băutură, plăcerea sexuală fără deosebirea între desfrău și iubire. Aceste dependențe nasc așteptări care nu au cum să ne satisfacă nevoile cele mai profunde. Cât timp trăim în înșelăciunile lumii, dependențele noastre ne condamnă la căutări iluzorii în „țara îndepărtată", lăsându-ne să înfruntăm o serie nesfârșită de dezamăgiri, în vreme ce șinele rămâne neîmplinit. In vremurile de astăzi, guvernate de tot mai multe dependențe, rătăcim departe de casa Tatălui nostru. Viața trăită astfel poate fi desemnată corect drept viață trăită într-o „țară îndepărtată". De acolo se ridică strigătul nostru după izbăvire.

Sunt fiul risipitor ori de câte ori caut iubirea necondiționată acolo unde ea nu se poate găsi. De ce continui să nu iau în seamă locul adevăratei iubiri si stărui
>
să o caut în altă parte? De ce plec mereu de acasă, unde sunt numit copil al lui Dumnezeu, Preaiubitul Tatălui meu? Mă mir tot timpul că nu încetez să primesc darurile pe care mi Ie-a dat Dumnezeu - sănătatea, înzestrările intelectuale și emoționale - și să le folosesc pentru a-i impresiona pe alții, pentru a primi recunoaștere și laudă, și să mă lupt să fiu răsplătit în loc să le cultiv spre slava lui Dumnezeu. Da, adesea Ie duc într-o „țară îndepărtată" și le pun în slujba unei lumi exploatatoare
care nu le cunoaște valoarea adevărată. Este ca si cum > >
as vrea să-mi dovedesc mie însumi că nu am nevoie
>
de dragostea lui Dumnezeu, că-mi pot construi singur viața, că vreau să fiu total independent. Dedesubtul tuturor acestora se află marea răzvrătire, „nu"-ul radical spus iubirii Tatălui, blestemul nerostit: „Aș vrea să fii deja mort." „Nu“-ul fiului risipitor reflectă răzvrătirea originară a lui Adam: respingerea unui Dumnezeu care ne-a creat din iubire și prin a cărui iubire trăim. Răzvrătirea este aceea care mă plasează în afara grădinii, care mă împiedică să ajung la pomul vieții. Răzvrătirea mă face să mă risipesc într-o „țară îndepărtată".

Uitându-mă din nou la felul în care Rembrandt a înfățișat întoarcerea fiului celui mic, văd acum că ceea ce se întâmplă este mult mai mult decât simplul gest de compătimire față de un fiu neascultător. Marele eveniment pe care îl privesc este sfârșitul marii răzvrătiri. Răzvrătirea lui Adam si a tuturor urmașilor lui este
) >
iertată, iar binecuvântarea originară prin care Adam a primit viață veșnică este reînnoită. Acum am impresia că aceste mâini au fost întotdeauna întinse - chiar când nu se găseau umeri pe care să se odihnească. Dumnezeu nu si-a retras niciodată mâinile, niciodată nu și-a luat înapoi binecuvântarea, niciodată nu a încetat să-și considere fiul drept Preaiubitul său. însă Tatăl nu-și putea sili fiul să rămână acasă. Nu-l putea obliga să-l iubească. Trebuia să-l lase să plece liber, chiar dacă era conștient câtă durere aveau să sufere și fiul, și el însuși. Tocmai iubirea l-a oprit să-și țină fiul acasă cu orice preț.

Tocmai iubirea i-a permis să-și lase fiul să-și găsească propria viață, chiar cu riscul de a și-o pierde.

Aici se dezvăluie misterul vieţii mele. Sunt iubit atât
»
de mult, încât sunt lăsat liber să plec de acasă. Binecuvântarea e prezentă de la început. Am părăsit-o și o tot părăsesc. însă Tatăl mă caută mereu cu brațele deschise ca să mă primească înapoi și să-mi șoptească iarăși la ureche: „Tu ești Preaiubitul meu, asupra ta odihnește bunăvoința mea."

ÎNTOARCEREA FIULUI CELUI MIC

Și-a risipit averea trăind în desfrânare. După ce a cheltuit tot, a venit foamete mare în țara aceea și el a început să ducă lipsă. Atunci a mers și s-a oploșit pe lângă unul din locuitorii țării aceleia. Iar acela l-a trimis la moșia sa să-i păzească porcii. Și ar fi dorit să-și umple pântecele cu roșcovele pe care le mâncau porcii, dar nimeni nu i le dădea.

Intrând atunci în sine, și-a zis: „ Câți argați în casa tatălui meu au belșug de pâine, iar eu mor aici de foame! Mă voi scula și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am păcătuit împotriva cerului și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău: primeș- te-mă ca pe unul din argații tăi!" Și, sculându-se, a plecat la tatăl său.

Pierdut

Tânărul îmbrăţişat şi binecuvântat de tată este un om sărac, foarte sărac. A plecat de acasă cu multă mândrie și cu mulţi bani, hotărât să-și trăiască viaţa departe de tatăl său și de ai săi. Se întoarce fără nimic: banii, sănătatea, onoarea, respectul de sine, reputaţia... toate au fost irosite.

Rembrandt ne dă indicii neîndoielnice cu privire la starea lui. Capul îi este ras. S-au dus cârlionța cu care se pictase Rembrandt ca fiu risipitor trufaş şi sfidător într-un bordel. Este capul unui prizonier al cărui nume a fost înlocuit cu un număr. Când cineva este ras în cap, Ia închisoare sau în armată, într-un ritual de ini-

ţiere sau într-un lagăr de concentrare, este despuiat de unul din însemnele individualităţii sale. Veşmântul în care îl îmbracă Rembrandt e o tunică ponosită, care de-abia îi acoperă trupul slab. Tatăl şi bărbatul înalt care priveşte scena poartă mantii roşii, largi, care le conferă prestanţă şi demnitate. Fiul îngenuncheat nu are mantie. Tunica gălbui-maronie îi ascunde cu greu trupul ostenit, vlăguit, sleit de puteri. Tălpile picioarelor spun povestea unei călătorii lungi şi umilitoare. Piciorul stâng, ieşit din sandaua uzată, are urme de răni. Piciorul drept, acoperit doar în parte de o sanda ruptă, vorbeşte şi el de suferinţă şi sărăcie. Este un om care nu mai are nimic... în afară de un lucru, sabia. Singurul însemn al demnităţii care i-a rămas e sabia
scurtă ce-i atârnă la sold - emblema statutului său din
>
trecut. Cu toată decăderea, nu uită că este încă fiul tatălui său. Altfel şi-ar fi vândut sabia atât de preţioasă, simbolul originii sale. Sabia are menirea să arate că, deşi s-a întors vorbind ca un cerşetor şi ca un proscris,
nu a uitat că este totuşi fiul tatălui său. Tocmai amin-
>
tirea şi preţuirea condiţiei de fiu l-au convins, în cele din urmă, să se întoarcă.

Văd înaintea mea un om care a plecat departe, într-o ţară străină, şi a pierdut tot ce luase cu el. Văd goliciune, umilinţă, înfrângere. El, care odinioară semăna atât de mult cu tatăl său, acum arată mai rău decât argaţii acestuia. A ajuns ca un rob.

Ce i s-a întâmplat fiului în acea ţară îndepărtată? Dincolo de toate urmările materiale şi fizice, care au fost consecinţele lăuntrice ale plecării lui de acasă?

Succesiunea de evenimente este cât se poate de previzibilă. Cu cât fug mai departe de locul unde sălășluiește Dumnezeu, cu atât mai slab aud glasul care mă numește Preaiubit, și cu cât aud mai slab acel glas, cu atât sunt prins mai puternic în manipulările și în jocurile de putere ale lumii.

Iată cam ce se întâmplă: nu mai sunt sigur că am o casă cum trebuie și observ că alții par s-o ducă mai bine decât mine. Mă întreb cum să ajung ca ei. încerc din răsputeri să mă fac plăcut, să dobândesc recunoaștere. Când nu izbutesc, devin gelos sau resentimentar față de ceilalți. Când reușesc, mă tem ca nu cumva aceia să devină geloși sau resentimentari față de mine. Devin tot mai bănuitor sau mai defensiv și mă tem din ce în ce mai mult că nu voi dobândi ce doresc sau că voi pierde ce am deja. Prins în acest hățiș de nevoi și dorințe, nu mai știu ce mă motivează. Mă simt vic- timizat de cei din jur, privesc cu neîncredere ce fac sau spun ceilalți. Fiind tot timpul în gardă, îmi pierd libertatea interioară și încep să împart lumea în cei care mă susțin și cei care sunt împotriva mea. Mă întreb dacă îi pasă cuiva într-adevăr de mine. încep să caut confirmări pentru neîncrederea mea. Și, oriunde merg, le găsesc și spun: „Nu poți avea încredere în nimeni.“ Apoi mă întreb dacă cineva m-a iubit vreodată *cu adevărat.* Lumea se întunecă în jurul meu. Am inima grea. Trupul îmi e cuprins de dureri. Viața mea nu mai are sens. Am ajuns un suflet pierdut.

Fiul cel mic a înțeles pe deplin că e pierdut când nimănui din jur nu-i mai păsa câtuși de puțin de el. îl băgau în seamă doar cât putea fi folosit pentru scopurile lor. Dar când n-a mai avut bani de cheltuit și nu le-a mai putut face daruri, a încetat să mai existe pentru ei. îmi e greu să-mi imaginez ce înseamnă să fii complet străin, cineva care nu primește de nicăieri vreun semn de recunoaștere. Singurătatea adevărată vine când ne pierdem de tot sentimentul că am avea ceva în comun. Când nimeni nu voia să-i dea nici măcar din hrana porcilor, fiul cel mic a înțeles că nu mai era socotit o ființă umană. Eu unul îmi dau seama doar
j
parțial în ce măsură mă bazez pe o anumită acceptare din partea celorlalți. Mediu, istorie, concepție de viață, religie, educație, relații comune, stil de viață, obiceiuri, vârstă și profesie apropiate - toate acestea pot constitui bazele acceptării. De câte ori fac cunoștință cu cineva, caut să văd ce avem în comun. Pare a fi o reacție normală, spontană. Când spun: „Sunt din Olanda", reacția este adesea: „A, am fost acolo", sau „Am un prieten acolo", sau „A, da, mori de vânt, lalele și saboți de lemn".

Indiferent de reacție, este întotdeauna o căutare reciprocă a unor legături comune. Cu cât avem mai puține în comun, cu atât ne este mai greu să fim împreună, cu atât ne simțim mai străini unul de altul. Când nu cunosc nici limba, nici obiceiurile altora, când nu le înțeleg stilul de viață sau religia, ritualurile sau arta, când nu știu ce și cum mănâncă... mă simt și mai străin, și mai pierdut.

Când fiul mai mic nu a mai fost privit de cei din jur ca o ființă umană, a simțit cât este de izolat, a simțit cea mai profundă singurătate. Era cu adevărat pierdut și tocmai sentimentul de a fi cu totul pierdut l-a ajutat să-și vină în fire. Șocul i-a trezit conștiința totalei sale înstrăinări, și a înțeles dintr-odată că se află în drum spre moarte. Se desprinsese atât de mult de tot ce dă viață - familie, prieteni, comunitate, cunoștințe și chiar mâncare -, încât și-a dat seama că pasul următor avea să fie moartea. Deodată a văzut limpede ce cale alesese și unde avea să-l ducă, a înțeles că făcuse o alegere de moarte și că încă un pas în direcția aceea avea să-l ducă la autonimicire.

In acel moment critic, ce anume i-a îngăduit să opteze pentru viață? Redescoperirea sinelui său celui mai profund.

Revendicarea condiției de fiu

Chiar dacă a pierdut bani, prieteni, reputație, respectul de sine, bucuria și pacea lăuntrică - una sau alta sau toate la un loc —, rămâne totuși fiul tatălui său. Așa că își spune: „Câți argați în casa tatălui meu au belșug de pâine, iar eu mor aici de foame! Mă voi scula și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am păcătuit împotriva cerului și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău: primește-mă ca pe unul dintre argații tăi!“ Cu aceste cuvinte în inimă, a putut să se întoarcă, să părăsească acea țară străină și să meargă acasă.

înțelesul întoarcerii fiului celui mic este exprimat succint în cuvintele: „Tată, nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău.“ Pe de o parte, fiul cel mic își dă seama că și-a pierdut demnitatea de fiu, dar

totodată sentimentul demnității pierdute îl face conștient că este totuși *fiul* care a avut o demnitate de pierdut.

întoarcerea fiului celui mic are loc tocmai în clipa în care își revendică filiaţia, deși a pierdut toată demnitatea ce ţine de ea. De fapt, tocmai pierderea a tot ce avea l-a determinat să-şi înțeleagă identitatea profundă. A dat de albia ei. Privind îndărăt, se pare că risipitorul trebuia să piardă totul ca să-și atingă temeiul ființei. Când s-a pomenit dorind să primească ce primeau porcii, și-a dat seama că nu e porc, ci o ființă umană, fiul unui tată. Această trezire i-a îngăduit să aleagă viața în locul morţii. Redevenind conștient de statutul de fiu, a putut să audă — deși foarte slab — glasul care-l numea Preaiubit și a putut să simtă - deși de foarte departe - atingerea binecuvântării. Această conștiință si încredere în iubirea tatălui, oricât de înce-

J › ›

țoșată, i-a dat putere să-și revendice calitatea de fiu, deși nu se putea baza pe vreun merit.

Acum câțiva ani, si eu m-am confruntat într-un mod foarte concret cu această alegere: să mă întorc sau nu. O prietenie care la început părea promițătoare și dătătoare de viață m-a târât pe nesimțite tot mai departe de casă, până când m-am pomenit cu totul obsedat de ea. într-un sens spiritual, m-am trezit risipind tot ce primisem de la tatăl meu doar ca să mențin acea prietenie. Nu mă mai puteam ruga. îmi pierdusem interesul pentru munca mea și-mi era tot mai greu să fiu atent la preocupările altora. Deși îmi dădeam seama cât rău îmi făceam singur cu gândurile și faptele mele, mă lăsam în continuare târât de inima mea flămândă de iubire pe niște căi înșelătoare spre dobândirea stimei de sine.

Apoi, când prietenia s-a rupt, în sfârșit, cu totul, a trebuit să aleg între autodistrugere și încrederea că iubirea pe care o căutam exista de fapt... acasă! Un glas, care se auzea foarte slab, îmi șoptea că nici o ființă umană nu-mi va putea dărui vreodată iubirea după care tânjeam, că nici o prietenie, nici o relație intimă, nici o comunitate nu va putea satisface nevoile cele mai profunde ale inimii mele îndărătnice. Glasul acela slab, dar stăruitor, îmi vorbea despre vocația mea, despre angajamentele asumate înainte, despre multele daruri pe care le primisem în casa tatălui meu. Glasul acela mă numea „fiu".

Durerea părăsirii era atât de vie, încât îmi era greu, aproape imposibil, să dau crezare acelui glas. Insă niște prieteni, văzându-mi disperarea, mă tot îndemnau să-mi depășesc durerea și să am încredere că cineva mă așteaptă acasă. In cele din urmă, am ales înfrânarea în locul risipirii și m-am dus undeva unde să pot fi singur. Acolo, în solitudine, am început să mă îndrept, încet și șovăitor, spre casă, auzind tot mai limpede glasul care-mi spunea: „Tu ești Preaiubitul meu, asupra ta
odihnește bunăvoința mea."

> >

Această experiență dureroasă, dar aducătoare de speranță, m-a purtat în miezul luptei spirituale pentru alegerea cea bună. Dumnezeu spune: „Iată, îți pun înainte viața sau moartea, binecuvântarea sau blestemul. Alege viața, ca să trăiești în iubirea Domnului, Dumne-

zeului tău, ascultând de glasul lui, ținându-te strâns de El“ (Deuteronom 30, 19-20). Intr-adevăr, este o chestiune de viață și de moarte. Acceptăm să fim respinși de lumea ce ne întemnițează, sau revendicăm pentru noi libertatea fiilor lui Dumnezeu? Alegerea este *a noastră.*

Iuda l-a trădat pe Isus. Petru s-a lepădat de El. Amândoi erau copii pierduți, luda, nemaiputând să rămână în adevărul că încă era un copil al lui Dumnezeu, s-a spânzurat. In termenii fiului risipitor, și-a vândut sabia de fiu. Petru, în mijlocul disperării, și-a revendicat-o si s-a întors cu multe lacrimi. Iuda a ales moartea. Petru
>
a ales viața. Eu mi-am dat seama că această alegere îmi stă mereu înainte. Tot timpul sunt ispitit să-mi jelesc condiția de om pierdut și să mă îndepărtez de bunătatea mea originară, de umanitatea pe care mi-a dăruit-o Dumnezeu, de binecuvântarea pe care-o port în mine, îngăduind astfel puterilor morții să mă copleșească. Acest lucru mi se întâmplă iar și iar, ori de câte ori îmi spun: „Nu sunt bun de nimic. Nu am nici o valoare. Nu pot fi iubit. Sunt un nimeni.“ Se găsesc întotdeauna nenumărate evenimente și situații pe care să le pot invoca pentru a mă convinge pe mine și pe alții că viața mea pur și simplu nu merită să fie trăită, că nu sunt decât o povară, o problemă, un măr al discordiei sau un exploatator al timpului și energiei altora. Mulți oameni trăiesc cu acest sentiment lăuntric întunecat despre ei înșiși. Spre deosebire de risipitor, ei se lasă absorbiți atât de tare de întuneric, încât nu le mai rămâne nici o lumină spre care să se îndrepte, la

care să se întoarcă. Chiar dacă nu se sinucid fizic, nu mai sunt vii sufletește. Au renunțat să mai creadă în bunătatea lor originară și în Tatăl care le-a dăruit umanitatea.

însă atunci când Dumnezeu a creat bărbatul si fe-
>
meia după chipul său, a văzut că „este foarte bine“ (Geneză i, 31) și, în ciuda glasurilor întunecate, nici un bărbat și nici o femeie nu pot schimba asta.

Dar alegerea de a rămâne fiu nu este ușoară. Glasurile întunecate din lumea înconjurătoare încearcă să mă convingă că nu sunt bun și că pot ajunge să fiu bun doar „reușind" să urc pe scara succesului. Aceste glasuri mă fac să uit repede de glasul care mă numește „fiu preaiubit" și care-mi amintește că sunt iubit indiferent de renume, de realizări. Glasurile întunecate acoperă glasul sfios, abia șoptit, dătător de lumină, care mă numește „preaiubit"; ele mă târăsc la periferia vieții și mă fac să mă îndoiesc de existența unui Dumnezeu iubitor care mă așteaptă în centrul ființei mele.

însă părăsirea țării îndepărtate e doar începutul. Drumul spre casă e lung și anevoios. Ce să faci pe drumul de întoarcere la Tatăl? E limpede ce face fiul risipitor. își pregătește un scenariu. Venindu-și în fire, amintindu-și că e fiu, își spune: „Voi pleca de aici, mă voi duce la tata și-i voi spune: Tată, am păcătuit împotriva cerului și împotriva ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău; primește-mă ca pe unul dintre argații tăi.“ Citind aceste cuvinte, am conștiința acută că viața mea lăuntrică e plină de astfel de vorbe. într-a- devăr, aproape tot timpul îmi imaginez vreo întâlnire
în care mă explic, mă laud sau îmi cer scuze, afirm sau apăr, cer aprobare sau îndurare. Aproape mereu sunt angajat în lungi dialoguri cu parteneri absenți, anticipându-le întrebările și pregătind răspunsurile. Sunt uluit câtă energie emoțională se cheltuiește în aceste convorbiri lăuntrice. Da, plec din țara îndepărtată. Da, mă duc acasă... dar de ce să pregătesc atâtea discursuri ce nu vor fi rostite niciodată?

Motivul e limpede. Deși îmi revendic adevărata identitate de copil al lui Dumnezeu, continui să trăiesc de parcă Dumnezeul la care mă întorc cere o explicație, încă socotesc că iubirea lui este condiționată și mă gândesc că nu sunt chiar sigur ce mă așteaptă acasă. Mergând intr-acolo, am îndoieli că voi fi cu adevărat bine primit la sosire. Privind călătoria mea spirituală, drumul lung și obositor către casă, văd câtă vinovăție simt pentru trecut și câtă îngrijorare pentru viitor. îmi dau seama de eșecurile mele și știu că mi-am pierdut demnitatea de fiu, dar încă nu sunt în stare să cred cu adevărat că, în vreme ce eșecurile mele sunt mari, „harul este întotdeauna mai mare“ (*cf* Romani 5, 20). Nedes- prins încă de sentimentul nevredniciei mele, îmi proiectez un loc mult mai jos decât acela de fiu. Credința în iertarea totală, absolută, nu vine dintr-odată. Experiența mea de om îmi spune că iertarea se rezumă la faptul că celălalt acceptă să nu se răzbune și să-mi arate oarecare îndurare.

Lungul drum către casă

întoarcerea risipitorului e plină de ambiguități. El călătorește în direcția bună, dar ce rătăcire! Recunoaște că n-a fost în stare să se descurce singur și mărturisește că ar duce-o mai bine ca rob în casa tatălui său decât ca proscris într-o țară străină, dar este încă departe de a se încrede în dragostea tatălui său. Știe că este încă fiu, însă își spune că nu mai e vrednic să fie numit „fiu“ și se pregătește să accepte statutul de „argat", pentru ca măcar să supraviețuiască. Dă dovadă de căință, dar nu o căință în lumina dragostei nesfârșite a unui Dumnezeu iertător. Este o căință din considerente egoiste, care-i dă posibilitatea să supraviețuiască. Cunosc foarte
bine această stare a mintii si a inimii. Este ca si cum
> > >
ai spune: „Ei, n-am putut să mă descurc singur, trebuie să recunosc că Dumnezeu e tot ce mi-a mai rămas. Mă voi duce la Dumnezeu și-i voi cere iertare cu speranța că voi primi o pedeapsă nu prea mare și că mi se va îngădui să supraviețuiesc dacă muncesc din greu." Dumnezeu rămâne un judecător aspru. Mă face să mă simt vinovat și îngrijorat și stârnește în mine toate aceste scuze interesate. Supunerea față de un asemenea Dumnezeu nu-mi conferă o libertate interioară adevărată, ci hrănește doar amărăciunea și resentimentul.

Una dintre cele mai anevoioase încercări ale vieții
y
spirituale este primirea iertării lui Dumnezeu. Noi, oamenii, avem ceva în noi care ne ține alipiți de păcatele noastre și ne oprește să-i îngăduim lui Dumnezeu să șteargă ce-a fost și să ne ofere un început

cu totul nou. Uneori, parcă aş vrea chiar să-i dovedesc lui Dumnezeu că întunericul meu e prea mare ca să poată fi biruit. In vreme ce Dumnezeu vrea să mă readucă la demnitatea deplină a condiției mele de fiu, eu insist că mă mulțumesc cu statutul de argat. Dar vreau eu, de fapt, să primesc înapoi responsabilitatea deplină de fiu? Vreau cu adevărat să fiu iertat complet, încât să pot accede la un mod de viață cu totul nou? Am încredere în mine și îndrăznesc să pretind ceva atât de radical? Sunt dispus să mă desprind de răzvrătirea mea adânc înrădăcinată împotriva lui Dumnezeu și să mă predau absolut iubirii lui Dumnezeu ca să devin alt om? Primirea iertării îmi cere să fiu cu totul dispus să-l las pe Dumnezeu să fie Dumnezeu și să înfăptuiască El toată vindecarea, recuperarea și înnoirea mea. Câtă vreme ţin morţiş să fac măcar o parte eu însumi, mă pomenesc cu soluţii parţiale, cum ar fi statutul de argat. Ca argat, mai pot păstra o anume distanţă, mă pot răzvrăti, împotrivi, pot face grevă, pot fugi sau mă pot plânge de salariu. Ca fiu preaiubit, trebuie să-mi revendic întreaga demnitate și să încep să mă pregătesc să devin tată.

E limpede că drumul dintre schimbarea direcţiei și ajungerea acasă trebuie parcurs cu înțelepciune și cu disciplină. Disciplina constă în a deveni copil al lui Dumnezeu. Isus spune limpede că drumul spre Dumnezeu este drumul spre o nouă copilărie: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Matei 18, 3). Isus nu-mi cere să rămân copil, ci să devin copil. Această devenire înseamnă
trăire în vederea unei a doua nevinovății: nu nevinovăția nou-născutului, ci nevinovăţia care se dobândește prin alegeri conștiente.

Cum pot fi descriși cei care au ajuns la această a doua copilărie, la această nevinovăție redobândită? Isus o face foarte limpede în Fericiri. La scurt timp după ce aude glasul care-l numește Preaiubit, curând după ce respinge glasul Satanei care-l îndeamnă să dovedească lumii că merită să fie iubit, El își începe misiunea. Printre cele dintâi lucruri pe care le face este să-și cheme ucenici care să-l urmeze și să ia parte la slujirea împlinită de El. Apoi urcă pe munte, își adună în jur ucenicii și spune: „Fericiți cei săraci, cei blânzi, cei ce plâng, cei curați cu inima, făcătorii de pace și cei prigoniți pentru dreptate."

Aceste cuvinte înfățișează un portret al copilului lui Dumnezeu. Este un autoportret al lui Isus, Fiul Preaiubit. Este și un portret al meu, cum trebuie să fiu. Fericirile îmi oferă calea cea mai simplă pentru a merge acasă, înapoi în casa Tatălui meu. Iar pe drum, voi descoperi bucuriile celei de-a doua copilării: mângâiere, îndurare și o viziune tot mai limpede despre Dumnezeu. Și, ajungând acasă și simțind îmbrățișarea Tatălui, voi înțelege că nu doar cerul va fi al meu, ci și pământul va fi moștenirea mea, un loc în care să trăiesc în libertate, fără obsesii și constrângeri.

A fi copil înseamnă a trăi Fericirile și a afla astfel poarta cea strâmtă către împărăție. Știa Rembrandt asta? Nu-mi dau seama dacă parabola mă ajută să văd noi aspecte ale tabloului, sau dacă tabloul mă ajută să descopăr noi aspecte ale parabolei. Dar, uitându-mă la capul băiatului întors acasă, văd zugrăvită cea de-a doua copilărie.

îmi amintesc bine că le arătam tabloul lui Rem- brandt unor prieteni și îi întrebam ce văd. Unul dintre ei, o tânără, s-a sculat, s-a apropiat de reproducerea după *Fiul risipitor* și a atins cu mâna capul fiului celui mic. Apoi a zis: „E capul unui bebeluș abia ieșit din pântecele mamei. Uite, e încă umed, iar fața e încă de fetus." Toți cei care ne aflam acolo am văzut deodată ce vedea ea. Oare Rembrandt voia să arate nu doar întoarcerea la Tatăl, ci și întoarcerea în sânul lui Dumnezeu care este și Mamă, și Tată?

Până atunci mi se părea că băiatul cu capul ras seamănă cu cineva care a stat la închisoare sau în lagăr. Mă gândisem la chipul lui ca la fața scofâlcită a unui ostatic maltratat. Și s-ar putea ca Rembrandt să fi vrut să înfățișeze doar atât. însă de la acea întâlnire cu prietenii mei nu mă mai pot uita la tablou fără să văd acolo un bebeluș care se întoarce la sânul mamei. Mă ajută să înțeleg mai limpede calea pe care o am de parcurs înapoi spre casă.

Oare copilașul nu e sărac, blând și curat cu inima? Nu plânge el la fiecare mică durere? Nu e oare copilașul acel făcător de pace flămând și însetat de dreptate și victima, în cele din urmă, a persecuției? Și ce este Isus însuși, Cuvântul lui Dumnezeu care s-a întrupat, a locuit nouă luni în sânul Măriei și a venit pe lume ca un copilaș căruia i s-au închinat păstorii veniți de aproape și magii veniți de departe? Fiul veșnic s-a făcut

copil ca să pot redeveni şi eu copil şi astfel să intru cu El în împărăţia Tatălui. „Adevăr îţi spun“ - i-a zis Isus lui Nicodim - „nimeni nu poate vedea împărăţia lui Dumnezeu dacă nu se naşte de sus“ (Ioan 3, 3).

Adevăratul Risipitor

Aici mă apropii de misterul lui Isus însuşi devenit fiu risipitor de dragul nostru. A plecat din casa Tatălui său ceresc, a venit într-o ţară străină, a dăruit tot ce avea şi s-a întors prin cruce în casa Tatălui său. A făcut toate acestea nu ca fiu răzvrătit, ci ca fiu ascultător trimis să-i aducă acasă pe toţi copiii lui Dumnezeu. Isus, care le-a spus această poveste celor ce-l criticau că se amestecă printre păcătoşi, a trăit şi El lunga şi dureroasa călătorie despre care vorbeşte.

Când am început să reflectez la parabolă şi la felul cum a pictat-o Rembrandt, niciodată nu m-am gândit la tânărul ostenit, cu faţă de prunc nou-născut, ca la Isus. Dar acum, după ce am petrecut atât timp contemplând de aproape tabloul, mă simt binecuvântat cu această viziune. Oare nu cumva tânărul zdrobit, îngenuncheat în faţa tatălui său, este „Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii“ (Ioan x, 29)? Nu este el Nevinovatul care s-a făcut păcat pentru noi (*cf.* 2 Corinteni 5, 21)? Nu este cel care „nu a socotit ca pe o pradă egalitatea sa cu Dumnezeu” (Filipeni 2, 6—7), ci „s-a făcut asemenea oamenilor”? Nu este el Fiul cel fără de păcat al lui Dumnezeu, care a strigat de pe cruce: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?” (Matei 27, 46). Isus este Fiul risipitor al Tatălui, un risipitor care a dăruit tot ce-i încredinţase Tatăl, ca să pot ajunge şi eu asemenea lui şi să mă întorc împreună cu El în casa Tatălui.

Această interpretare a lui Isus ca fiu risipitor se îndepărtează mult de interpretarea tradiţională a parabolei. Totuşi, este o viziune care închide o mare taină. Des- copăr treptat ce înseamnă că filiaţia mea şi cea a lui Isus sunt una, că întoarcerea mea şi întoarcerea lui Isus sunt una, că şi pentru mine, şi pentru Isus „acasă”
înseamnă acelaşi lucru. Nu există drum către Dumne- >
zeu în afara drumului străbătut de Isus. Cel care a spus povestea fiului risipitor este Cuvântul lui Dumnezeu, „prin care toate s-au făcut”. El „s-a făcut trup şi s-a sălăşluit printre noi” şi ne-a împărtăşit din plinătatea sa *(cf* Ioan 1, l-14).

Dacă privesc povestea fiului risipitor cu ochii credinţei, „întoarcerea” risipitorului devine întoarcerea Fiului lui Dumnezeu care i-a atras pe toţi la sine *{cf.* Ioan 12, 32) şi-i duce acasă la Tatăl său ceresc. După cum spune Pavel: „Dumnezeu a voit ca în El să locuiască toată plinătatea şi prin El să împace toate cu sine, şi cele din cer, şi cele de pe pământ” (Coloseni 1,19-20).

Fratele Pierre Mărie, fondatorul Frăţiei Ierusalimului, o comunitate de monahi ce locuieşte în acest oraş, reflectează asupra lui Isus ca fiu risipitor într-un mod foarte poetic şi biblic:

El, care s-a născut nu din carne şi sânge, nici din dorinţă trupească, nici din voinţă omenească, ci din Dumnezeu însuşi, şi-a luat într-o bună zi tot ce era sub scăunelul picioarelor sale şi a plecat cu moştenirea sa, cu titlul de Fiu şi cu preţul întreg al răscumpărării. A plecat într-o ţară îndepărtată... unde s-a făcut asemenea oamenilor şi s-a golit pe sine. Ai săi nu l-au primit, şi primul pat i-a fost un culcuş de paie. Ca o rădăcină în pământ uscat, a crescut în faţa noastră, a fost dispreţuit, precum cel mai mărunt dintre oameni, înaintea căruia îţi acoperi faţa. Foarte curând, a ajuns să cunoască exilul, ostilitatea, singurătatea... După ce a dat tot ce avea într-o viaţă de binefaceri - virtutea, pacea, lumina sa, adevărul său, viaţa sa... toate comorile înţelepciunii şi cunoaşterii, precum şi taina ascunsă din veac; după ce s-a pierdut printre copiii pierduţi ai casei lui Israel, petrecându-şi timpul cu bolnavii (nu cu cei sănătoşi), cu păcătoşii (nu cu cei drepţi) şi chiar cu desfrânatele cărora le-a făgăduit intrarea în împărăţia Tatălui său; după ce a fost luat drept lacom şi beţiv, prieten al vameşilor şi al păcătoşilor, samaritean, îndrăcit, hulitor; după ce şi-a dat totul, chiar şi trupul şi sângele; după ce a simţit adânc în sine tristeţe, suferinţă, tulburare sufletească; după ce a ajuns la capătul deznădejdii, în care s-a înveşmântat de bunăvoie ca fiu părăsit de Tatăl său, departe de izvorul apei celei vii, a strigat de pe crucea pe care fusese pironit: „Mi-e sete.“ A fost culcat în ţărână şi în umbra morţii. Şi, de acolo, a treia zi, s-a ridicat din adâncurile iadului unde coborâse, încărcat cu nelegiuirile tuturor, purtând păcatele noastre şi împovărat cu durerile noastre. Stând drept în picioare, a strigat: „Da, mă sui la Tatăl meu şi Tatăl vostru, la Dumnezeul meu şi Dumnezeul vostru." Şi s-a înălţat înapoi la cer. Atunci, în tăcere, privind la Fiul său şi la toţi copiii săi, căci Fiul său devenise totul în toate, Tatăl le-a spus slujitorilor: „Repede! Aduceţi cel mai frumos veşmânt şi îmbrăcaţi-1; puneţi-i inel în deget şi încălţăminte în picioare; să mâncăm şi să sărbătorim!
Deoarece copiii mei care, după cum ştiţi, erau morţi s-au întors la viaţă; pierduţi erau şi s-au aflat! Fiul meu risipitor i-a adus pe toţi înapoi."

Au început cu toţii să petreacă îmbrăcaţi în veşmintele lor lungi, spălate şi albite în sângele Mielului.[8]

---

8 Fr. Pierre Mărie, „Les fils prodigues et le fils prodigue", *Sources Vives* 13, Communion de Jerusalem, Paris, martie 1987, pp. 87-93.

Privindu-l iarăși pe *Fiul risipitor* al lui Rembrandt, îl văd acum altfel. II văd ca pe Isus întors la Tatăl său și Tatăl meu, la Dumnezeul său și Dumnezeul meu.

Rembrandt nu s-a gândit niciodată așa la fiul risipitor. O astfel de interpretare nu era obișnuită în predicile si scrierile din vremea sa. Totuși, ne aduce multă alinare și încurajare să vedem în tânărul acesta ostenit, chinuit, persoana lui Isus însuși. Tânărul îmbrățișat de Tatăl nu mai este doar un păcătos care se căiește, ci omenirea întreagă întoarsă la Dumnezeu. Trupul zdrobit al risipitorului devine trupul zdrobit al omenirii, iar chipul de prunc al copilului întors acasă devine chipul tuturor oamenilor suferinzi ce tânjesc să se întoarcă în paradisul pierdut. Astfel, tabloul lui Rembrandt devine mai mult decât simpla zugrăvire a unei parabole emoționante. Devine rezumatul istoriei mântuirii noastre. Lumina din jurul Tatălui și Fiului vorbește acum de slava care îi așteaptă pe copiii lui Dumnezeu. Reamintește măreţele cuvinte ale lui Ioan:

„.. .noi suntem de pe acum copii ai lui Dumnezeu, dar ceea ce vom fi nu s-a arătat încă. Știm bine că atunci când se va arăta El vom fi asemenea lui, fiindcă îl vom vedea așa cum este“ (1 Ioan 3, 2).

însă nici tabloul lui Rembrandt, nici parabola pe care o zugrăvește nu ne lasă într-o stare de extaz. Când am văzut scena din mijloc, cu tatăl îmbrățișându-și fiul întors acasă, zugrăvită în posterul din biroul lui Sirnone, nu luasem încă seama la cele patru personaje care o privesc de pe margine. însă acum cunosc chipurile celor care înconjoară „întoarcerea*¹. Sunt, cel puțin, enigmatice, mai ales cel al bărbatului înalt care stă în picioare în partea dreaptă a tabloului. Da, este frumusețe, slavă, mântuire... dar sunt și ochii critici ai privitorilor neimplicați. Ei adaugă un bemol la armonia tabloului și interzic orice idee de soluție grabnică, romantică la problema reconcilierii spirituale. Călătoria fiului celui mic nu poate fi despărțită de cea a fratelui său mai mare. Prin urmare, îmi voi îndrepta acum atenția - cu oarecare temeritate - spre el.

Dar fiul mai mare era la câmp; și, când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit muzică și jocuri. A chemat atunci pe unul dintre slujitori și l-a întrebat ce înseamnă aceasta. Slujitorul i-a răspuns: „A venit fratele tău și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a redobândit sănătos. "El s-a mâniat și nu voia să intre. Atunci a ieșit tatăl afară și a început să-l îmbuneze. Dar el i-a zis tatălui său: „Iată, de atâția ani te slujesc și niciodată nu ți-am călcat porunca, iar tu niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să petrec cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai tăiat vițelul cel îngrășat!"

Atunci i-a răspuns tatăl: „Fiule, tu ești totdeauna cu mine și toate ale mele sunt și ale tale. Dar se cădea să petrecem și să ne bucurăm, fiindcă acest frate al tău era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. "

REMBRANDT SI FIUL CEL MARE

în ceasurile petrecute la Ermitaj, privind pe îndelete *Fiul risipitor,* nu m-am îndoit nici o clipă că bărbatul care stă în picioare în dreapta podiumului unde tatăl îsi îmbrățișează fiul întors este fiul cel mare. Felul în care stă acolo uitându-se la gestul larg de întâmpinare nu lasă nici o îndoială cu privire la cel pe care a vrut să-l înfățișeze Rembrandt. Mi-am notat multe lucruri despre acest observator distant, cu aer sever, și am văzut în el tot ce ne spune Isus despre fiul cel mare.

4 Totuși, parabola spune limpede că fiul cel mare nu era acasă când tatăl și-a îmbrățișat fiul pierdut și i-a arătat milostivire. Dimpotrivă, povestea arată că,

atunci când fiul cel mare se întoarce în sfârșit de la lucru, ospățul de bun venit pentru fratele său este în toi.

Sunt uimit cât de ușor mi-a scăpat această discrepanță dintre tabloul lui Rembrandt și parabolă, considerând de la sine înțeles că Rembrandt a vrut să-i picteze pe ambii frați în tabloul cu fiul risipitor.

Când m-am întors acasă și am început să citesc toate studiile istorice despre acest tablou, am observat că numeroși critici erau mult mai puțin siguri decât mine cu privire la identitatea bărbatului din dreapta. Unii îl descriau ca pe un om în vârstă, iar alții se întrebau chiar dacă a fost pictat de Rembrandt însuși.

Dar apoi, într-o bună zi, la mai bine de un an de când vizitasem Ermitajul, un prieten, Ivan Dyer, cu care discutasem adesea despre preocupările mele legate de *Fiul risipitor,* mi-a trimis un exemplar al lucrării Barbarei Joan Haeger „Semnificația religioasă a tabloului *întoarcerea fiului risipitor* de Rembrandt"[1]. Acest studiu strălucit, care așază tabloul în contextul tradiției vizuale și iconografice din vremea lui Rembrandt, vorbea din nou despre prezența fiului celui mare în această pictură.

Haeger arată că, în comentariile biblice și în tablourile din vremea lui Rembrandt, parabola cu fariseul

1. Barbara Joan Haeger, „The Religious Significance of Rembrandt s Return of the Prodigai Son. An Examination of the Picture in the Context of the Visual and Iconographic Tradition", PhD. Diss., University of Michigan, Ann Arbor, Mich. University Microfilm International, 1983, p. 173.

şi vameşul şi parabola fiului risipitor erau strâns legate. Rembrandt urmează acea tradiţie. Bărbatul aşezat care-şi bate pieptul şi se uită la fiul întors acasă este un intendent reprezentându-i pe păcătoşi şi pe vameşi, în vreme ce bărbatul care stă în picioare şi-l priveşte oarecum enigmatic pe tată este fiul cel mare, reprezentându-i pe farisei şi pe cărturari. Insă plasându-l pe fiul cel mare în tablou ca pe cel mai vizibil martor al scenei, Rembrandt depăşeşte nu doar textul parabolei, ci şi tradiţia picturii din vremea sa. Astfel, Rembrandt respectă, după cum spune Haeger, „nu litera, ci spiritul textului biblic[11].

Descoperirile Barbarei Haeger sunt mult mai mult decât o confirmare a intuiţiei mele iniţiale. Ele mă ajută să văd *întoarcerea fiului risipitor* ca pe o lucrare ce rezumă marea bătălie spirituală şi marile alegeri pe care le cere această bătălie. Pictându-l nu doar pe fiul cel mic în braţele tatălui, ci şi pe fiul cel mare, care încă poate să aleagă acceptarea sau respingerea iubirii ce-i este oferită, Rembrandt îmi înfăţişează „drama lăuntrică a sufletului"[9] [10] - a sufletului său, dar şi al meu. Aşa cum parabola fiului risipitor cuprinde miezul mesajului Evangheliei şi-i cheamă pe ascultători să facă propriile alegeri în faţa lui, tabloul lui Rembrandt rezumă întreaga luptă spirituală şi îi invită pe privitori să ia o hotărâre personală în legătură cu viaţa lor.

Astfel, personajele de pe margine fac din tabloul lui Rembrandt o operă care îl angajează pe privitor într-un mod foarte personal. In toamna anului 1983, când am văzut prima oară posterul care înfăţişa partea centrală a tabloului, am simţit pe dată că mi se adresează o chemare personală. Acum, când am ajuns să cunosc mai bine întregul tablou şi mai ales semnificaţia martorului foarte vizibil din dreapta, sunt convins mai mult decât oricând că acest tablou reprezintă o enormă provocare.

Privindu-l pe fiul cel mic şi reflectând la viaţa lui Rembrandt, mi-a devenit limpede că pictorul trebuie să-l fi înţeles într-un mod personal. Când a pictat *întoarcerea fiului risipitor,* el trăise deja o viaţă marcată de încredere în sine, de succes, de faimă, toate urmate de multe pierderi dureroase, dezamăgiri şi eşecuri. De-a lungul ei, trecuse de la lumina exterioară la cea interioară, de la zugrăvirea unor evenimente exterioare la zugrăvirea înţelesurilor interioare, de la o viaţă plină de lucruri şi de oameni la o viaţă marcată mai mult de singurătate şi de tăcere. Cu vârsta, a devenit tot mai interiorizat şi şi-a găsit liniştea. A fost o întoarcere acasă spirituală.

Dar şi fiul cel mare face parte din experienţa de viaţă a lui Rembrandt, şi mulţi biografi moderni critică, de fapt, viziunea romantică despre viaţa lui. Ei insistă asupra faptului că Rembrandt depindea de cererile venite de la sponsori şi de propria sa nevoie de bani mai mult decât se crede în general, că subiectele sale sunt, adesea, mai degrabă rezultatul modelor din vremea sa decât al viziunii sale spirituale şi că eşecurile sale au de-a face în aceeaşi măsură cu caracterul său arogant şi nesuferit şi cu lipsa de apreciere a celor din jur.

Unele biografii noi văd în Rembrandt mai degrabă un manipulator calculat şi egoist decât un căutător al adevărului spiritual. Ele susţin că multe tablouri, oricât de strălucite, sunt mult mai puţin spirituale decât par. Reacţia mea iniţială faţă de aceste studii demitologi- zante despre Rembrandt a fost consternarea. Mai ales biografia scrisă de Gary Schwartz - care nu prea lasă loc de romantism în privinţa lui Rembrandt - m-a făcut să mă întreb dacă a trăit vreodată ceva ce poate fi numit „convertire[11]. Reiese foarte limpede, din multe studii recente asupra relaţiilor lui Rembrandt cu patronii, cu comanditarii operelor sale, precum şi cu familia şi prietenii săi, că era o persoană dificilă, greu de suportat. Schwartz îl descrie ca pe un personaj „nesuferit, răzbunător, care folosea toate armele permise şi neper- mise pentru a-i ataca pe cei care-i ieşeau în cale”[11].

Intr-adevăr, se ştie că Rembrandt se comporta adesea ca un om egoist, arogant şi chiar răzbunător. O dovedeşte clar felul cum s-a purtat cu Geertje Dircx, timp de şase ani. S-a folosit de fratele lui Geertje, care avea o procură de la Geertje însăşi, „să adune mărturii împotriva ei de la vecini, ca să poată fi trimisă la un ospiciu”[12]. Ca urmare, chiar a fost închisă într-un azil psihiatric. Când s-a ivit posibilitatea

9 *Ibid.*, p. 178.

10 *Ibid.*

11 Gary Schwartz, *Rembrandt: zign Leven, zign Schilderijen,* Uitgeverij Gary Schwartz, Maarsen, Olanda, 1984, p. 362.

12 Charles L. Mee, *Rembrandt's Portrait: A Biography,* Simon & Schuster, New York, 1988, p. 229.

să scape de acolo, „Rembrandt a angajat pe cineva care să adune dovezi împotriva ei, ca să se asigure că rămâne închisă"[13].

In anul 1649, când au început să se petreacă aceste evenimente tragice, Rembrandt a fost atât de acaparat de ele, încât nu a mai lucrat. în acest moment apare un alt Rembrandt, ros de amărăciune și de dorință de răzbunare, și capabil să trădeze.

Acest Rembrandt este greu de privit. Nu e atât de dificil să compătimești un personaj senzual care se cufundă în plăcerile hedoniste ale lumii, apoi se căiește, se întoarce acasă și devine o persoană foarte spiritualizată. Dar să apreciezi un om cu resentimente profunde, pierzându-și mult din timpul său prețios în procese meschine și îndepărtându-i mereu pe toți cu purtarea sa arogantă este mult mai greu. Totuși, după câte știu, și acest aspect a făcut parte din viața lui, o parte pe care n-o pot ignora.

Rembrandt este, în aceeași măsură, și fiul cel mare din parabolă, și fiul cel mic. Atunci când, în ultimii ani ai vieții, i-a pictat pe amândoi în *Întoarcerea fiului risipitor*, trăise o viață în care nu fusese străin nici de purtările fiului celui mic, nici de ale fiului celui mare. Amândoi aveau nevoie de vindecare si de iertare. Amân-
)
doi aveau nevoie să se întoarcă acasă. Amândoi aveau nevoie de îmbrățișarea unui tată iertător. însă atât parabola, cât și tabloul lui Rembrandt lasă limpede să se înțeleagă că cea mai dificilă convertire este cea a fiului care a rămas acasă.

---

13 Ibidem.

5
FIUL CEL MARE PLEACĂ

Dar fiul mai mare era la câmp; și, când a venit și s-a apropiat de casă, a auzit muzică și jocuri. A chemat atunci pe unul dintre slujitori și l-a întrebat ce înseamnă aceasta. Slujitorul i-a răspuns: „A venit fratele tău și tatăl tău a înjunghiat vițelul cel îngrășat, pentru că l-a redobândit sănătos. “ El s-a mâniat și nu voia să intre. Atunci a ieșit tatăl afară și a început să-l îmbuneze. Dar el i-a zis tatălui său: „Iată, de atâția ani te slujesc și niciodată nu ți-am călcat porunca, iar tu niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să petrec cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai tăiat vițelul cel îngrășat!“

In picioare, cu mâinile încleștate

în ceasurile pe care le-am petrecut la Ermitaj privind tabloul lui Rembrandt, m-a fascinat din ce în ce mai mult figura fratelui celui mare. îmi amintesc cum mă uitam la el îndelung, întrebându-mă ce va fi fost în mintea și în inima sa. El este, fără îndoială, principalul observator al întoarcerii fiului celui mic.
în vremea când îmi era familiară doar porțiunea din tablou în care tatăl își îmbrățișează fiul întors acasă, era relativ ușor să o percep ca pe o chemare, emoționantă și liniștitoare. însă când am văzut întregul tablou mi-am dat repede seama de complexitatea regăsirii. Observatorul principal, care îl vede pe tată îmbrățișându-și fiul

întors acasă, arată foarte posac. Privește spre tată, dar nu cu bucurie. Nu face nici un gest de apropiere, nu zâmbește, nu-i vine în întâmpinare. Stă, pur și simplu, acolo - în marginea podiumului — și nu pare să-și dorească să urce.

Este adevărat că „întoarcerea[14] este evenimentul central al tabloului; cu toate acestea, ea nu e plasată în centrul fizic al pânzei. Se petrece în stânga pânzei, în vreme ce fiul cel mare, înalt, încruntat, domină partea dreaptă. Un mare spațiu deschis îi separă pe tată și pe fiul cel mare, spațiu care creează o tensiune ce se cere rezolvată.

Prezența fiului celui mare în tablou nu-mi mai îngăduie să privesc sentimental „întoarcerea". Observatorul principal se ține la distanță, nu pare dispus să ia parte la întâmpinarea oferită de tată. Ce se petrece înlăuntrul lui? Ce va face el? Se va apropia și-și va îmbrățișa fratele, așa cum a făcut tatăl, ori va pleca mânios și scârbit?

De când prietenul meu Bart a observat că eu s-ar putea să semăn mult mai mult cu fratele cel mare decât cu cel mic, l-am privit pe acest „bărbat din dreapta"
cu mai multă atentie si am văzut multe lucruri noi si
» > >
dure. Rembrandt l-a făcut să semene foarte bine cu tatăl său. Amândoi au barbă și poartă pe umeri mantii roșii, largi. Aceste aspecte exterioare sugerează că au multe în comun, fapt subliniat și de lumina ce cade pe fața fiului celui mare, legând-o foarte direct de fața luminoasă a tatălui său.

Dar ce diferență dureroasă între cei doi! Tatăl se pleacă asupra fiului întors. Fiul cel mare stă nemișcat în picioare, postură accentuată de toiagul lung din mâna sa, sprijinit pe podea. Mantia tatălui e largă și primitoare; cea a fiului atârnă adunată pe trupul lui. Mâinile tatălui sunt întinse și-l ating pe cel venit acasă într-un gest al binecuvântării; ale fiului sunt încleștate și strânse la piept. Este lumină pe ambele chipuri, dar lumina de pe chipul tatălui se revarsă pe tot trupul lui, îndeosebi pe mâinile lui, și-l cuprinde pe fiul cel mic într-o aură de căldură strălucitoare; în vreme ce lumina de pe fața fiului celui mare este rece și limitată la chipul lui. Silueta îi rămâne în întuneric, iar mâinile sale încleștate rămân în umbră.

Parabola pe care a pictat-o Rembrandt s-ar putea numi foarte bine „Parabola Fiilor Pierduți". Nu doar fiul cel mic, care a plecat de acasă în căutare de libertate și fericire într-o țară îndepărtată, s-a pierdut, ci și fiul rămas acasă. La exterior, părea că face tot ce trebuie să facă un fiu bun, dar înlăuntru s-a îndepărtat de tatăl său. Și-a făcut datoria, a muncit din greu zi de zi și și-a îndeplinit toate obligațiile, dar a devenit tot mai nefericit și mai lipsit de libertate.

Pierdut în resentimente

îmi e greu să accept că acest om dușmănos, plin de resentimente și de mânie ar putea fi mai aproape de mine, spiritual, decât desfrânatul frate mai mic. Totuși, cu cât mă gândesc mai mult la fiul cel mare, cu atât mă recunosc mai bine în el. Fiind si eu cel mai mare
>
între frați, știu ce înseamnă să trebuiască să fii un copil model.

Mă întreb dacă nu cumva fiii mai mari sunt cei care-și doresc mai mult să trăiască potrivit așteptărilor părinților și să fie socotiți ascultători și cuminți. Vor adesea să le facă pe plac părinților. Se tem să nu-i dezamăgească. Insă deseori simt, destul de devreme în viață, si o anume invidie fată de frații si surorile mai mici, care par mai puțin preocupați să-i mulțumească pe alții și mult mai liberi „să facă ce le place“. în ce mă privește, așa au stat lucrurile. Și toată viața am nutrit o ciudată curiozitate pentru viața de neascultare pe care eu nu am trăit-o, dar am văzut-o trăită de mulți în jurul meu. Eu făceam tot ce se cuvine, conformân- du-mă, de cele mai multe ori, programului fixat pentru mine de figurile parentale din viața mea - profesori, îndrumători spirituali, episcopi și papi -, dar întrebân- du-mă totodată, adesea, de ce nu am curajul „să fug“ ca fiul cel mic.

E ciudat să spun asta, însă în adâncul inimii am
cunoscut sentimentul de invidie fată de fiul neascultă-
>
tor. Este emoția care mă cuprinde când îmi văd prietenii distrându-se și făcând tot felul de lucruri pe

care eu le condamn. Le socoteam purtări reprobabile, sau chiar imorale, dar totodată mă întrebam de ce n-am și eu curajul să fac astfel de lucruri.

Viața de ascultare și disciplină de care sunt mândru sau pentru care sunt lăudat îmi pare uneori o povară pusă pe umerii mei și care continuă să mă apese, deși am acceptat-o într-o asemenea măsură încât nu mă pot lepăda de ea. Nu mi-e greu să mă identific cu fiul cel mare din parabolă, care s-a plâns: „In toți anii aceștia am slugărit pentru tine și n-am ieșit niciodată din cuvântul tău, dar tu nu mi-ai dat niciodată măcar un ied ca să petrec cu prietenii mei.“ în această plângere, ascultarea și datoria au ajuns o povară, iar slujirea, o robie.

Toate acestea mi-au apărut foarte reale când un prieten care trecuse de curând la creștinism m-a criticat că nu mă rog îndeajuns. Critica lui m-a înfuriat. Mi-am zis în sinea mea: „Cum își permite să mă învețe el pe mine despre rugăciune! Ani de zile a dus o viață lipsită de griji și de disciplină, în vreme ce eu am trăit cu scrupulozitate, încă din copilărie, viața de credință. Abia s-a convertit și începe să-mi spună mie cum să mă port!“ Acest resentiment lăuntric îmi dezvăluie cât sunt de pierdut și eu. Deși am rămas acasă și n-am rătăcit aiurea, încă n-am ajuns să duc o viață liberă în
casa tatălui meu. Furia si invidia mi-au arătat cât de
>
înrobit sunt.

Nu e ceva ce mi se întâmplă doar mie. Există mulți fii și multe fiice mai mari care s-au pierdut, deși n-au plecat de acasă. Și tocmai această rătăcire - caracterizată prin judecarea și osândirea celorlalți, prin mânie și resentiment, prin amărăciune și gelozie — este cea mai periculoasă și mai vătămătoare pentru inima omului. Adesea ne gândim că cineva e pierdut judecând după acțiuni evidente, chiar spectaculoase. Fiul cel mic a păcătuit într-un fel ușor de identificat. Situația lui

e clară. Și-a folosit prost banii, și-a irosit timpul, prietenii, propriul trup. A făcut ceva greșit: nu doar familia și prietenii știau asta, ci și el însuși. S-a răzvrătit împotriva moralității și s-a lăsat distrus de desfrânare şi lăcomie. Purtarea lui proastă nu are nimic ambiguu. Apoi, văzând că această purtare nu i-a adus decât nefericire, fiul cel mic și-a venit în fire, s-a întors și a cerut iertare. Avem aici un eșec omenesc clasic, cu o rezolvare directă. Uşor de înțeles și de compătimit.

Rătăcirea fiului celui mare e mult mai greu de identificat. La urma urmelor, a făcut tot ce trebuie. A fost ascultător, îndatoritor, cuminte și muncitor. Lumea îl respecta, îl admira, îl lăuda și, poate, îl considera un fiu model. La exterior, fiul cel mare nu avea nici un cusur. Dar când se confruntă cu bucuria tatălui său la întoarcerea fratelui celui mic, în el se descătușează o putere întunecată care iese violent la suprafaţă. Deodată se ivește un om resentimentar, trufaş, egoist, lipsit de bunătate, o personalitate până atunci ascunsă adânc, deși de-a lungul anilor se tot accentuase.

Privind adânc în mine însumi și apoi în jur la viaţa altora, mă întreb ce e mai dăunător: destrăbălarea sau resentimentul? E atâta resentiment printre cei „corecţi" și „drepţi". E atâta judecată, condamnare, împietrită prejudecată printre cei „sfinţi". E atâta furie înghețată printre cei preocupaţi doar de evitarea „păcatului".

Rătăcirea „sfântului" resentimentar este atât de greu de observat tocmai pentru că se împletește atât de strâns cu dorinţa de a fi bun și virtuos. Ştiu, din proprie experiență, cât de mult m-am străduit să fiu bun, demn de acceptare, plăcut și exemplu pentru alţii. Făceam mereu eforturi conştiente să evit păcatul și mă temeam neîncetat să nu cad în ispită. Dar toate acestea erau însoțite de o seriozitate, o intensitate moralistă - chiar de un oarecare fanatism - care mă făceau să mă simt tot mai stingher în casa Tatălui. Am devenit mai puţin liber, mai puţin spontan, mai puţin vesel, și tot mai mulţi mă vedeau ca pe o persoană cam indigestă.

Fără bucurie

Când ascult cu luare-aminte cuvintele cu care fiul cel mare își înfruntă tatăl - cuvinte de autoîndreptățire, de autocompătimire, de gelozie -, aud de fapt o nemulțumire mai profundă. E plângerea ce vine dintr-o inimă care simte că niciodată nu a primit ce i se cuvenea. O plângere exprimată în nenumărate feluri mai mult sau mai puţin subtile, alcătuind o albie de resentiment. E plângerea care strigă: „M-am străduit atâta, am lucrat atâta, am făcut așa de multe, și totuși nu am primit ceea ce alţii capătă atât de ușor. De ce oamenii nu-mi mulțumesc, nu petrec împreună cu mine, nu mă cinstesc, în vreme ce dau atâta atenţie unora care-și duc viața superficial și cu nepăsare?"

în această plângere rostită sau nerostită îl recunosc în mine pe fiul cel mare. Adesea mă surprind văitân- du-mă de mărunte respingeri, impoliteţi, de mici neglijențe din partea altora. Iarăși și iarăși descopăr în mine acel murmur, acea tânguire, acea bodogăneală, văicăreală și posesivitate care nu încetează, ci continuă chiar împotriva voinței mele. Cu cât mă gândesc mai muli la aceste chestiuni, cu atât starea mi se agravează. Cu cât mi-o analizez mai mult, cu atât găsesc mai multe motive de a mă plânge. Și cu cât o scrutez mai adânc, cu atât se complică. Această plângere interioară are o putere de atracţie enormă, întunecată. Condamnarea altora și autocondamnarea, îndreptățirea de sine, dar și auto respingerea se potențează între ele facându-mi tot mai mult rău. De fiecare dată când mă las ademenit pe acest drum, el mă atrage într-o spirală nesfârșită de autorespingere. Și pe măsură ce mă las atras în vastul labirint al nemulțumirilor mele, mă rătăcesc tot mai mult, până când, la sfârșit, mă simt omul cel mai neînțeles, mai respins, mai neglijat și mai dispreţuit de pe lume.

De un lucru sunt sigur. Lamentările se autoalimen- tează și sunt contraproductive. Ori de câte ori mă plâng cu speranţa de a stârni milă și de a primi satisfacţia dorită, rezultatul este întotdeauna invers. Un om care se tot plânge e greu de suportat și puţini sunt aceia care știu cum să reacționeze la plângerile cuiva nemulțumit de sine. Tragedia este că, adesea, plângerea, odată exprimată, duce la ceea ce e mai de temut: și mai multă respingere.

Din această perspectivă, neputinţa fiului celui mare de a lua parte la bucuria tatălui său devine de înțeles. Când s-a întors de la câmp, a auzit muzică și jocuri. Și-a dat seama că în casă e veselie. îndată a devenit bănuitor. Când plângerea ce duce la autorespingere s-a instalat în noi, ne pierdem spontaneitatea, și astfel nici bucuria nu ne mai poate trezi bucurie.

Povestea spune: „Chemând un slujitor, l-a întrebat ce se întâmplă." E spaima de a fi iarăși exclus: de ce nimeni nu mi-a spus ce se întâmplă, de ce am fost ținut deoparte? Și imediat începe plângerea: „De ce nu mi s-a spus, ce-i cu toate astea?" Slujitorul, plin de emoție și dornic să răspândească vestea cea bună, îi explică, fără să bănuiască nimic: „Fratele tău s-a întors acasă și tatăl tău a tăiat vițelul cel îngrășat fiindcă l-a redobândit sănătos." Dar acest strigăt de bucurie nu poate fi primit. în loc de ușurare și de recunoștință, bucuria slujitorului trezește cu totul altceva: ‚Atunci el s-a supărat și nu voia să intre." Bucuria și resentimentul nu pot sta împreună. Muzica și dansul, în loc să cheme la bucurie, stârnesc o și mai mare respingere.

Am amintiri foarte vii despre o astfel de situație. Odată, când mă simțeam foarte însingurat, am rugat un prieten să iasă cu mine în oraș. Mi-a răspuns că n-are timp, dar puțin mai târziu l-am găsit acasă la un prieten comun unde se dădea o petrecere. Văzân- du-mă, mi-a spus: „Bine-ai venit, hai încoace, mă bucur să te văd." Dar eu eram atât de furios că nu mi se spusese despre petrecere, încât n-am putut să rămân. Toate plângerile mele că nu sunt acceptat, că nimănui nu-i place de mine, că nimeni nu mă iubește s-au învolburat înlăuntrul meu și am plecat trântind ușa. N-am putut defel să iau parte la bucuria de acolo. într-o clipă, veselia din încăperea aceea ajunsese izvor de resentiment.

Când simţi că nu poţi să te bucuri înseamnă că inima ţi-e plină de resentimente. Fiul cel mare nu putea să intre în casă și să ia parte la bucuria tatălui său. Plângerea sa lăuntrică l-a paralizat și l-a făcut să se cufunde în întuneric.

Rembrandt a simţit înţelesul cel mai profund al acestei trăiri când l-a pictat pe fiul cel mare la marginea podiumului unde fiul cel mic este primit în bucuria tatălui. N-a pictat ospăţul, cu muzicanţii și cu dansatorii; aceștia erau doar semnele exterioare ale bucuriei tatălui. Singurul lucru ce evocă petrecerea este basorelieful înfăţișând un flautist de pe peretele de care se sprijină una dintre femei (mama risipitorului?). în locul petrecerii, Rembrandt a pictat lumina, acea lumină strălucitoare care-i învăluie pe tată și pe fiu. Bucuria zugrăvită de Rembrandt este bucuria liniștită ce caracterizează casa lui Dumnezeu.

In parabolă, ţi-l poţi imagina pe fiul cel mare stând afară în întuneric, nedorind să intre în casa luminată, plină de zgomote vesele. însă Rembrandt nu pictează nici casa, nici câmpurile. Exprimă totul prin întuneric și lumină. îmbrăţișarea tatălui, plină de lumină, e casa lui Dumnezeu. Toată muzica și tot dansul sunt acolo. Fiul cel mare stă în afara cercului acestei iubiri, refuzând să intre. Lumina de pe faţa lui lasă limpede să se înţeleagă că și el este chemat la lumină, dar nu poate fi împins cu sila.

Uneori, lumea se întreabă: ce s-o fi întâmplat până la urmă cu fiul cel mare? S-a lăsat oare convins de tatăl său? A intrat până la urmă în casă şi a luat parte la ospăţ?

Şi-a îmbrăţişat oare fratele urându-i bun venit acasă,
aşa cum făcuse tatăl său? S-a aşezat oare cu tatăl şi cu fratele său la aceeaşi masă şi s-a bucurat împreună cu ei de mâncarea de sărbătoare?

Nici tabloul lui Rembrandt şi nici parabola pe care o zugrăveşte nu ne spun dacă fiul cel mare a acceptat, până Ia urmă, să se lase găsit. Este oare fiul cel mare dispus să mărturisească şi el că e un păcătos care are nevoie de iertare? E oare dispus să recunoască faptul că nu este mai bun decât fratele său?

Rămân singur în faţa acestor întrebări. Aşa cum nu ştiu ce răspuns a dat fiul cel mic când a acceptat ospăţul şi cum a trăit alături de tatăl său după ce s-a întors, tot astfel nu ştiu dacă fiul cel mare s-a împăcat vreodată cu fratele său, cu tatăl său, cu sine însuşi. Singurul lucru pe care îl cunosc cu o siguranţă nezdruncinată este inima tatălui. O inimă plină de milostivire
nesfârşită.

O întrebare deschisă

Spre deosebire de basme, parabola nu are final fericit, ci ne lasă în faţa uneia dintre cele mai dificile alegeri spirituale ale vieţii: să ne încredem sau nu în dragostea atotiertătoare a lui Dumnezeu. Doar eu pot face această alegere. Ca răspuns la nemulţumirea lor - „Omul acesta îi primeşte pe păcătoşi şi mănâncă împreună cu ei“ -, Isus le-a pus înainte fariseilor şi cărturarilor nu doar întoarcerea fiului risipitor, ci şi figura supărăciosului fiu mai mare. Oamenii aceia evlavioşi şi conştiincioşi vor fi avut un şoc. Au fost nevoiţi, până la

urmă, să se confrunte cu propria lor boală și să aleagă în ce fel să reacţioneze la dragostea lui Dumnezeu pentru păcătoși. Vor accepta să se aşeze alături de ei la masă, aşa cum a făcut Isus? Era și este încă o adevărată provocare: pentru ei, pentru mine, pentru orice om blocat în resentiment şi ispitit să se instaleze într-o viaţă făcută din văicăreli, dintr-o veşnică nemulţumire.

Cu cât reflectez mai mult la fiul cel mare din mine, cu atât înțeleg mai bine cât de adânc înrădăcinată este, de fapt, această formă de rătăcire și cât este de greu să te întorci acasă de acolo. întoarcerea acasă după o escapadă închinată plăcerilor pare atât de uşoară în comparaţie cu întoarcerea acasă după o furie rece care
s-a înrădăcinat în cele mai adânci colturi ale flintei.
> >
Resentimentul nu este ceva ce pot depista cu uşurinţă
si rezolva în mod raţional.
1 >

Este mult mai periculos: ceva ce s-a legat de virtutea mea și s-a transformat în reversul ei. Nu e bine să fii ascultător, respectuos, cinstit, muncitor şi jertfitor? Și totuși se pare că resentimentele şi nemulţumirile sunt misterios legate tocmai de aceste atitudini vrednice de laudă. Această legătură mă duce adesea la disperare. Tocmai când vreau să vorbesc sau să acţionez cu cât mai multă generozitate, mă trezesc cuprins de furie sau de resentiment. Se pare că tocmai atunci când vreau să fiu mai altruist, mă pomenesc obsedat de preocuparea de a fi iubit. Tocmai când fac cele mai mari eforturi să-mi duc treaba la bun sfârşit, mă pomenesc întrebând de ce nu fac şi alţii la fel. Tocmai când mă cred în stare să-mi înving ispitele, simt invidie faţă de cei care le cedează. Se pare că peste tot unde se află eul meu virtuos se află și cel nemulţumit şi resentimentar.

Aici mă confrunt cu adevărata mea sărăcie. Nu sunt deloc în stare să-mi smulg din rădăcini resentimentele. Sunt atât de adânc ancorate în solul ființei mele lăuntrice, încât pare că dacă aş încerca să le smulg m-aş autodistruge. Cum să plivesc aceste resentimente
fără să scot din rădăcini si virtuțile?
> >

Poate fiul cel mare din mine să se întoarcă acasă? Pot fi și eu regăsit aşa cum a fost fiul cel mic? Cum să mă întorc atunci când sunt pierdut în resentiment, când sunt cuprins de gelozie, când sunt întemnițat într-o ascultare și o datorie trăite ca robie? Este limpede că singur nu mă pot regăsi. A mă tămădui ca fiu mai mare este mai descurajant decât a mă tămădui ca fiu mai mic. Confruntat în această situaţie cu imposibilitatea autorăscumpărării, înțeleg acum cuvintele lui Isus către Nicodim: „Nu te mira când spun: Trebuie să te naşti de sus“ (Ioan, 3, 7).

Intr-adevăr, trebuie să se întâmple ceva ce eu însumi n-am cum să provoc. Nu mă pot naşte de jos, adică prin propriile puteri, cu ajutorul minţii mele, al intuiţiilor mele psihologice. N-am nici o îndoială în această privinţă, fiindcă m-am străduit atât de mult în trecut să mă vindec de nemulţumiri şi am eşuat, am tot eşuat până când am ajuns la limita prăbuşirii emoţionale şi chiar la epuizarea fizică. Pot fi vindecat doar de sus, de unde se apleacă spre mine Dumnezeu. Ce-mi este mie cu neputinţă îi este cu putinţă lui Dumnezeu. „La Dumnezeu toate sunt cu putinţă."[11]

ÎNTOARCEREA FIULUI CELUI MARE

Fiul cel mare s-a mâniat și nu voia să intre. Atunci a ieșit tatăl afară și a început să-l îmbuneze.

Tatăl i-a zis: „Fiule, tu ești totdeauna cu mine și toate ale mele sunt și ale tale. Dar se cădea să petrecem și să ne bucurăm, fiindcă acest frate al tău era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. “

O convertire posibilă

Tatăl îl vrea înapoi nu numai pe fiul său cel mic, ci și pe cel mare. Și fiul cel mare trebuie găsit și adus înapoi în casa bucuriei. Va răspunde el rugăminții tatălui său, ori va rămâne încremenit în furia sa? Si Rembrandt
>
lasă deschisă decizia finală a fiului celui mare. Barbara Joan EIaeger scrie: „Rembrandt nu ne spune dacă acesta a văzut până la urmă lumina. Cum nu-l condamnă clar pe fratele mai mare, Rembrandt exprimă speranța că și el își va da seama că e păcătos... Interpretarea reacției fratelui celui mare este lăsată în seama privitorului/[14]

i. Haeger, *op. cit.,* pp. 185-186.

Finalul deschis al parabolei și al tabloului lui Rembrandt mă invită la o asiduă muncă spirituală. Uitân- du-mă la chipul scăldat în lumină al fiului celui mare și apoi la mâinile lui rămase în întuneric, îi simt nu doar robia, ci și șansa eliberării. Aceasta nu e o poveste menită să exprime diferența dintre un frate bun și un altul rău. Numai tatăl este bun. El îi iubește pe amândoi. Le iese în întâmpinare amândurora. Vrea ca amândoi să stea la masa lui și să-i împărtășească bucuria. Fratele cel mic se lasă cuprins într-o îmbrățișare iertătoare. Fratele cel mare se ferește, privește gestul de îndurare al tatălui, însă nu poate încă să treacă peste furie și să-l lase pe tată să-l vindece și pe el.

Iubirea Tatălui nu se impune cu sila asupra celui iubit. Deși vrea să ne vindece de toată întunecimea > noastră lăuntrică, suntem totuși liberi să alegem dacă vrem să rămânem în întuneric ori să pășim în lumina dragostei lui Dumnezeu. Dumnezeu ne așteaptă. Lumina lui este acolo pentru noi. La fel și iertarea lui. La fel și iubirea lui fără de margini. Putem fi siguri că Dumnezeu este mereu prezent, mereu gata să dăruiască și să ierte, indiferent de reacția noastră. Iubirea lui Dumnezeu nu depinde de pocăința noastră sau de schimbările dinăuntrul sau din afara noastră.

Indiferent că sunt fiul cel mic sau fiul cel mare, singura dorință a lui Dumnezeu este să mă aducă acasă. Arthur Freeman scrie:

Tatăl își iubește amândoi fiii și-i dă fiecăruia libertatea să fie ce poate, însă nu le poate da o libertate pe care ei nu sunt în stare s-o primească sau s-o înțeleagă cum se cuvine. Tatăl pare să-și dea seama, dincolo de obiceiurile societății în care trăiește, de nevoia fiilor săi de a fi ei înșiși. Dar le cunoaște și nevoia de dragostea sa și de un „acasă". Cum se vor termina poveștile lor depinde de ei. Faptul că parabola nu are o încheiere arată că iubirea tatălui nu depinde de un final corespunzător al poveștii. Iubirea tatălui depinde doar de el însuși și rămâne parte integrantă din personajul său. După cum spune Shakespeare intr-un sonet: „Iubirea nu e iubire dacă se schimbă când întâmpină schimbare."[15]

Pentru mine, posibila convertire a fiului celui mare este de o importanță crucială. Eu împărtășesc multe trăsături ale acelor oameni pe care Isus îi critică cel mai sever: fariseii si cărturarii. Am studiat cărțile, am învățat despre legi și adesea m-am prezentat ca o autoritate în chestiuni religioase. Oamenii mi-au arătat mult respect, ba chiar m-au numit „preacucernic". Am fost răsplătit cu complimente și laude, cu bani și premii și chiar cu faimă. M-am arătat critic față de multe tipuri de comportamente și adesea i-am judecat pe alții.

Așadar, când Isus spune parabola fiului risipitor, trebuie s-o ascult cu conștiința că mă aflu cel mai aproape de aceia care l-au determinat să o spună când au făcut remarca: „Omul acesta îi primește pe păcătoși și mănâncă împreună cu ei.“ Am eu oare vreo șansă de a mă întoarce la Tatăl și de a mă simți primit în casa lui? Ori sunt atât de prins în plasa lamentărilor și a

15 Arthur Freeman, „The Parable of the Prodigai", în manuscris.

autoîndreptăţirii încât sunt condamnat, împotriva dorinţei mele, să rămân afară, mistuindu-mă în furie şi resentiment?

Isus zice: „Fericiţi voi cei săraci, [...] fericiţi voi cei ce flămânziţi, [...] fericiţi voi care plângeţi[11] (Luca 6, 20—21), dar eu nu sunt sărac, nici flămând şi nu plâng. Isus spune rugăciunea: „Te binecuvântez, Tată, Domn al cerului şi al pământului, că ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi[11] (Luca 10, 21). între aceşti înţelepţi şi pricepuţi mă aflu şi eu, e limpede. Isus arată că e mai apropiat de cei care se află la marginea societăţii — săracii, bolnavii şi păcătoşii —, însă eu, în mod cert, nu sunt marginal. întrebarea dureroasă pe care o ridică pentru mine Evanghelia este: „Nu cumva mi-am primit deja răsplata?[11] Isus îi critică aspru pe aceia care „se roagă stând în picioare în sinagogi şi pe uliţe ca să fie văzuţi de oameni[11]. Spune despre ei: „Adevăr vă spun, şi-au primit răsplata[11] (Matei 6, ş). După ce am scris şi am vorbit atâta despre rugăciune şi m-am făcut atât de cunoscut, nu pot să nu mă întreb dacă nu cumva aceste cuvinte mi se adresează şi mie.

Ba da, de bună seamă. Dar povestea fiului celui mare pune toate aceste întrebări chinuitoare într-o nouă lumină, arătând foarte limpede că Dumnezeu nu-l iubeşte pe fiul cel mic mai mult decât pe cel mare. In poveste, tatăl iese în întâmpinarea fiului celui mare la fel cum o făcuse pentru cel mic, îl îndeamnă să intre şi spune: „Fiule, tu totdeauna eşti cu mine şi toate ale mele sunt ale tale.[11]

Acestea sunt cuvintele la care trebuie să iau seama, lăsându-le să pătrundă în miezul fiinţei mele. Dumnezeu îmi spune „fiule“. De fapt, cuvântul grecesc pe care îl foloseşte aici Luca este *teknon,* o formă afectuoasă de adresare, cum scrie Joseph A. Fitzmyer[16]. Tradus literal, tatăl spune, de fapt, „copile“.

Această atitudine plină de afecţiune devine şi mai limpede în cuvintele următoare. Reproşurile dure şi pline de amărăciune ale fiului nu-l determină pe tată să-l condamne. Nici o învinuire, nici o acuzaţie. Tatăl nu se apără şi nici nu comentează purtarea fiului celui mare. El trece pe dată dincolo de orice judecată pentru a sublinia relaţia intimă pe care o are cu fiul său, spunând: „Tu totdeauna eşti cu mine.“ Declaraţia de dra- goste absolută a tatălui nu ne poate face să credem că fiul cel mic este mai iubit decât cel mare. Fiul cel mare n-a plecat niciodată de acasă. Tatăl a împărţit totul cu el. L-a luat părtaş la viaţa sa zilnică, fără a-l opri de la ceva. „Toate ale mele sunt ale tale“, spune el. Nu poate exista o formulare mai limpede a iubirii nemărginite a tatălui pentru fiul său cel mare. Astfel, dragostea fără rezerve, fără limite a tatălui le este oferită întreagă şi deopotrivă ambilor fii.

16 Joseph A. Fitzmyer, *The Gospel According to St Luke,* voi. 2, *TheAnchor Bible,* Doubleday, Garden City N.Y., 1985, p. 1084.

Renunțarea la rivalitate
Bucuria tatălui la întoarcerea dramatică a fiului celui mic nu înseamnă deloc că el îl iubește mai puțin pe cel mare, că îl apreciază mai puțin, că e mai puțin generos cu el. Tatăl nu-i compară. Pe amândoi îi iubește cu o dragoste totală, pe care și-o exprimă în funcție de parcursul fiecăruia. Ii cunoaște bine pe amândoi. Le înțelege înzestrările unice, precum și cusururile. Privește cu iubire pasiunea fiului său mai mic, chiar când nu e domolită de ascultare. Cu aceeași iubire privește ascultarea fiului mai mare, chiar când nu e însu- >
flețită de pasiune. In privința fiului celui mic nu se gândește că ar putea fi mai bun sau mai rău, după cum nu măsoară nimic în privința celui mare. Tatăl se poartă cu amândoi după felul lor unic de a fi. întoarcerea celui mic îl împinge să poruncească un ospăț vesel. întoarcerea celui mare îl determină să-l cheme să ia parte pe deplin la acea bucurie.

„în casa Tatălui meu sunt multe lăcașuri" (Ioan 14, 2), spune Isus. Fiecare copil al lui Dumnezeu își are acolo propriul loc, unic, toate locuri dumnezeiești. Trebuie să renunț la orice comparație, la orice rivalitate și competiție și să mă predau iubirii Tatălui. Aceasta îmi cere un salt în credință, fiindcă nu prea știu ce înseamnă o iubire care nu compară, nu cunosc puterea tămăduitoare a unei astfel de iubiri. Câtă vreme rămân afară în întuneric, stărui în nemulțumirea resentimen- tară ce izvorăște din comparațiile mele. în afara spațiului de lumină, mi se pare că Tatăl îl iubește mai mult
pe fratele meu cel mic decât pe mine; de fapt, în afara spațiului de lumină nici nu-l pot privi ca pe un frate.

Dumnezeu mă îndeamnă stăruitor să vin în casă, să pătrund în lumina sa și să descopăr acolo că, în Dumnezeu, toți oamenii sunt iubiți într-un mod unic și total. In lumina lui Dumnezeu pot, în sfârșit, să-l văd pe aproapele meu ca pe un frate, care este al lui Dumnezeu în aceeași măsură ca și mine. Insă în afara casei lui Dumnezeu, frații și surorile, soții și soțiile, iubiții și prietenii ajung rivali și chiar dușmani, fiecare chinuit mereu de gelozii, suspiciuni și resentimente.

Nu este de mirare că, în furia sa, fiul cel mare i se plânge tatălui: „...niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să petrec cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai tăiat vițelul cel îngrășat.[11] Aceste cuvinte dezvăluie cât de adânc jignit se va fi simțit el. Stima de sine îi este rănită dureros de bucuria tatălui său, iar furia nu-i îngăduie să-l accepte drept frate pe infamul întors acasă. Numindu-l „acest fiu al tău“, se distanțează atât de fratele, cât și de tatăl său.

îi privește pe amândoi ca pe niște străini care și-au pierdut cu totul simțul realității și se poartă complet nepotrivit, având în vedere viața pe care a dus-o risipitorul. Fiul cel mare nu mai are frate. Nu mai are nici tată. Amândoi i-au devenit străini. Fratele său, un păcătos pe care îl privește cu dispreț; tatăl său, un proprietar de sclavi pe care îl respectă din teamă.
Aici văd cât este de pierdut fratele cel mare. A ajuns străin în propria-i casă. Adevărata comuniune a dispărut. Toate relațiile îi sunt cuprinse de întuneric. A se teme sau a arăta dispreț, a îndura supunerea sau a se face el stăpân, a fi un asupritor sau o victimă: acestea au ajuns să fie opțiunile celui aflat în afara luminii. Păcatele nu pot fi mărturisite, iertarea nu poate fi primită, nu poate exista reciprocitatea iubirii. Adevărata comuniune nu mai este cu putință.

Cunosc suferința în care te aruncă o astfel de situa-
›
ție. Totul își pierde spontaneitatea. Totul devine suspiciune, stânjeneală, calcul și proces de intenție. Nu mai
există încredere. Fiecare mișcare măruntă se cere con-
>
tracarată, fiecare observație măruntă se cere neapărat analizată, cel mai mic gest trebuie evaluat. Iată patologia întunericului.

Există vreo scăpare? Eu unul nu cred că există - cel puțin în ce mă privește. Adesea mi se pare că din ce încerc mai mult să mă dezbar de întuneric, din aceea el devine mai intens. Am nevoie de lumină, dar acea lumină trebuie să-mi biruie întunericul, și eu nu pot înfăptui așa ceva. Nu mă pot ierta singur. Nu mă pot face să mă simt iubit. Singur nu pot scăpa din ținutul furiei mele. Nu mă pot aduce acasă, nici nu pot crea comuniune de unul singur. Pot s-o doresc, s-o nădăjduiesc, s-o aștept, da, să mă rog pentru

asta. Dar nu-mi pot fabrica singur adevărata libertate. Ea trebuie să-mi fie dăruită. Sunt pierdut. Trebuie să fiu găsit și adus acasă de păstorul care iese să mă caute.

Povestea fiului risipitor este povestea unui Dumnezeu care pleacă să mă caute și nu-și află odihnă până ce nu mă găsește. El îndeamnă și imploră. îmi cere să

nu mă mai agăţ de puterile morţii şi să mă las cuprins de braţe care mă vor duce în locul unde voi găsi viaţa pe care o doresc cel mai mult.

De curând am trăit foarte concret, pe pielea mea, întoarcerea fiului celui mare. Pe când făceam o plimbare pe jos, am fost lovit de o maşină şi m-am pomenit la spital, în pragul morţii. Acolo am avut brusc intuiţia
că nu voi fi liber să mor câtă vreme o s-o tin morţiş că
» » >
n-am fost destul de iubit de cel al cărui fiu sunt. Mi-am dat seama că încă nu mă maturizasem pe deplin. Am simţit puternic chemarea de a lăsa deoparte nemulţumirile de adolescent şi de a renunţa la minciuna că sunt mai puţin iubit decât fraţii mei mai mici. Era ceva înspăimântător, dar în acelaşi timp o mare eliberare. Când tatăl meu, foarte în vârstă, a venit cu avionul din Olanda să mă viziteze, am ştiut că e momentul să-mi revendic calitatea de fiu dăruită de Dumnezeu. Pentru prima oară în viaţă i-am spus explicit tatălui meu că-l iubesc şi că-i sunt recunoscător pentru iubirea lui faţă de mine. Am spus multe lucruri pe care nu le mai spusesem vreodată şi m-am mirat cât de mult timp trebuise să treacă până să le rostesc. Tatăl meu a fost oarecum surprins, ba chiar nedumerit de toate acestea, însă mi-a primit cuvintele cu înţelegere şi cu un zâmbet. Privind îndărăt la acest eveniment spiritual, îl văd ca pe o adevărată întoarcere: abandonarea unei false dependenţe de un tată omenesc ce nu-mi poate da tot ce-mi trebuie, în favoarea dependenţei reale de Tatăl dumnezeiesc care-mi spune: „Tu totdeauna eşti cu mine şi toate ale mele sunt ale tale“; abandonarea, totodată, a eului meu nemulţumit, care face mereu comparaţii şi e plin de resentiment, în favoarea adevăratului meu eu, care e liber să dăruiască şi să primească iubire. Şi chiar dacă au mai fost şi, fără îndoială, vor mai fi mulţi paşi înapoi, m-a adus la limanul libertăţii de a-mi trăi viaţa şi de a muri de propria-mi moarte. întoarcerea la „Tatăl de la care îşi ia numele orice paternitate[14] (Efeseni 3,14—15) îmi îngăduie să-l las pe tatăl meu să fie acea fiinţă omenească bună, iubitoare, dar limitată care este şi să-l las pe Tatăl meu ceresc să fie Dumnezeul a cărui iubire nemărginită şi necondiţionată alungă toate resentimentele şi toată furia şi mă face liber să iubesc dincolo de nevoia de a fi plăcut de alţii şi de a primi acceptarea lor.

Prin încredere şi recunoştinţă

Experienţa mea personală a întoarcerii fiului celui mare poate da speranţă cuiva prins în resentimentul acela care e rodul amar al nevoii de a fi pe placul celorlalţi. Cred că oricine are cândva de-a face cu fiul cel mare sau cu fiica cea mare din el. întrebarea cu care ne confruntăm e simplă: ce putem face ca întoarcerea să fie posibilă? Deşi Dumnezeu aleargă afară spre noi ca să ne găsească şi să ne aducă acasă, trebuie nu doar să recunoaştem că ne-am pierdut, ci să fim pregătiţi să ne lăsăm găsiţi şi duşi acasă. Cum? Evident, nu aşteptând pur şi simplu cu pasivitate. Deşi nu suntem în stare să ne eliberăm singuri de furia noastră îngheţată, ne putem lăsa găsiţi de Dumnezeu şi vindecaţi de iubirea

lui dând dovadă, zilnic, de încredere si recunoştinţă.

încrederea şi recunoştinţa sunt exerciţiile pentru convertirea fiului celui mare. Iar eu am ajuns să le cunosc din proprie experienţă.

Fără încredere, nu mă pot lăsa găsit. încrederea este acea convingere lăuntrică profundă că Tatăl mă vrea acasă. Câtă vreme mă îndoiesc că merit să fiu găsit şi mă socotesc mai puţin iubit decât fraţii şi surorile mai mici, nu pot fi găsit. Trebuie să-mi spun neîncetat: „Dumnezeu te caută. Ar face orice să te găsească. Te iubeşte, te vrea acasă, n-are odihnă până când nu te aduce înapoi lângă El.“

însă există în mine şi un glas foarte puternic, întunecat, care spune, dimpotrivă: „Lui Dumnezeu nu-i pasă cu adevărat de mine, îl preferă pe păcătosul căit Care se întoarce acasă după escapadele lui nebuneşti. Nu mă bagă în seamă pe mine, care n-am plecat nicicând de acasă. Socoteşte că n-are de ce să-şi facă griji în privinţa mea. Nu sunt fiul său preferat. Nu mă aştept ca El să-mi dea ceea ce doresc cu adevărat."

Uneori, acest glas întunecat este atât de puternic, încât am nevoie de o enormă energie spirituală ca să pot crede că Tatăl mă vrea acasă la fel de mult ca pe fiul său cel mic. E nevoie de o adevărată luptă ca să trec peste nemulţumirea mea cronică şi să gândesc, să vorbesc şi să acţionez cu convingerea că sunt căutat şi că voi fi găsit. Fără această luptă, cad pradă unei deznădejdi ce se alimentează singură.

Tot spunându-mi că nu sunt destul de important pentru a fi găsit, îmi plâng din ce în ce mai mult de milă, devenind cu totul surd la glasul care mă strigă. La un moment dat, trebuie să-mi reneg cu totul acest sentiment de autorespingere şi să proclam adevărul că Dumnezeu îsi doreşte în aceeaşi măsură să mă îmbrăţişeze şi pe mine ca pe fraţii şi surorile mele care s-au arătat îndărătnici şi neascultători. Pentru a izbuti, această încredere trebuie să fie mai adâncă decât sentimentul că sunt pierdut. Isus exprimă acest adevăr când spune: „Tot ce cereţi în rugăciune, credeţi că aţi şi primit, şi vi se va da“ (Marcu II, 24). Trăind în acest adevăr fundamental, îi voi deschide calea lui Dumnezeu ca să-mi împlinească cea mai profundă dorinţă.

Alături de încredere, trebuie să dau dovadă de recunoştinţă - opusul resentimentului. Resentimentul şi recunoştinţa nu pot sta alături, deoarece resentimentul nu mă lasă să-mi înţeleg şi să-mi trăiesc viaţa ca pe un dar. Resentimentul îmi spune că nu primesc ceea ce merit. Se manifestă întotdeauna prin invidie.

Recunoştinţa însă trece dincolo de „al meu“ şi „al tău“ şi proclamă adevărul că totul în viaţă este dar pur. în trecut am socotit întotdeauna recunoştinţa drept o reacţie spontană în urma conştientizării darurilor primite, însă acum îmi dau seama că ea poate fi trăită si ca un exerciţiu. Exerciţiul recunoştinţei este efortul explicit de a recunoaşte că tot ce sunt şi ce am mi-a fost conferit ca un dar de iubire, un dar care trebuie sărbătorit cu bucurie.

Recunoştinţa ca exerciţiu implică o alegere conştientă. Pot alege să fiu recunoscător chiar şi atunci când emoţiile si sentimentele îmi sunt încă dominate de nemulţumire şi resentiment. E uimitor că mi se ivesc atâtea prilejuri în care pot să aleg recunoştinţa în locul lamentării. Pot alege să fiu recunoscător când sunt criticat, chiar şi atunci când în inimă simt încă amărăciune. Pot alege să vorbesc despre bunătate şi despre frumos chiar şi atunci când ochiul meu lăuntric încă mai caută un vinovat sau un lucru pe care să-l socotească urât. Pot alege să ascult glasurile care iartă şi să privesc chipurile care zâmbesc chiar şi atunci când aud încă vorbe răzbunătoare şi văd grimase de ură.

întotdeauna pot să aleg între resentiment şi recunoştinţă, fiindcă Dumnezeu s-a arătat în întunericul meu, m-a îndemnat să vin acasă şi mi-a spus cu glas plin de dragoste: „Tu întotdeauna eşti cu mine şi toate ale mele sunt ale tale.“ Da, pot alege să rămân în întunericul în care stau, să-i arăt cu degetul pe cei care par mai norocoşi decât mine, să mă plâng de multele nenorociri care s-au abătut asupra mea odinioară, şi astfel să mă las cuprins de resentimente. Dar nu sunt obligat să o fac. Am

opţiunea să mă uit în ochii Aceluia care
a ieșit să mă caute si să văd acolo că tot ce sunt si tot
> > >
ce am este dar, numai dar, care cheamă recunoștinţa.

Alegerea recunoștinţei vine rareori fără un efort real. Insă de fiecare dată când fac acest efort, alegerea următoare este puţin mai uşoară, puţin mai liberă, puţin mai dezinvoltă. Pentru că fiecare dar pe care îl recunosc îmi descoperă încă unul și încă unul, până când, în cele din urmă, chiar și evenimentul cel mai banal, evident și aparent lumesc, cea mai neînsemnată întâlnire se dovedesc pline de har. Un proverb eston spune: „Cine nu mulţumește pentru puţin nu va mulţumi

nici pentru mult.“ Actele de recunoştinţă ne fac recunoscători pentru că ne revelează, pas cu pas, că totul este har.

Si încrederea, si recunoştinţa cer curajul de a risca, fiindcă neîncrederea şi resentimentul, în nevoia lor de a mă ţine captiv, mă avertizează neîncetat cât este de periculos să renunţ la calculele mele minuţioase şi la măsurile de precauţie. In multe momente trebuie să fac un salt de credinţă pentru a da o şansă încrederii şi recunoştinţei: să scriu o scrisoare binevoitoare cuiva care nu vrea să mă ierte, să dau un telefon cuiva care nu vrea să audă de mine, să spun o vorbă bună cuiva care nu-mi poate răspunde la fel.

Saltul de credinţă înseamnă întotdeauna să iubeşti fără a aştepta să fii iubit, să dăruieşti fără a dori să primeşti, să inviţi fără a spera să fii invitat, să îmbrăţişezi fără a cere să fii îmbrăţişat. Şi, de fiecare dată când fac un mic salt, îl zăresc pe Acela care aleargă în întâmpinarea mea şi mă invită să iau parte la bucuria lui, o bucurie în care mă regăsesc nu numai pe mine, ci şi pe fraţii şi surorile mele. Astfel, exerciţiul încrederii şi al recunoştinţei mi-l dezvăluie pe Dumnezeu care mă caută, arzând de dorinţa de a-mi spulbera toate resentimentele şi nemulţumirile şi de a mă aşeza alături de El la ospăţul ceresc.

Adevăratul Fiu mai mare

întoarcerea fiului celui mare devine pentru mine *la fel* de importantă, dacă nu *mai importantă* decât întoarcerea fiului celui mic. Cum va arăta fiul cel mare când se va elibera de nemulţumirile sale, de furie, de resentimente şi de gelozii? întrucât parabola nu spune nimic despre răspunsul fratelui celui mare, suntem lăsaţi să alegem între a-l asculta pe Tatăl sau a rămâne captivi în autorespingere.

Dar pe măsură ce reflectez la această alegere şi înţeleg că întreaga parabolă a fost spusă de Isus şi pictată de Rembrandt pentru convertirea mea, îmi devine limpede că Isus, care a spus povestea, este El însuşi nu doar fiul cel mic, ci şi fiul cel mare. El a venit să arate iubirea Tatălui şi să mă elibereze din robia resentimentelor mele. Tot ce spune Isus despre sine îl descoperă drept Fiul Preaiubit, care trăieşte în deplină comuniune cu Tatăl. Nu există distanţă, frică sau suspiciune între Isus şi Tatăl.

Cuvintele tatălui din parabolă „Fiule, tu totdeauna eşti cu mine şi toate ale mele sunt ale tale“ exprimă adevărata relaţie dintre Dumnezeu Tatăl şi Isus Fiul. Isus afirmă neîncetat că toată slava pe care o are Tatăl o are şi Fiul (*cf.* Ioan i, 14). Tot ce face Tatăl face şi Fiul. Nu există separare între Tată şi Fiu: „Tatăl şi cu mine una suntem" (Ioan 10, 30); nici diviziune a muncii: „Tatăl îl iubeşte pe Fiul şi i-a încredinţat lui toate" (Ioan 3, 35); nici competiţie: „V-am făcut cunoscute toate cele pe care le-am auzit de la Tatăl" (Ioan iş, iş); nici invidie: „Fiul nu poate face nimic de la sine însuşi, dacă nu-l vede pe Tatăl făcând" (Ioan 5,19). între Fată şi Fiu este o unitate desăvârşită. Această unitate se află în centrul mesajului lui Isus: „Credeţi-mă că Eu sunt în Tatăl şi Tatăl în mine" (Ioan 14, 11). A

crede în Isus înseamnă a crede că El este cel trimis de Tatăl, Acela în care și prin care se revelează întreaga iubire a Tatălui.

Acest lucru este exprimat dramatic chiar de Isus în parabola lucrătorilor ucigași. Stăpânul viei, după ce a trimis degeaba mai mulți slujitori să-i aducă partea cuvenită din recoltă, se hotărăște să-l trimită pe „fiul său preaiubit". Lucrătorii recunosc că el este moștenitorul și îl ucid ca să-i ia moștenirea. Este imaginea fiului care ascultă de tatăl său nu ca un rob, ci ca un Preaiubit, și împlinește voia Tatălui în deplină unitate cu el.

Astfel, Isus este Fiul mai mare al Tatălui. El este trimis de Tatăl să reveleze iubirea nestrămutată a lui Dumnezeu față de toți copiii lui resentimentari și să se ofere pe sine drept cale către casă. Prin Isus Dumnezeu face cu putință imposibilul - permite luminii să
biruie întunericul. Resentimentele si nemulțumirile,
» >
oricât ar părea de adânci, se pot spulbera în fața lui, căci în El strălucește lumina deplină a condiției de Fiu. Privind din nou la fiul cel mare din tabloul lui Rem- brandt, îmi dau seama că lumina rece de pe chipul lui poate deveni profundă și caldă, transformându-l cu totul și făcându-l ceea ce este cu adevărat: „Fiul Preaiubit asupra căruia odihnește bunăvoința lui Dumnezeu."

Pe când era încă departe, tatăl său l-a văzut și i s-a făcut milă; alergându-i în întâmpinare, l-a cuprins după grumaz și l-a sărutat. [...] Și tatăl a zis slujitorilor:„Aduceți repede haina cea mai bună și îmbrăcați-l; puneți-i inel în deget și încălțăminte în picioare; și aduceți vițelul cel îngrășat și-l tăiați: să mâncăm și să ne veselim, fiindcă acest fiu al meu era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. " Și au început să se veselească.

Dar fiul mai mare era la câmp; și când a venit [...] atunci tatăl a ieșit afară și a început să-l îmbuneze. [. . .] Tatăl i-a spus: „Fiule, tu ești totdeauna cu mine și toate ale mele sunt și ale tale. Dar se cădea să petrecem și să ne bucurăm, fiindcă acest frate al tău era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. "

REMBRANDT ŞI TATĂL

Pe când stăteam în fața tabloului de la Ermitaj încercând să asimilez ceea ce vedeam, au trecut pe lângă mine multe grupuri de turiști. Deși zăboveau mai puțin de un minut în fața picturii, aproape toți ghizii le spuneau că este un tablou al tatălui milostiv, și majoritatea adăugau că e unul dintre ultimele tablouri ale lui Rem- brandt, pe care acesta a ajuns să-l picteze după o viață de
7 suferință. Intr-adevăr, despre asta e vorba. Este expresia omenească a dumnezeieștii compătimiri.

In loc să se intituleze *întoarcerea fiului risipitor,* s-ar fi putut numi mai degrabă „Primirea din partea Tatălui Milostiv". Accentul cade mai degrabă asupra tatălui

decât asupra fiului. Parabola este, într-adevăr, o „Pan bolă a iubirii Tatălui[17]. Privind felul în care Rembramli îl zugrăvește pe tată, am ajuns să înțeleg altfel, mai profund, ce înseamnă duioșia, milostivirea și iertarea. Rareori a mai fost exprimată atât de emoţionant iubi rea nesfârșită, compătimitoare a lui Dumnezeu - poate niciodată. Fiecare detaliu al figurii tatălui — expresia feței, postura, gestul liniștit al mâinilor - vorbește despre iubirea dumnezeiască față de omenire, iubire ce a existat de la început și va fi întotdeauna.

Toate se îmbină aici: povestea lui Rembrandt, povestea omenirii şi povestea lui Dumnezeu. Timpul şi veşnicia se întâlnesc; moartea apropiată şi viaţa veşnică devin legate. Păcatul și iertarea se contopesc; omenescul si dumnezeiescul se fac una.

>

Ceea ce dă o asemenea forţă irezistibilă portretului pe care Rembrandt i-l face tatălui este faptul că tot ce e mai dumnezeiesc este surprins în ceea ce e mai omenesc. Văd un bărbat aproape orb, cu mustață și barbă despicată, purtând un veșmânt brodat cu aur și o mantie roșu-închis, punându-și mâinile mari, ostenite, pe umerii fiului întors acasă. E ceva foarte specific, concret, ceva ce poate fi descris.

Dar mai văd și compătimire infinită, iubire necondiţionată, iertare veșnică - realități divine - emanând de la un Tată care este creatorul a toate. Aici, atât omenescul, cât și dumnezeiescul, fragilitatea și tăria, bătrânețea și veșnica tinerețe sunt exprimate pe deplin.

17 *Cf.* Joseph. A. Fitzmyer, *op cit.,* p. 1084.

Acesta este geniul lui Rembrandt. Adevărul spiritual este total întrupat. După cum scrie Paul Baudiquey: „La Rembrandt [...] spiritualul își împrumută accentele cele mai puternice și mai strălucitoare de la trupesc."[18]

E deosebit de semnificativ faptul că Rembrandt a ales un bătrân aproape orb pentru a înfățișa iubirea lui Dumnezeu. Desigur, parabola spusă de Isus și interpretată de-a lungul secolelor a oferit fundamentul principal pentru zugrăvirea iubirii milostive a lui Dumnezeu. Dar să nu uităm că propria poveste a lui Rembrandt a fost aceea care l-a ajutat să-i confere expresia unică.

Paul Baudiquey spune: „Din tinerețe, Rembrandt a avut o singură vocație: să îmbătrânească."[19] Și este adevărat că pictorul a manifestat întotdeauna un mare interes pentru oamenii bătrâni. Au fost pentru el, încă din tinerețe, subiectul multor desene, gravuri și picturi, iar frumusețea lor lăuntrică l-a fascinat tot mai mult. Unele dintre cele mai uluitoare portrete pe care le-a realizat sunt ale unor bătrâni, și cele mai captivante autoportrete sunt pictate în ultimii săi ani de viață. Numeroasele nenorociri care i-au marcat viata si cariera l-au făcut să manifeste o fascinație deosebită fată de orbi. Pe măsură ce lumina din lucrările sale se interiorizează, începe să picteze orbi ca pe adevărații văzători. Este atras de Tobit si de bătrânul Simeon si-i pictează în mai multe rânduri.

18 Paul Baudiquey, *op. cit.*, p. 9.
19 *Ibidem.*

Pe măsură ce viaţa lui Rembrandt se apropie de
umbrele bătrâneţii, pe măsură ce succesul său păleşte
şi strălucirea exterioară a vieţii sale se stinge, se apropie
tot mai mult de imensa frumuseţe a vieţii interioare.
> >
Acolo descoperă lumina ce vine de la un foc lăuntric nepieritor: focul iubirii. Arta sa nu mai încearcă „să capteze, să cucerească, să orânduiască vizibilul“, ci „să transforme vizibilul în focul iubirii ce vine doar din inima fără de asemănare a pictorului”[20].

Inima fără de asemănare a lui Rembrandt devine inima fără de asemănare a tatălui. Flacăra lăuntrică, dătătoare de viaţă, a iubirii care s-a înteţit de-a lungul multor ani de suferinţă ai pictorului arde în inima tatălui care îşi întâmpină fiul întors acasă.

înţeleg acum de ce Rembrandt nu a urmat în literă textul parabolei. Acolo sfântul Luca scrie: „Pe când fiul cel mic era încă departe, tatăl său l-a văzut şi i s-a făcut milă; alergându-i în întâmpinare, l-a cuprins după grumaz şi l-a sărutat.” în trecut, Rembrandt gravase şi desenase evenimentul cu întreaga mişcare dramatică pe care o conţine. Dar, apropiindu-se de moarte, a preferat să zugrăvească un tată nemişcat care îşi recunoaşte fiul nu cu ochii trupului, ci cu ochiul lăuntric al inimii.

Mâinile care ating spatele fiului întors acasă par a fi instrumentele ochiului lăuntric al tatălui. Tatăl aproape orb vede departe. Are o vedere veşnică, o vedere care cuprinde întreaga omenire. O vedere care înţelege cât de pierduţi sunt oamenii din toate timpurile şi locurile, care cunoaşte cu imensă compătimire suferinţa celor ce au ales să plece de acasă şi au plâns mări de lacrimi, sufocaţi de angoasă şi de chin. Inima tatălui arde de o dorinţă nesfârşită de a-şi aduce copiii acasă.

Cât ar fi vrut să le vorbească, să-i avertizeze asupra noianului de primejdii ce-i aşteaptă şi să-i convingă că tot ce caută în altă parte se află acasă. Cât ar fi dorit să-i reţină cu autoritatea lui de părinte şi să-i păstreze aproape, ca să nu se rănească.

Insă îi iubeşte prea mult ca să facă toate acestea. Nu poate să-i silească, să-i constrângă sau să-i aducă înapoi cu forţa. Le lasă libertatea să-i respingă iubirea sau să iubească la rândul lor. Tocmai imensitatea iubirii dumnezeieşti este izvorul suferinţei dumnezeieşti. Dumnezeu, creatorul cerului şi al pământului, a ales să fie, în primul rând şi mai presus de orice, Tată.

Ca Tată, vrea ca toţi copiii lui să fie liberi, liberi să iubească. Această libertate include posibilitatea ca ei să plece de acasă, mergând într-o „ţară îndepărtată” şi pierzând totul. Inima Tatălui cunoaşte toată durerea ce va decurge dintr-o astfel de alegere, însă iubirea îl face neputincios s-o preîntâmpine. Ca Tată, El doreşte ca cei care rămân acasă să se bucure de prezenţa lui şi să se simtă iubiţi de El. Insă şi în acest caz vrea să ofere o iubire ce poate fi primită liber. Suferă nespus când copiii îl cinstesc doar cu buzele, în vreme ce cu inimile sunt departe de El *(cf.* Matei 15, 8; Isaia 29, 13). Le cunoaşte „limbile înşelătoare” şi „inimile viclene” (Psalm 78/77, 36-37/40-41), însă nu-i poate face să-l iubească fără să-şi piardă calitatea de adevărat părinte.

Ca Tată, unica autoritate pe care şi-o revendică este autoritatea compătimirii. Autoritatea aceasta îi este dată de faptul că îşi lasă inima străpunsă de păcatele copiilor săi. Nu există poftă, lăcomie, furie, resentiment, gelozie sau răzbunare a copiilor săi pierduţi care să nu fi pricinuit o durere imensă inimii lui. Durerea este pe atât de profundă pe cât îi este inima de curată. Din adâncul lăuntric unde iubirea îmbrăţişează întreaga jale a oamenilor, Tatăl îşi întinde braţele spre copiii săi. Mâinile lui, răspândind lumină lăuntrică, vor doar să atingă şi să tămăduiască.

Acesta este Dumnezeul în care vreau să cred: un Tată care, de la începutul creaţiei, îşi întinde braţele spre binecuvântare îndurătoare, fără să se impună nimănui, ci aşteptând pururi; fără să dispere niciodată, ci nădăjduind mereu că toţi copiii se vor întoarce ca să le spună cuvinte de iubire şi să-şi odihnească braţele ostenite pe umerii lor. Unica sa dorinţă este să binecuvânteze.

„A binecuvânta'' înseamnă literal „a spune cuvinte bune“. Tatăl vrea să spună, mai mult cu atingerea decât cu glasul, cuvinte bune despre copiii săi. Nu vrea nicidecum să-i pedepsească. Au fost pedepsiţi

20 Rene Huyghe, *apud* Paul Baudiquey, *ibid.*

destul de propria lor răzvrătire interioară sau exterioară. Tatăl vrea pur şi simplu să le spună că iubirea pe care au căutat-o pe căi atât de strâmbe este şi va fi întotdeauna în aşteptarea lor. Tatăl vrea să spună, mai mult cu mâinile decât cu gura: „Tu eşti Preaiubitul meu, bunăvoinţa mea odihneşte asupra ta.“ El este păstorul care

„își paște turma, ia în brațe mieii și-i ține la pieptul său“ (Isaia 40,11).

Adevăratul centru al tabloului lui Rembrandt îl constituie mâinile tatălui. Asupra lor se concentrează toată lumina; asupra lor sunt ațintiți ochii privitorilor; în ele se întrupează milostivirea; ele adună toată iertarea, împăcarea și tămăduirea și, prin ele, nu doar fiul ostenit, ci și tatăl vlăguit de puteri își află alinarea. Din clipa în care am văzut pentru prima oară posterul din biroul lui Simone, m-am simțit atras de acele mâini. N-am înțeles bine de ce. Dar, treptat, de-a lungul anilor, am ajuns să le cunosc. Ele m-au cuprins din clipa în care am fost zămislit, m-au întâmpinat la naștere, m-au ținut strâns la pieptul mamei, m-au hrănit și m-au încălzit. M-au ocrotit la vreme de primejdie și m-au alinat în clipe de jale. Mi-au făcut semne de rămas-bun și întotdeauna m-au întâmpinat la întoarcere. Sunt mâinile lui Dumnezeu. Sunt și mâinile părinților, profesorilor, prietenilor, vindecătorilor mei și ale tuturor celor pe care mi i-a dat Dumnezeu ca să-mi amintesc mereu că sunt ținut în brațe în siguranță.

Curând după ce l-a pictat pe tată și mâinile lui pline de binecuvântare, Rembrandt a murit.

Mâinile lui Rembrandt pictaseră nenumărate chipuri și mâini de oameni. în acest tablou, unul dintre ultimele, a pictat chipul și mâinile lui Dumnezeu. Cine a fost modelul pentru acest portret în mărime naturală al lui Dumnezeu? Oare Rembrandt însuși?

Tatăl fiului risipitor *este* un autoportret, dar nu în sensul tradițional. Chipul lui Rembrandt apare în

multe tablouri ale sale. Apare ca fiul risipitor în bordel, ca un ucenic înspăimântat pe lac, ca unul dintre cei care coboară trupul lui Isus de pe cruce.

Totuși, nu chipul lui Rembrandt este reflectat în acest tablou, ci sufletul său, sufletul unui tată care a îndurat atâtea morţi. In cei şaizeci şi trei de ani de viaţă, Rembrandt şi-a văzut murind soţia iubită, pe Saskia, dar și trei fii, două fiice şi pe cele două femei alături de care a trăit. Durerea pentru fiul său Titus, care a murit la douăzeci şi șase de ani, la scurt timp după ce se însurase, n-a fost niciodată descrisă, însă tatăl *Fiului risipitor* ne arată câte lacrimi trebuie să-l fi costat. Creat după chipul lui Dumnezeu, Rembrandt ajunsese să descopere, în urma unei zbateri îndelungi şi chinuitoare, adevărata natură a acelui chip. Este chipul unui bătrân aproape orb care plânge duios bine- cuvântându-și fiul adânc rănit. Rembrandt a fost fiul, a devenit tatăl și astfel s-a pregătit să intre în viaţa veșnică.

TATĂL ÎȘI PRIMEȘTE FIUL ACASĂ

Pe când [fiul cel mic] era încă departe, tatăl său l-a văzut și i s-a făcut milă; alergându-i în întâmpinare, l-a cuprins după grumaz și l-a sărutat. […]

Atunci tatăl a ieșit afară și a început să-l îmbuneze [pe fiul cel mare].

Tată și Mamă

Le-am cerut mai multor prieteni să-mi spună care e prima impresie pe care le-o face *Fiul risipitor* al lui Rembrandt. Inevitabil, îmi vorbesc despre bătrânul înțelept care își iartă fiul: patriarhul mărinimos.

Cu cât îl priveam mai mult pe „patriarh“, cu atât îmi devenea mai limpede că Rembrandt a făcut cu totul altceva decât să-l zugrăvească pe Dumnezeu ca pe un înțelept cap de familie. Totul a început de la mâini. Cele două mâini nu sunt la fel. Mâna stângă a tatălui care atinge umărul fiului este puternică și fermă. Degetele sunt răsfirate și acoperă o parte din umărul și spatele fiului risipitor. Acea mână pare nu doar să

atingă, ci să cuprindă cu vigoarea ei. Deși există o anume blândețe în felul în care mâna stângă a tatălui îl atinge pe fiu, nu lipsește strânsoarea.

Cât de diferită este mâna dreaptă! Ea nu cuprinde, nici nu strânge. E fină, moale și foarte tandră. Degetele sunt lipite și elegante. Ea se sprijină delicat pe umărul fiului. Vrea să mângâie, să dezmierde, să dea alinare. Este o mână de mamă.

Unii comentatori au sugerat că mâna stângă, de bărbat, este a lui Rembrandt, în vreme ce mâna dreaptă seamănă cu cea din *Mireasa evreică,* pictată în aceeași perioadă. îmi place să cred că așa este.

De îndată ce mi-am dat seama de diferența dintre cele două mâini, am întrezărit o lume nouă de semnificații. Tatăl nu e pur și simplu un mare patriarh. El este și mamă. își atinge fiul cu o mână de bărbat și cu una de femeie. Bărbatul strânge, femeia dezmiardă. El încurajează, ea alină. Personajul îl reprezintă cu adevărat pe Dumnezeu în care ființează deplin masculinitatea și feminitatea, paternitatea și maternitatea. Mâna dreaptă, care dezmiardă cu duioșie, îmi amintește de cuvintele profetului Isaia: „Oare poate o femeie să uite de pruncul de la sânul ei, să nu se îndure de copilul pe care l-a născut? Chiar dacă ea ar uita, Eu nu te voi uita. Privește, te-am încrustat în palmele mele“ (Isaia 49, 15-16).

Prietenul meu Richard White mi-a atras atentia

>

că mâna de femeie care dezmiardă corespunde piciorului gol, rănit, al fiului, în vreme ce mâna puternică de bărbat corespunde piciorului încălțat cu sanda.

Este oare exagerat să ne gândim că o mână ocrotește partea vulnerabilă a fiului, în vreme ce mâna cealaltă îi întărește vlaga și dorința de a-și reface viața?

Apoi mai este şi mantia mare şi roşie. Culoarea ei caldă şi forma de boltă oferă un loc primitor, unde te simţi bine. La început, pelerina ce acoperă trupul înclinat al tatălui mi s-a părut ca un cort care îl invită pe călătorul ostenit să-și afle odihna. Dar după ce am privit-o îndelung, mi-a apărut o altă imagine, mai puternică decât cea a cortului: aripile ocrotitoare ale păsării-mamă. Ele mi-au amintit de cuvintele lui Isus despre iubirea de mamă a lui Dumnezeu: „Ierusalime, Ierusalime [...]. De câte ori n-am voit să-i adun pe copiii tăi precum își adună cloșca puii sub aripi, și n-ai voit!“ (Matei 23, 37-38)

Zi și noapte, Dumnezeu mă ocrotește așa cum cloșca își ocrotește puii sub aripi. Această imagine a aripilor păsării grijulii exprimă siguranța pe care Dumnezeu o oferă copiilor săi. Ele sugerează grijă, ocrotire, un loc unde să te odihnești și să te simţi în siguranţă.

Ori de câte ori privesc mantia în formă de cort sau de aripi din tabloul lui Rembrandt, simt căldura maternă a dragostei lui Dumnezeu, şi inima mea începe să cânte în cuvinte inspirate de Psaltire:

Tu care locuiești la adăpostul Celui Preaînalt și în umbra Celui Atotputernic te sălășluiești, spune-i Dumnezeului tău:

„Stânca mea, scăparea mea,
Dumnezeul meu în care mă încred!
Mă ascunzi în umbra cortului tău
și sub aripile tale voi afla scăpare." (Psalm 91/90,1-4)

Şi astfel, sub înfăţişarea unui bătrân patriarh evreu, iese la iveală şi un Dumnezeu-mamă care îşi primeşte fiul acasă.

Privindu-l din nou pe bătrânul lui Rembrandt care se pleacă asupra fiului venit înapoi şi-i atinge umerii cu mâinile, încep să văd nu doar un tată care „îşi strânge în braţe fiul", ci şi o mamă care-şi dezmiardă copilul, îl încălzeşte, îl ţine lângă sânul din care a ieşit. Astfel, „întoarcerea fiului risipitor" ajunge să fie întoarcerea în sânul lui Dumnezeu, întoarcerea la originile fiinţei, şi aminteşte din nou de îndemnul pe care Isus i l-a adresat lui Nicodim, să se nască din nou, de sus.

Acum înţeleg mai bine şi adânca nemişcare a acestui portret al lui Dumnezeu. Nu are nimic sentimental, nimic romantic, nu e o poveste simplistă cu final fericit. îl văd aici pe Dumnezeu ca mamă, primindu-l înapoi în sânul ei pe acela pe care l-a făcut după chipul ei. Ochii aproape orbi, mâinile, mantia, trupul aplecat, toate evocă iubirea de mamă a lui Dumnezeu, marcată de suferinţă, de dorinţă, de nădejde şi de nesfârşită aşteptare.

Misterul este, într-adevăr, că Dumnezeu, în compătimirea sa infinită, s-a legat pe veci de viaţa copiilor săi. A ales în mod liber să devină dependent de făpturile sale, pe care le-a înzestrat cu libertate. Această alegere îi pricinuieşte suferinţă atunci când ei pleacă; această alegere îi pricinuieşte bucurie atunci când se întorc. Dar bucuria sa nu va fi deplină până când toţi
cei cărora le-a dat viată nu se vor întoarce acasă si nu > »
se vor aduna laolaltă la masa pregătită pentru ei.

Este valabil şi pentru fiul cel mare. Rembrandt îl aşază la distanţă, în afara mantiei ocrotitoare, la marginea cercului de lumină. Fiul cel mare are de ales dacă să accepte sau să respingă faptul că iubirea tatălui său este dincolo de comparaţii; dacă să cuteze să se lase iubit aşa cum tânjeşte tatăl să-l iubească sau să insiste să fie iubit aşa cum simte *el* că ar trebui să fie iubit. Tatăl ştie că alegerea trebuie să fie a lui, a fiului, pe care îl aşteaptă cu braţele întinse. Va accepta oare fiul mai mare să îngenuncheze şi el şi să fie atins de aceleaşi mâini care îl ating pe fratele său mai mic? Va accepta să fie iertat şi să simtă prezenţa tămăduitoare a tatălui care îl iubeşte dincolo de orice comparaţie? Parabola din evanghelia lui Luca spune foarte limpede că tatăl iese în întâmpinarea ambilor săi copii. Nu numai că aleargă să-l primească pe fiul cel zvăpăiat, ci iese afară şi spre cel mare şi harnic, care se întorsese de la câmp şi se întreba ce e cu muzica şi cu dansul, şi-l îndeamnă să vină în casă.

Nici mai mult, nici mai puţin

Pentru mine e foarte important să înţeleg pe deplin ce se întâmplă aici. Cu toate că tatăl este cu adevărat plin de bucurie la întoarcerea fiului celui mic, el nu-l uită pe fiul cel mare. Nu consideră de la sine înţeleasă relaţia cu el. Bucuria îi era atât de mare, încât a început degrabă sărbătoarea, dar, de îndată ce a aflat de sosirea fiului celui mare, a lăsat petrecerea, a ieşit să-l caute şi a stăruit să li se alăture.

în gelozia şi supărarea sa, fiul cel mare nu vede decât că fratelui său zevzec i se dă mai multă atenţie decât lui şi trage concluzia că e mai puţin iubit. Insă inima tatălui nu e împărţită în mai mult sau mai puţin. Reacţia liberă şi spontană a tatălui la întoarcerea fiului celui mic nu implică vreo comparaţie cu fiul cel mare. Dimpotrivă, el doreşte cu ardoare ca acesta să ia parte la bucuria sa.

Pentru mine, acest lucru nu e uşor de priceput. în- tr-o lume care-i compară neîncetat pe oameni împăr- ţindu-i în inteligenţi şi mai puţin inteligenţi, simpatici şi mai puţin simpatici, realizaţi şi mai puţin realizaţi, nu e uşor să crezi cu adevărat într-o iubire care nu face aşa. Când aud că cineva este lăudat, mi-e greu să nu mă gândesc că eu însumi nu sunt socotit vrednic de laudă; când citesc despre bunătatea altora, mi-e greu să nu mă întreb dacă eu sunt la fel de bun; iar când văd că anumiţi oameni primesc trofee, recompense şi premii, nu pot să nu mă întreb de ce nu mi s-a întâmplat la fel şi mie.

Lumea în care am crescut este o lume atât de plină de note, de scoruri şi de statistici, încât, conştient sau nu, încerc întotdeauna să mă compar cu toţi ceilalţi. Multe din tristeţile şi bucuriile din viaţa mea sunt provocate de aceste comparaţii, şi de fapt mare parte din comparaţii, dacă nu toate, sunt fără rost: o teribilă risipă de timp şi energie.

Dumnezeul nostru, care ne e şi Tată, şi Mamă, nu compară. Deşi ştiu cu mintea că aşa stau lucrurile, îmi este încă foarte greu s-o accept pe deplin, cu toată

ființa. Când aud că cineva e numit fiu preferat sau fiică preferată, reacția mea imediată este să mă gândesc că, de bună seamă, ceilalți copii sunt mai puțin prețuiți, ori mai puțin iubiți. Nu-mi pot imagina că toți copiii lui Dumnezeu pot fi favoriți. Totuși, așa sunt. Când privesc de la locul meu din lume spre împărăția lui Dumnezeu, îl văd de îndată pe Dumnezeu ca pe cineva care ține scorul în cer pe o uriașă tabelă și mă tem tot timpul că nu voi reuși să marchez cât trebuie. Dar de îndată ce privesc din casa primitoare a lui Dumnezeu către lume, descopăr că Dumnezeu iubește cu o iubire dumnezeiască, o iubire adresată tuturor, bărbați și femei, fără să compare vreodată.

Fiul cel mare se compară cu cel mic și devine gelos. Însă tatăl îi iubește pe amândoi atât de mult, încât nici nu i-a trecut prin minte să amâne petrecerea ca nu cumva fiul cel mare să se simtă dat la o parte. Sunt convins că multe dintre problemele mele emoționale ar dispărea precum zăpada la soare dacă mi-aș lăsa inima pătrunsă de adevărul iubirii de mamă a lui Dumnezeu, care nu compară niciodată.

Insă înțeleg limpede cât este de dificil acest lucru când reflectez la parabola cu lucrătorii din vie[21]. De fiecare dată când citesc parabola în care stăpânul viei îi plătește pe cei ce au lucrat doar un ceas la fel ca pe cei ce „au purtat povara zilei și arșița“, încă mă năpădește un soi de iritare.

De ce nu i-a plătit stăpânul viei mai întâi pe cei care au lucrat ceasuri îndelungate și abia apoi să-i fi surprins cu generozitatea sa pe cei veniți târziu? De ce îi plătește mai întâi pe lucrătorii din ceasul al unsprezecelea, tre- zindu-le celorlalți așteptări false și stârnind fără rost supărare și gelozie? Acum îmi dau seama că astfel de întrebări apar dintr-o perspectivă ce vrea să impună rânduiala lumii trecătoare asupra rânduielii unice a lumii dumnezeiești.

Nu-mi dăduse niciodată prin minte că s-ar putea ca stăpânul să fi vrut ca lucrătorii din primele ceasuri să se bucure de generozitatea lui față de cei veniți târziu. Nu-mi trecuse prin cap că el s-ar fi putut gândi că cei care lucraseră în vie toată ziua sunt adânc recunoscători că au avut ocazia să lucreze pentru patronul

lor si încă si mai recunoscători văzând cât este el de

> >

generos. Dar acesta este felul de a gândi al lui Dumnezeu. Dumnezeu îi consideră pe oameni copiii aceleiași familii, care sunt fericiți când cei ce au lucrat doar un pic sunt iubiți tot atât cât cei care lucrează mult.

Dumnezeu are naivitatea de a crede că ar fi veselie mare dacă toți cei care petrec un timp în via sa - fie puțin, fie mult timp - ar primi aceeași atenție. Da, a avut naivitatea să se aștepte ca ei să fie atât de fericiți că se află în prezența lui, încât nici să nu le treacă prin minte să se compare unii cu alții. De aceea spune, cu uluirea unui îndrăgostit care a fost greșit înțeles: „De ce să fiți invidioși pentru că eu sunt generos?" Ar fi putut spune: „Toată ziua ați fost cu mine și v-am dat tot ce ați cerut! De ce sunteți atât de supărați?" Este aceeași uluire care copleșește inima tatălui când îi spune fiului său gelos: „Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele sunt ale tale.“

Aici se ascunde marea chemare la convertire: să nu privesc cu ochii propriului meu complex de inferioritate, ci cu ochii dragostei lui Dumnezeu. Câtă vreme îl privesc pe Dumnezeu ca pe un moșier, ca pe un tată care vrea să câștige cât mai mult de pe urma mea plătind puțin, nu pot decât să fiu gelos, supărat și plin de resentimente față de tovarășii mei de muncă sau față de frații și surorile mele. Dar dacă reușesc să privesc lumea cu ochii dragostei lui Dumnezeu și să descopăr că Dumnezeu nu vede lucrurile ca un proprietar de pământ tipic sau ca un patriarh, ci ca un tată atot- dătător și iertător, care nu-și măsoară iubirea față de copiii săi după cât de bine se poartă aceștia, atunci înțeleg pe dată că singura mea reacție adevărată nu poate fi decât adânca recunoștință.[22]

Inima lui Dumnezeu

în tabloul lui Rembrandt, fiul cel mare pur și simplu privește. E greu să-ți închipui ce se petrece în inima

---

21 Matei 20,1-16.

22 Această interpretare a parabolei lucrătorilor în vie o datorez în mare parte studiului foarte emoționant al lui Heinrich Spaemann „In der Lieberfern der Liebe, Eine Mensch- heitsparabel (Lukas 15, 11-13)“, Kapitel V, in Heinrich Spaemann, *Das Prinzip Liebe,* Herder, Freiburg im Breisgau, 1986, pp. 95-120.

lui. La fel ca parabola, și tabloul mă pune în fața acestei

întrebări: cum va răspunde el invitației de a lua parte la sărbătoare?

Nici parabola, nici tabloul nu lasă vreo îndoială cu privire la inima tatălui. Ea le iese în întâmpinare ambilor fii; îi iubeşte pe amândoi; nădăjduieşte să-i vadă împreună ca fraţi la aceeași masă; vrea ca ei să simtă că, deşi diferiţi, fac parte din acelaşi cămin şi sunt copiii aceluiaşi tată.

Pe măsură ce mă pătrund de toate acestea, îmi dau seama că povestea tatălui și a fiilor săi pierduţi spune că nu eu l-am ales pe Dumnezeu, ci Dumnezeu a fost Acela care m-a ales cel dintâi, lată marele mister al credinţei noastre. Nu noi îl alegem pe Dumnezeu. Dumnezeu ne alege pe noi. Din veşnicie suntem ascunși „în umbra mâinii lui Dumnezeu" și „încrustaţi în palma sa“ (Isaia 49, 2.16). înainte să fim atinși de o făptură omenească, Dumnezeu „ne plămădește în taină", ne „urzește în adâncurile pământului" (Psalm 139/138, 15) și, înainte ca vreo ființă omenească să ia vreo hotărâre în privința noastră, Dumnezeu ne „țese în sânul mamei noastre" (Psalm 139/138,13). Dumnezeu ne iubește mai înainte ca vreo făptură omenească să ne poată arăta dragoste. Ne iubește cu o iubire „dintâi" *(cf* 1 Ioan 4,19-20), nemărginită, necondiționată, vrea să fim copiii săi iubiți și ne îndeamnă să devenim la fel de iubitori ca El.

Aproape toată viața m-am luptat să-l găsesc pe Dumnezeu, să-l cunosc pe Dumnezeu, să-l iubesc pe Dumnezeu. M-am străduit din răsputeri să urmez principiile călăuzitoare ale vieții spirituale - să mă rog

neîncetat, să lucrez pentru alţii, să citesc Scripturile - şi să mă feresc de numeroasele ispite care m-ar face să mă rătăcesc. Am dat greş de multe ori, dar mereu am încercat din nou, chiar când eram în pragul deznădejdii.

Acum mă întreb dacă am înțeles într-adevăr că în tot acest timp Dumnezeu a încercat să mă găsească, să mă cunoască și să mă iubească. întrebarea nu este „cum să-l găsesc pe Dumnezeu", ci „cum să mă las găsit de El“. Problema nu este „cum să ajung să-l cunosc pe Dumnezeu", ci „cum să mă las cunoscut de Dumnezeu". Și, în sfârșit, nu trebuie să mă întreb „cum să-l iubesc pe Dumnezeu", ci „cum să mă las iubit de Dumnezeu". Dumnezeu se uită în zare după mine, încercând să mă găsească, tânjind să mă aducă acasă. In toate cele trei parabole pe care Isus le rostește ca răspuns la întrebarea de ce mănâncă laolaltă cu păcătoșii, el pune accentul pe iniţiativa lui Dumnezeu. Dumnezeu este păstorul care merge în căutarea oii pierdute. Dumnezeu este femeia care aprinde lampa, mătură casa și își caută peste tot drahma pierdută până ce o găsește. Dumnezeu este tatăl care stă de veghe și așteaptă întoarcerea copiilor, care aleargă în întâmpinarea lor, îi îmbrățișează, îi imploră și îi îndeamnă să vină în casă.

Pare să sune ciudat, însă Dumnezeu își dorește să mă găsească la fel de mult, dacă nu mai mult decât îmi doresc eu să-l găsesc pe El. Da, Dumnezeu are nevoie de mine tot atât cât am eu nevoie de El. Dumnezeu nu este un patriarh care stă acasă, nemişcat, şi aşteaptă ca fiii săi să vină la El, să se scuze pentru purtarea lor greșită, să ceară iertare și să fagăduiască îndreptarea. Dimpotrivă: El iese din casă, nu ţine cont de statutul său și aleargă spre ei, nu ia seama la scuze și la promisiuni de îndreptare și îi aduce la masa îmbelşugată pregătită pentru ei.

încep acum să-mi dau seama cât de radical se va schimba caracterul drumului meu spiritual când nu mă voi mai gândi la Dumnezeu ca la Cineva care se ascunde și îmi îngreunează cât poate de mult căutarea, ci mă voi gândi la El ca la Cineva care mă caută în vreme ce eu sunt acela care se ascunde. Dacă privesc prin ochii lui Dumnezeu la fiinţa mea pierdută şi descopăr bucuria lui Dumnezeu că mă întorc acasă, pot să duc o viaţă mai tihnită şi mai încrezătoare.

N-ar fi bine oare să sporesc bucuria lui Dumnezeu lăsându-l să mă găsească și să mă ducă în casă pentru a-mi sărbători întoarcerea laolaltă cu îngerii? N-ar fi oare minunat să-l fac pe Dumnezeu să zâmbească dân- du-i ocazia să mă găsească și să mă iubească nespus? Astfel de întrebări ridică o problemă substanțială: cum mă văd eu pe mine însumi. Pot accepta că merit să fiu căutat? Cred oare că Dumnezeu chiar dorește să fie pur și simplu cu mine?

Aici se află miezul luptei mele spirituale: lupta cu autorespingerea, cu autodisprețuirea, cu ura față de mine însumi. E o bătălie crâncenă, pentru că lumea și demonii ei conspiră spre a mă face să mă cred neînsemnat, nefolositor, neglijabil. Multe economii consu- meriste se mențin manipulând stima de sine scăzută a consumatorilor şi creând aşteptări spirituale prin mijloace materiale. Cât timp mă consider „mic“ pot fi uşor ademenit să cumpăr lucruri, să întâlnesc oameni sau să merg în locuri care îmi promit o schimbare radicală a percepţiei mele despre mine însumi, deși toate acestea nu au cum să realizeze așa ceva. însă de fiecare dată când mă voi lăsa manipulat sau ademenit astfel voi avea și mai multe motive de a mă dispreţui și de a mă considera copilul nedorit.

Prima și veșnica iubire

Foarte multă vreme am considerat că stima de sine scăzută e un soi de virtute. Mi se spunea atât de des să nu fiu trufaş, încât ajunsesem să cred că e bine să mă autodisprețuiesc. Dar acum înțeleg că adevăratul păcat este să neg iubirea lui Dumnezeu faţă de mine, care este cea dintâi, să nu ţin seama de bunătatea mea originară. Pentm că, dacă nu-mi revendic acea primă iubire și bunătatea mea originară, pierd contactul cu adevărata mea fiinţă și mă apuc să caut la cine nu trebuie și unde nu trebuie ceea ce se află numai în casa Tatălui meu - o căutare distrugătoare.

Nu cred că sunt singur în această luptă de a revendica iubirea lui Dumnezeu și bunătatea mea originară, îndărătul agresivității, spiritului de competiție și rivalităților, îndărătul încrederii în sine și chiar îndărătul aroganţei multora se află adesea o inimă foarte nesigură, mult mai puţin sigură de sine decât ar vădi-o comportamentul exterior. Am fost adesea şocat să descopăr că oameni cu talente evidente și cu multe premii pentru realizările lor au atât de multe îndoieli dacă sunt buni sau nu. în loc

să-și trăiască succesele exterioare ca pe un semn al propriei frumuseţi lăuntrice, le trăiesc ca pe un camuflaj pentru sentimentul lor că sunt nevrednici. Nu puţini mi-au spus: „Dacă lumea ar ști ce se petrece în străfundul meu, nu m-ar mai aplauda si nu m-ar mai lăuda. “
>

îmi amintesc că am vorbit odată cu un tânăr iubit și admirat de toţi cei care îl cunoșteau. Mi-a spus că o mică remarcă critică din partea unuia dintre prieteni l-a aruncat într-o prăpastie a deprimării. Pe când vorbea, a izbucnit în lacrimi si tremura de tulburare. Sim- ţea că prietenul acela îi străpunsese zidul de apărare si îl văzuse asa cum era cu adevărat: un făţarnic oribil, un om vrednic de dispreţ în spatele armurii lui strălucitoare. Ascultându-i povestea, mi-am dat seama ce viaţă nefericită ducea, deși cei din jur îl invidiau pentru înzestrările sale. Ani de zile trăise cu aceste întrebări lăuntrice: „Mă iubește oare cu adevărat cineva? îi pasă oare cuiva într-adevăr de mine?“ Şi, ori de câte ori mai urcase o treaptă pe scara succesului, se gândise: „Nu sunt eu acesta cu adevărat; într-o zi totul se va prăbuși și atunci lumea va vedea că nu sunt bun de nimic.“

Această întâlnire ilustrează felul în care își trăiesc viaţa mulţi oameni - nu sunt siguri niciodată că sunt iubiţi așa cum chiar sunt. Mulţi au povești îngrozitoare, care oferă motive foarte plauzibile pentru stima de sine scăzută: povești despre părinţi care nu le-au dat ceea ce le trebuia, despre profesori care s-au purtat urât cu ei, despre prieteni care i-au trădat și despre o Biserică unde nu au putut găsi sprijin intr-un moment critic al vieţii lor.
>

Parabola fiului risipitor este o poveste care vorbește despre o iubire ce exista înainte de a fi posibilă orice respingere și care va fi prezentă după ce vor fi avut loc toate respingerile. Este iubirea cea dintâi, niciodată împuţinată, a unui Dumnezeu care este și Tată, și Mamă. Este izvorul oricărei iubiri omenești adevărate, oricât de limitată ar fi aceasta. întreaga viaţă și propovă- duire a lui Isus au avut un singur ţel: să dezvăluie această nesecată și nemărginită iubire maternă și paternă a Dumnezeului său si să ne arate cum să ne lăsăm că-
»
lăuziţi de ea în întreaga noastră viaţă. Pictându-l pe tată, Rembrandt îmi îngăduie să întrezăresc acea iubire. Este iubirea care ne primește întotdeauna acasă și care vrea întotdeauna să sărbătorească.

TATĂL DĂ PORUNCĂ SĂ SE FACĂ SĂRBĂTOARE

Tatăl a zis slujitorilor: „Aduceți repede haina cea mai bună și îmbrăcați-l; puneți-i inel în deget și încălțăminte în picioare și aduceți vițelul cel îngrășat și-l tăiați: să mâncăm și să ne veselim, fiindcă acest fiu al meu era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat. “ Și au început să se veselească.

Fiul să primească ce este mai bun

îmi e limpede că fiul cel mic nu se întoarce la o simplă gospodărie de fermieri. Luca îl descrie pe tată ca pe un om foarte bogat, cu multe avuții și mulți slujitori. Pentru a reda acest lucru, Rembrandt îi învesmântează pe el și pe cei doi bărbați de pe margine în haine bogate. Cele două femei din fundal se sprijină de o arcadă ce sugerează mai degrabă un palat decât o casă țărănească. Veşmântul splendid al tatălui și aspectul prosper a tot ce-l înconjoară contrastează cu îndelungata suferință care străbate din ochii săi aproape orbi, din chipul său îndurerat, din silueta încovoiată.

Același Dumnezeu care suferă din cauza iubirii sale fără margini pentru copiii săi este Dumnezeul bogat în milostivire și bunătate (*cf.* Romani 2, 4; Efeseni 2, 4) care vrea să le dezvăluie copiilor săi belșugul slavei sale *{cf.* Romani 9, 23). Tatăl nici măcar nu-i lasă fiului timp să-și ceară scuze. îi preîntâmpină cererea cu o iertare spontană și îi respinge rugămințile ca neîntemeiate în lumina bucuriei prilejuite de întoarcerea lui. Ba mai mult: nu doar că-l iartă fără a-i pune întrebări și-l primește cu bucurie acasă, ci abia așteaptă să-i dea o nouă viață, o viață îmbelșugată *{cf.* Ioan 10, 10). Atât de mult dorește Dumnezeu să-i dea viață fiului venit acasă, încât pare aproape nerăbdător. Nimic nu este suficient de bun. Trebuie să i se dea ce e mai bun. în vreme ce fiul se aștepta să fie primit între argați, tatăl cere să se aducă veșmântul pus deoparte pentru un oaspete de seamă; și, cu toate că fiul nu se mai simte vrednic de a se numi fiu, tatăl îi dă inel în deget și sandale în picioare, ca să-i arate cinstirea de fiu preaiubit și să-l repună în drepturile de moștenitor.

îmi amintesc bine de hainele pe care le-am purtat în vara de după absolvirea liceului. Pantalonii albi, cureaua lată, cămașa colorată și pantofii lustruiți, toate exprimau cât de bine mă simțeam în pielea mea. Părinții au fost foarte bucuroși să-mi cumpere hainele acelea noi și se arătau mândri nevoie-mare de fiul lor. Iar eu mă simțeam recunoscător că le sunt fiu. îmi amintesc mai ales ce grozav mi se părea să port pantofi noi. De atunci am umblat mult prin lume și am văzut atâția oameni care își duc întreaga viață desculți. Acum înțeleg și mai bine semnificația simbolică a pantofilor noi. Picioarele goale arată sărăcie și adesea sclavie. Pantofii sunt pentru cei bogați și puternici. Pantofii te apără împotriva șerpilor, oferă siguranță și forță. îi transformă pe cei vânați în vânători. Pentru mulți oameni săraci, faptul că-și cumpără pantofi reprezintă un pas important pe scara socială. Un vechi cântec religios popular al negrilor americani exprimă extraordinar acest lucru: „Toți copiii lui Dumnezeu au încălțări. Când o s-ajung în ceruri, o să-mi iau încălțările; o să merg cu ele pretutindeni în cerul lui Dumnezeu.[23]'

Tatăl își învesmântează fiul cu însemnele libertății, ale libertății copiilor lui Dumnezeu. Nu-i vrea pe nici unii argați sau robi. Vrea ca ei să poarte veșmântul de cinste, inelul de moștenitor și încălțămintea demnă de ei. Este ca o învestitură prin care se inaugurează anul de bunăvoință al lui Dumnezeu. înțelesul deplin al acestei învestituri și inaugurări este înfățișat în cea de-a patra vedenie a profetului Zaharia:

Domnul mi l-a arătat pe marele preot Iosua stând în picioare în fața îngerului Domnului [...]. Iar Iosua era îmbrăcat cu veșminte murdare și stătea în picioare în fața îngerului, iar acesta a vorbit iarăși zicând celor care stăteau în fața lui: „Dezbrăcați-l de hainele murdare![24] Iar lui [Io- sua] i-a zis: „Uite, am îndepărtat de la tine fărădelegea ta, ca să te îmbrac cu haine de sărbătoare!" Și a mai zis: „Pu- neți-i turban curat pe cap!" Ei i-au pus turbanul curat pe cap și l-au îmbrăcat cu veșminte, iar îngerul Domnului stătea acolo; el i-a dat mărturie lui Iosua zicând: „Așa spune Domnul oștirilor: «Dacă vei umbla pe căile mele și însărcinarea dată de mine o vei păzi, atunci tu vei cârmui Casa mea și vei păzi curțile mele și îți voi îngădui să umbli printre cei care stau aici. Ascultă, așadar, Iosua, mare preot, [...] iată, Eu voi șterge fărădelegea acestui pământ într-o singură zi. In ziua aceea [...] vă veți chema unul pe altul fiecare sub vița sa și sub smochinul său».“ (Zaharia 3,1-10)

Dacă citim povestea fiului risipitor având în minte vedenia lui Zaharia, cuvântul „repede” cu care tatăl îi trimite pe slujitori să-i aducă fiului său veșmântul, inelul și sandalele exprimă mai mult decât o nerăbdare omenească. Ne arată cu câtă ardoare vrea Dumnezeu să inaugureze noua împărăție pregătită de la întemeierea lumii.

Fără îndoială că tatăl își dorește un ospăț îmbelșugat. Tăierea vițelului care fusese îngrășat pentru o împrejurare specială arată că era gata să pună totul la bătaie pentru a-i oferi fiului său o petrecere cum nu se mai pomenise până atunci. Bucuria sa exuberantă este vădită. După ce poruncește să fie pregătit totul, el exclamă: „Să mâncăm și să ne veselim, fiindcă acest fiu al meu era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat.” Și pe dată au început să petreacă. E belșug de mâncare, muzică și dans, iar larma veselă a banchetului se aude de departe.

---

23 „AII of God’s chillun ... ovah God’s heab’n." „AH God’s chillun Got Wings", str. 10, vezi *The Interpreter’s Bible,* Abingdon Press, New York & Nashville, voi. 8,1952, p. 277.

O invitație la bucurie

Recunosc că nu sunt obișnuit să mi-l închipui pe Dumnezeu dând o mare petrecere. Acest lucru pare să contrazică solemnitatea și seriozitatea pe care i le-am atribuit întotdeauna. Dar când mă gândesc la modurile în care descrie Isus împărăția lui Dumnezeu, observ că adesea în centru se află un ospăț vesel. Isus spune: „Mulți vor veni de la răsărit și de la apus și vor ședea la masă cu Abraham, cu Isac și cu Iacob în împărăția cerurilor” (Matei 8, II). Și mai compară împărăția cerurilor cu o petrecere de nuntă dată de rege pentru fiul său. Slujitorii regelui ies să poftească lumea spunând: „Iată, ospățul meu este pregătit, taurii și vitele îngrășate sunt înjunghiate și toate sunt gata. Veniți la nuntă!” (Matei 22, 4) Dar mulți nu s-au arătat dornici. Erau prea ocupați cu treburile lor.

Ca și în parabola fiului risipitor, Isus exprimă aici marea dorință a Tatălui de a da un ospăț în cinstea copiilor săi și stăruința de a-l organiza chiar dacă cei invitați refuză să vină. Această invitație la masă este o > > invitație la intimitatea cu Dumnezeu, după cum reiese deosebit de limpede la Cina de pe urmă, cu puțin timp înainte de moartea lui Isus. Acolo Isus le spune ucenicilor: „De acum nu voi mai bea din acest rod al viței până în ziua în care îl voi bea împreună cu voi, nou, în împărăția Tatălui meu” (Matei 26, 29). Iar la sfârșitul Noului Testament biruința supremă a lui Dumnezeu e descrisă ca o strălucitoare petrecere de nuntă: „Domnul, Dumnezeul nostru cel atotputernic, și-a arătat domnia: să ne bucurăm și să ne veselim și să-i dăm slavă, căci a sosit nunta Mielului. [...] Fericiți cei chemați la ospățul de nuntă al Mielului!" (Apocalips 19, 6-9)

Sărbătoarea îi e proprie împărăției lui Dumnezeu. Dumnezeu nu doar că dăruiește iertare, împăcare și tămăduire, ci vrea ca aceste daruri să devină izvor de bucurie pentru toți cei ce le sunt martori. în toate cele trei parabole pe care le rostește Isus pentru a explica de ce stă la masă cu păcătoșii, Dumnezeu se bucură și îi poftește și pe alții să se bucure împreună cu El. „Bucurați-vă împreună cu mine", zice păstorul, „căci am găsit oaia pe care o pierdusem". „Bucurați-vă împreună cu mine", spune femeia, „căci am găsit drahma pierdută". „Bucurați-vă împreună cu mine", spune tatăl, „că acest fiu al meu pierdut era și s-a aflat".

Toate aceste glasuri sunt glasuri ale lui Dumnezeu. Dumnezeu nu vrea să-și țină pentru sine bucuria. Vrea ca toți să ia parte la ea. Bucuria lui Dumnezeu e bucuria îngerilor și a sfinților săi; este bucuria tuturor celor care fac parte din împărăție.

Rembrandt pictează clipa întoarcerii fiului celui mic. Fiul cel mare și ceilalți trei oameni ai casei rămân la distanță. Vor înțelege ei oare bucuria tatălui? Se vor lăsa și ei îmbrățișați de el? Dar eu? Vor fi ei oare în stare să-și lase deoparte nemulțumirea și să se alăture petrecerii? Dar eu?

Văd un singur moment și sunt lăsat să-mi imaginez ce se va întâmpla în continuare. Repet: o vor face oare?

Dar eu? Ştiu că tatăl vrea ca toţi cei din jurul său să
admire vesmintele cele noi ale fiului întors acasă, să >
stea cu el la masă, să mănânce şi să se prindă în joc alături de el. Nu este ceva numai al lui. Este un eveniment de sărbătorit, cu recunoştinţă, de întreaga familie.

Repet: o vor face oare? Dar eu? Este o întrebare importantă, fiindcă priveşte - oricât ar suna de ciudat - împotrivirea mea la o viaţă plină de bucurie.

Dumnezeu se bucură. Nu fiindcă s-au rezolvat problemele lumii, nu pentru că s-au sfârşit toate durerile şi suferinţele omenirii, nu pentru că mii de oameni s-au convertit şi acum îl laudă pentru bunătatea sa. Nu, Dumnezeu se bucură pentru că unul dintre copiii săi care era pierdut a fost găsit. Sunt chemat să intru în această bucurie. E bucuria lui Dumnezeu, nu cea pe care o promite lumea. E bucuria prilejuită de întoarcerea acasă a unui copil în mijlocul tuturor distrugerilor, pustiirilor şi spaimelor din lume. E o bucurie ascunsă, la fel de discretă precum cântăreţul din fluier pe care l-a pictat Rembrandt pe peretele aflat deasupra capului celui care priveşte aşezat pe scaun.

Nu sunt obişnuit să mă bucur de lucruri mărunte, ascunse, aproape neobservate de cei din jurul meu. De obicei sunt gata să primesc veşti proaste, să citesc despre războaie, violenţă şi crime, să asist la conflicte şi la dezordine. întotdeauna mă aştept ca cei care vin pe la mine să vorbească despre problemele şi durerea lor, despre neajunsuri şi dezamăgiri, despre deprimări şi nelinişti. M-am obişnuit cumva să trăiesc în mijlocul tristeţii şi astfel nu mai am ochi să văd bucuria si urechi să aud veselia care vine de la Dumnezeu şi care se află în unghere ascunse ale lumii.

Am un prieten care este atât de profund legat de Dumnezeu, încât vede bucurie acolo unde eu mă aştept doar la tristeţe. El călătoreşte mult şi întâlneşte o mulţime de oameni. Când se întoarce acasă, mă aştept mereu să-mi vorbească despre situaţia economică dificilă din ţările vizitate, despre marile nedreptăţi de care a auzit şi despre suferinţa pe care a văzut-o. Dar, deşi e foarte conştient de marele zbucium al lumii, rareori vorbeşte despre el. Când îşi împărtăşeşte experienţele, povesteşte despre bucuriile ascunse pe care le-a descoperit. Povesteşte despre un bărbat, o femeie sau un copil care i-au adus speranţă şi pace. Povesteşte despre grupuri mici de oameni care îşi sunt credincioşi unii altora în mijlocul întregului haos. Povesteşte despre micile minunăţii ale lui Dumnezeu. Uneori îmi dau seama că sunt dezamăgit, fiindcă vreau să aud „noutăţi de gazetă", poveşti emoţionante despre care să se poată vorbi între prieteni. Dar el niciodată nu-mi satisface nevoia de senzaţional. îmi spune mereu: „Am văzut ceva foarte mărunt şi foarte frumos, ceva care m-a bucurat mult."

Tatăl fiului risipitor se lasă cu totul în voia bucuriei pricinuite de întoarcerea acestuia. Trebuie să învăţ din asta. Să învăţ „să fur" toată bucuria adevărată care se poate fura şi s-o arăt şi altora. Da, ştiu că nu toată lumea s-a convertit, că nu este pretutindeni pace, că nu a fost îndepărtată toată durerea, însă văd totuşi

oameni întorcându-se acasă; aud glasuri care se roagă; observ momente de iertare, văd multe semne de speranţă. Nu trebuie să aştept până ce toate merg bine, ci pot sărbători orice mic semn că împărăţia este aproape.

Este o adevărată disciplină. îmi cere să aleg lumina chiar când e mult întuneric ce mă înspăimântă, să aleg viaţa chiar şi când forţele morţii sunt foarte vizibile şi să aleg adevărul chiar şi când sunt înconjurat de minciuni. Tind să fiu atât de impresionat de tristeţea vădită a condiţiei umane, încât nu mai încerc să culeg bucuria care se manifestă în multe moduri neînsemnate, dar foarte reale. Răsplata pentru alegerea bucuriei este bucuria însăşi. Traiul în mijlocul unor oameni cu dizabilităţi mintale m-a convins de acest lucru. Vedem printre noi atâta respingere, atâta durere, atâtea răni, dar când alegi să culegi bucuria ascunsă în mijlocul tuturor suferinţelor viaţa devine o sărbătoare. Bucuria nu neagă defel tristeţea, însă o transformă în pământ
ce rodeşte mai multă bucurie.
)

Desigur, se va spune că sunt naiv, nerealist şi sentimental, voi fi învinuit că ignor problemele „reale“, relele structurale care stau adesea în spatele suferinţei omeneşti. Dar Dumnezeu se bucură când un singur păcătos căit se întoarce. Statistic, nu e foarte interesant. Dar pentru Dumnezeu cifrele nu par să aibă vreo importanţă. Cine ştie dacă nu cumva lumea este ferită de nimicire pentru că unul, doi sau trei oameni continuă să se roage, în vreme ce restul omenirii şi-a pierdut nădejdea şi s-a risipit?

Din perspectiva lui Dumnezeu, este nevoie doar de un singur act de căință ascuns, de un mic gest de iubire dezinteresată, de un moment de iertare adevărată ca să-l facă să se ridice de pe tron, să alerge către fiul întors acasă și să umple cerurile cu larma dumnezeieștii bucurii.

Nu jură suferință

Dacă așa sunt căile lui Dumnezeu, atunci și eu sunt îndemnat să las la o parte toate glasurile care vorbesc de osândă și mă aruncă în depresie și să îngădui „micilor" bucurii să-mi dezvăluie adevărul despre lumea în care trăiesc. Când Isus vorbește despre lume, este foarte realist. Vorbește de războaie și revoluții, de cutremure, molime și vremuri de foamete, de prigoană și întemnițare, de trădare, ură și ucideri. Nu lasă deloc să se înțeleagă că toate aceste semne ale întunericului lumii vor lipsi vreodată. Totuși, bucuria lui Dumnezeu poate fi a noastră chiar în mijlocul unor astfel de lucruri. E bucuria de a fi oameni ai casei lui Dumnezeu, a cărui dragoste este mai puternică decât moartea și care ne dă tăria de a fi în lume în vreme ce deja facem parte din împărăția bucuriei.

Acesta e secretul bucuriei sfinților. De la sfântul Anton pustnicul la sfântul Francisc din Assisi, la fratele Roger Schultz de la Taize, la maica Tereza de Calcutta, bucuria a fost semnul poporului lui Dumnezeu. Acea bucurie se poate vedea pe chipurile multor oameni simpli, săraci și adesea suferinzi care trăiesc astăzi în mijlocul unor mari frământări economice și sociale, dar care aud deja muzica și dansul din casa Tatălui. Eu însumi văd zilnic această bucurie pe chipurile oamenilor cu handicap din comunitatea mea. Toți sfinții, fie că au trăit odinioară sau ne sunt contemporani, reusesc să recunoască multele mici întoarceri care au loc în fiecare zi și să se bucure cu Tatăl. Ei ajung cumva să pătrundă sensul adevăratei bucurii.

Pentru mine este uimitor să simt zilnic diferența dintre cinism și bucurie. Cinicii văd întuneric pretutindeni. Ei arată mereu cu degetul primejdii ce se apropie, intenții rele, planuri ascunse. Spun că încrederea este naivă, grija față de alții, romantică, iertarea, sentimentală. Rânjesc batjocoritor când întâlnesc entuziasm, ridiculizează fervoarea spirituală și disprețuiesc purtarea harismatică. Se consideră realiști care văd
viata asa cum este si care nu se lasă înșelați de „emoții
>>>>>'
ce îndepărtează de la realitate". Dar, minimalizând bucuria dumnezeiască, întunericul lor nu face decât să atragă și mai mult întuneric.

Oamenii care au ajuns să cunoască bucuria lui Dumnezeu nu neagă întunericul, dar nu vor să trăiască în el. Afirmă că lumina care strălucește în întuneric este mai de încredere decât întunericul și că o fărâmă de lumină poate risipi mult întuneric. își arată unii altora sclipiri de lumină ici și colo și își amintesc unii altora că acestea revelează prezența ascunsă, dar reală, a lui Dumnezeu. Descoperă că există oameni care își vindecă unii altora rănile, se iartă între ei, împart din avutul lor, încurajează spiritul de comuniune, își sărbătoresc darurile primite și trăiesc așteptând mereu deplina manifestare a slavei lui Dumnezeu.

In orice clipă a fiecărei zile am posibilitatea să aleg între cinism și bucurie. Fiecare gând al meu poate fi cinic sau vesel. Fiecare cuvânt pe care îl rostesc poate fi cinic sau vesel. Fiecare faptă poate fi cinică sau veselă. Sunt tot mai conștient de toate aceste alegeri posibile și de faptul că fiecare alegere în favoarea bucuriei îmi descoperă și mai multă bucurie și îmi dă și mai multe motive să fac din viața mea o adevărată sărbătoare în casa Tatălui.

Isus a trăit pe deplin bucuria din casa Tatălui. Prin intermediul lui vedem bucuria Tatălui. „Tot ce are Tatăl este al meu“ (Ioan 16, iș), spune El, inclusiv bucuria fără margini a lui Dumnezeu. Această bucurie dumnezeiască nu șterge întristarea dumnezeiască. In lumea noastră, bucuria și întristarea se exclud reciproc. Aici, pe pământ, bucuria înseamnă lipsa întristării, iar întristarea, lipsa bucuriei. Dar astfel de deosebiri nu există la Dumnezeu. Isus, Fiul lui Dumnezeu, este omul durerilor, dar și omul deplinei bucurii. Vedem o fărâmă din acest adevăr dacă înțelegem că, în mijlocul celor mai grele pătimiri, Isus nu este niciodată despărțit de Tatăl său. Unirea lui cu Dumnezeu nu este niciodată întreruptă, nici chiar atunci când „se simte“ părăsit de Dumnezeu. Bucuria lui Dumnezeu tine de
>
calitatea sa de Fiu si această bucurie a lui Isus si a

> >
Tatălui său îmi este promisă și mie. Isus dorește să am și eu bucuria pe care o are El: „Precum m-a iubit pe mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi. Rămâneți în iubirea mea! Dacă păziți poruncile mele, veți rămâne în iubirea mea, precum Eu am păzit poruncile Tatălui meu și rămân în iubirea lui. Acestea vi le-am spus ca bucuria mea să rămână în voi și bucuria voastră să fie deplină[11] (loan 15, 9—11).

Fiind eu copil al lui Dumnezeu întors acasă, trăind în casa Tatălui, pot să-mi revendic bucuria lui Dumnezeu. Rare sunt momentele din viața mea în care să nu fiu ispitit de tristețe, melancolie, cinism, proastă dispoziție, gânduri sumbre, speculații morbide și valuri de deprimare. Și adesea le îngădui să acopere bucuria din casa Tatălui meu. Dar când cred cu adevărat că
m-am întors si că Tatăl m-a si îmbrăcat cu veșmânt > > >
bogat, mi-a dat inel și încălțăminte, pot să alung masca tristeții de pe inimă și să risipesc minciuna pe care o spune despre eul meu adevărat și pot să proclam adevărul cu libertatea lăuntrică a copilului lui Dumnezeu.

Ba mai mult. Copilul nu rămâne copil. Devine adult. Iar adultul devine tată și mamă. Când fiul risipitor se întoarce acasă, nu o face ca să rămână copil, ci ca să-și afirme condiția de fiu si să devină, la rândul lui, tată. întors în casa lui Dumnezeu și invitat să-mi reiau locul acolo, chemarea mea este acum să devin la rându-mi Tatăl. Sunt copleșit de această chemare. Multă vreme am trăit cu impresia că întoarcerea în casa Tatălui este chemarea supremă. A fost o grea lucrare spirituală să-i fac pe fiul cel mic și pe fiul cel mare din mine să se întoarcă și să primească dragostea cu care îi întâmpină Tatăl. Fapt este că, în multe privințe, încă mă aflu pe

drumul de întoarcere. Dar, cu cât mă apropii de casă, cu atât înțeleg mai limpede că, dincolo de chemarea la întoarcere, mai există o chemare: aceea de a deveni Tatăl care își primește fiul acasă și poruncește un ospăț. După ce mi-am revendicat condiţia de fiu, acum trebuie să mi-o revendic pe cea de tată. Când am văzut pentru prima oară tabloul *întoarcerea fiului risipitor* al lui Rembrandt, nu m-am gândit că a deveni fiul căit nu era decât o treaptă spre a deveni tatăl primitor. Acum îmi dau seama că mâinile care iartă, mângâie, tămă- duiesc și dau un ospăț de sărbătoare trebuie să ajungă să fie ale mele. Așadar, transformarea în Tatăl este, pentru mine, concluzia surprinzătoare a acestor reflecţii asupra *întoarcerii fiului risipitor.*

încheiere

TRANSFORMAREA ÎN TATĂL *„Fiţi milostivi, precum Tatăl vostru este milostivi* **(Luca 6, 36)**

Un pas stingher

Când am văzut pentru prima dată acel detaliu din *Fiul risipitor* al lui Rembrandt, a început pentru mine o călătorie spirituală care m-a condus la scrierea acestei cărţi. Apropiindu-mă acum de încheiere, îmi dau seama cât de departe m-a purtat călătoria.

Eram pregătit încă de la început să accept că nu doar fiul cel mic, ci şi fiul cel mare aveau să-mi descopere un aspect important al călătoriei spirituale. Multă vreme tatăl a rămas „celălalt", cel care avea să mă primească, să mă ierte, să-mi ofere un cămin, să-mi dăruiască pace şi bucurie. Tatăl era cel la care trebuia să mă întorc, ţinta călătoriei, locul de odihnă definitiv.
Abia apoi, treptat, am ajuns să înţeleg că drumul meu spiritual nu se putea încheia câtă vreme tatăl rămânea un personaj din afară.

Am priceput, în sfârşit, că nici chiar foarte buna mea formaţie teologică şi spirituală nu mă putuse elibera cu totul de un Dumnezeu-Tatăl care rămânea oarecum ameninţător şi de temut. Tot ce învăţasem despre dragostea Tatălui nu reuşise să mă debaraseze de acea autoritate aflată mai presus de mine, care avea putere asupra mea şi putea s-o folosească după plac. Intr-un fel, dragostea lui Dumnezeu pentru mine era limitată de frica mea faţă de puterea lui şi mi se părea înţelept să păstrez o distanţă prudentă, deşi dorinţa de apropiere era foarte mare. Ştiu că mulţi oameni simt acelaşi lucru. Am văzut cum teama de răzbunarea şi de pedeapsa lui Dumnezeu a paralizat viaţa mentală şi spirituală a multora, indiferent de vârsta, religia sau stilul lor de viaţă. Frica paralizantă de Dumnezeu este una dintre marile tragedii ale omului.

Tabloul lui Rembrandt şi propria lui viaţă tragică mi-au oferit un context în care să descopăr că etapa finală a vieţii spirituale este să-mi alung frica de Tatăl, astfel încât să-mi fie cu putinţă să devin ca El. Câtă vreme Tatăl trezeşte frică, El rămâne în afară, nu poate locui înlăuntrul meu. însă Rembrandt, care mi l-a arătat pe Tatăl într-o vulnerabilitate extremă, m-a făcut să pricep că vocaţia mea finală este, de fapt, să ajung asemenea Tatălui şi să trăiesc până la capăt dumnezeiasca milostivire în viaţa de zi cu zi. Deşi sunt şi fiul cel mic, şi fiul cel mare, nu trebuie să rămân aşa, ci să

ajung să fiu Tatăl. Nici un tată, nici o mamă nu devin tată sau mamă fără să fi fost mai întâi fiu sau fiică, însă fiii și fiicele trebuie să aleagă în mod conștient să depășească vârsta copilăriei și să devină tată și mamă pentru alții. Este un pas dificil și stingher - mai ales într-o vreme în care este atât de greu să fii părinte -, însă este un pas esențial pentru împlinirea călătoriei spirituale.

Deși Rembrandt nu-l așază pe tată în centrul fizic al tabloului, e limpede că tatăl e centrul evenimentului înfățișat de tablou. De la el vine toată lumina, spre el se îndreaptă toată atenția. Rembrandt, credincios parabolei, a vrut ca noi să luăm seama în primul rând la tatăl, mai mult decât la toti ceilalți.

Sunt uimit cât timp mi-a luat să-mi concentrez atenția asupra tatălui. îmi era atât de ușor să mă identific cu cei doi fii. îndărătnicia lor exterioară și interioară este atât de ușor de înțeles, atât de profund omenească, încât identificarea se produce aproape spontan de îndată ce se arată legăturile. Multă vreme mă identificasem în asemenea măsură cu fiul cel mic, încât nu mi-a trecut deloc prin minte că aș putea semăna mai degrabă cu cel mare. Dar, de îndată ce un prieten mi-a spus „Nu ești tu fiul cel mare din poveste?“, mi-a fost greu să mai văd și altceva. Se pare că toți avem parte, în mai mare sau mai mică măsură, de toate formele neîmplinirii omenești. Nimeni dintre noi nu e lipsit cu totul de lăcomie, nici de nemulțumiri, nici de lascivitate, nici de resentiment, nici de frivolitate, nici de gelozie. Nedesăvârșirea noastră se poate manifesta în multe feluri, dar nu există nedreptate, fărădelege sau război care să nu-și aibă sămânța în propria noastră inimă.

Dar tatăl? De ce să dăm atâta atenție fiilor când, de fapt, tatăl se află în centru și cu tatăl sunt chemat să mă identific? De ce să vorbesc atâta despre asemănarea cu fiii, când adevărata întrebare care se pune este: ai vrea să fii ca tatăl? E destul de comod să poți spune: „Acești fii îmi seamănă." Astfel te simți înțeles. Dar cum e când spui: „Tatăl este ca mine"? Oare vreau într-adevăr să fiu ca tatăl? Vreau oare să fiu nu numai cel primit acasă, ci și cel care primește acasă, nu numai cel care are parte de compătimire, ci acela care o și oferă?

Oare nu există o presiune subtilă și în Biserică, și în societate pentru ca omul să rămână un copil dependent? Oare în trecut Biserica nu a pus accentul pe ascultare într-un mod care îngreuna accederea la paternitatea spirituală, iar societatea noastră de consum nu ne încurajează mereu să ne îndeplinim dorințe copilărești? Cine ne-a îndemnat cu adevărat să ne eliberăm de dependențe imature și să acceptăm povara de adulți responsabili? Și oare nu încercăm mereu și noi înșine să scăpăm de sarcina înspăimântătoare a paternității? Rembrandt a făcut acest lucru cu siguranță. Numai după mult chin și suferință, apropiindu-se de moarte, a reușit să înțeleagă și să picteze adevărata paternitate spirituală.

Poate că cel mai radical îndemn al lui Isus a fost: „Fiți milostivi, precum Tatăl vostru este milostiv." Isus descrie milostivirea lui Dumnezeu nu doar pentru a-mi arăta că Dumnezeu este mereu gata să se îndure de mine, să-mi ierte păcatele și să-mi dăruiască o viață nouă și o nouă fericire, ci pentru a mă îndemna să devin si eu ca Dumnezeu, arătându-le altora aceeași milosti- vire pe care mi-o arată El mie. Dacă singurul înțeles al parabolei ar fi că oamenii păcătuiesc, dar Dumnezeu iartă, aș putea lesne să mă gândesc la păcatele mele ca la o ocazie bună ca Dumnezeu să-mi arate iertare. O astfel de interpretare nu m-ar stimula în nici un fel. M-aș resemna la gândul că sunt slab și aș nădăjdui mereu că, în cele din urmă, Dumnezeu va închide ochii și mă va primi acasă, indiferent ce aș face. Un astfel de romantism sentimental nu este mesajul Evangheliilor.

Ceea ce sunt chemat să adeveresc este că, și dacă sunt fiul cel mic, și dacă sunt fiul cel mare, sunt fiul Tatălui milostiv. Sunt moștenitor. Nimeni n-o spune mai bine decât apostolul Pavel când scrie: „Duhul însuși dă mărturie împreună cu duhul nostru că suntem copiii lui Dumnezeu. Copii și deci moștenitori: moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Cristos, de vreme ce suferim împreună cu El ca să fim și preamăriți împreună cu El“ (Romani 8,16-17). Intr-adevăr, ca fiu si moștenitor trebuie să devin urma-
> j
șui Lui. Sunt menit să iau locul Tatălui și să le ofer altora aceeași milostivire pe care mi-a oferit-o El mie. întoarcerea la Tatăl este, în cele din urmă, cerința de a deveni Tatăl.

Această chemare de a deveni Tatăl exclude orice interpretare *„sofi“* a parabolei. îmi dau seama cât de

tare tânjesc să mă întorc și să mă simt din nou în siguranță, dar oare vreau cu adevărat să rămân fiu și moștenitor, cu tot ce implică acest lucru? Traiul în casa Tatălui îmi cere să-mi însușesc viața Tatălui și să mă transform în chipul său.

Uitându-mă de curând în oglindă, am fost frapat să constat cât de tare semăn cu tata. Privindu-mi trăsăturile, l-am văzut deodată pe bărbatul pe care îl văzusem când aveam douăzeci și șapte de ani: pe omul pe care îl admirasem, dar îl și criticasem, pe care îl iubeam, dar de care mă și temeam. Cheltuisem multă energie ca să mă găsesc pe mine însumi în fața lui și faptul că eram fiul acestui om mă determinase să-mi pun multe întrebări despre cine sunt și cine trebuie să devin. Când l-am văzut apărând deodată în oglindă, am constatat, copleșit, că toate diferențele dintre noi pe care le știam de-o viață păreau atât de mici în comparație cu asemănările. Aproape șocat, am înțeles că sunt într-adevăr moștenitor, urmaș, că sunt admirat, temut, lăudat și rău înțeles de alții, precum fusese tatăl meu de mine.

Paternitatea milostivirii

Felul în care Rembrandt îl înfățișează pe tatăl fiului risipitor mă face să înțeleg că nu mai trebuie să-mi folosesc calitatea de fiu pentru a rămâne la distanță. După ce mi-am trăit pe deplin calitatea de fiu, a venit timpul să depășesc toate barierele și să recunosc adevărul că tot ce-mi doresc cu adevărat este să ajung ca bătrânul din fața mea. Nu pot rămâne pe veci copil,

nu-l pot arăta la nesfârşit cu degetul pe tatăl meu ca pe o scuză pentru viaţa mea. Trebuie să îndrăznesc să-mi întind şi eu mâinile pentru a binecuvânta şi a-i primi cu cea mai mare milostivire pe copiii mei, indiferent ce simt sau cred ei despre mine. întrucât scopul ultim al vieţii spirituale este să devin Tatăl milostiv, aşa cum este El înfăţişat în parabolă şi în tabloul lui Rembrandt, trebuie acum să cercetez amănunţit ce înseamnă acest lucru.

în primul rând trebuie să nu uit contextul în care a spus Isus povestea „omului care avea doi fii". Luca scrie: „Vameşii şi păcătoşii se apropiau cu toţii de El ca să-l asculte. Iar fariseii şi cărturarii cârteau zicând: «Acesta îi primeşte pe păcătoşi şi mănâncă împreună cu ei»" (15, l-2). I-au pus legitimitatea de învăţător sub semnul întrebării, criticând apropierea sa de păcătoşi. Ca răspuns, Isus le spune parabolele cu oaia pierdută, cu drahma pierdută şi cu fiul risipitor.

Isus vrea să arate limpede că Dumnezeul despre care vorbeşte este un Dumnezeu al milostivirii, care-i primeşte cu bucurie în casă pe păcătoşii ce se căiesc. Aşadar, faptul că stă şi mănâncă cu oameni de reputaţie proastă nu-i contrazice învăţătura despre Dumnezeu, ci o arată, trăită, în viaţa de zi cu zi. Dacă Dumnezeu îi iartă pe păcătoşi, atunci şi cei care au credinţă în Dumnezeu ar trebui să facă la fel. Dacă Dumnezeu este milostiv, atunci cei care îl iubesc pe Dumnezeu ar trebui să fie şi ei milostivi. Dumnezeul pe care îl vesteşte Isus şi în numele căruia acţionează El este Dumnezeul milostivirii, Dumnezeul care se oferă ca exemplu şi model pentru orice purtare omenească.

Ba mai mult. îndemnul de a fi ca Tatăl ceresc nu este doar un aspect important al învăţăturii lui Isus, este chiar miezul mesajului lui. Radicalitatea cuvintelor lui Isus şi aparenta imposibilitate a cerinţelor lui sunt evidente atunci când le percepem ca parte a chemării adresate tuturor de a deveni şi a fi adevăraţi copii ai lui Dumnezeu.

Câtă vreme aparţinem acestei lumi, vom rămâne sub influenţa metodelor ei concurenţiale şi vom aştepta răsplată pentru tot binele pe care îl facem. Dar dacă ajungem să-i aparţinem lui Dumnezeu, care ne iubeşte fără condiţii, putem să trăim şi noi ca El. Marea convertire la care ne cheamă Isus este să încetăm să mai aparţinem lumii, pentru a-i aparţine lui Dumnezeu.

Atunci când, cu puţin timp înainte să moară, Isus se roagă Tatălui pentru ucenicii săi, spune: „[Tată,] ei nu mai sunt din lume, cum nici Eu nu sunt din lume. [...] Să fie cu toţii una [...] după cum Tu, Tată, eşti în mine şi Eu în tine, la fel să fie şi ei una în noi, ca lumea să creadă că Tu m-ai trimis" (Ioan 17,11.21).

Odată ce ajungem în casa lui Dumnezeu ca fii şi fiice, putem să-i semănăm, să iubim ca El, să fim buni ca El. Isus nu lasă nici o îndoială cu privire la aceasta când explică:

Dacă îi iubiţi pe cei care vă iubesc, ce răsplată veţi avea? Şi păcătoşii îi iubesc pe cei care îi iubesc. Şi dacă le faceţi bine celor care vă fac bine, ce răsplată veţi avea? Căci şi păcătoşii fac la fel. Şi dacă-i împrumutaţi pe cei de la care nădăjduiţi să primiţi înapoi, ce răsplată veţi avea? Şi păcătoşii le împrumută păcătoşilor ca să primească înapoi.

Dar voi, iubiţi pe duşmanii voştri, faceţi-le bine şi daţi cu împrumut fără să aşteptaţi ceva în schimb. Veţi avea atunci mare răsplată şi veţi fi fiii Celui Preaînalt, căci El este bun cu cei nerecunoscători şi răi. Fiţi milostivi precum Tatăl vostru este milostiv. (Luca 6, 32—36)

Acesta este mesajul central al Evangheliei. Oamenii sunt chemaţi să se iubească unii pe alţii aşa cum îi iubeşte Dumnezeu. Suntem chemaţi să ne iubim unul
> >
pe altul cu aceeaşi dragoste dezinteresată şi deschisă pe
care o vedem în tabloul Tatălui pictat de Rembrandt.
Milostivirea cu care vom iubi nu se poate baza pe un
stil de viată concurential. Trebuie să fie milostivirea în > >
care nu există nici un fel de competiţie. Trebuie să fie iubirea radicală faţă de duşmani. Dacă menirea noastră nu este doar să fim primiţi de Dumnezeu, ci să-i şi primim pe alţii asemenea lui, trebuie să devenim asemenea Tatălui ceresc şi să vedem lumea prin ochii lui.

Insă mai importantă decât contextul parabolei şi decât ceea ce explică Isus este persoana lui Isus. Isus este adevăratul Fiu al Tatălui. El ne arată cum să ajungem ca Tatăl. în El locuieşte plinătatea dumnezeirii. Toată cunoaşterea lui Dumnezeu se află în El; toată slava lui Dumnezeu rămâne în El; toată puterea lui Dumnezeu este a sa. Unirea lui cu Tatăl este atât de strânsă, încât a-l vedea pe Isus

înseamnă a-l vedea pe Tatăl. „Arată-mi-l pe Tatăl", îi spune Filip. Iar Isus îi răspunde: „Cine m-a văzut pe mine l-a văzut pe Tatăl" (Ioan 14, 9).

Isus ne arată ce înseamnă să fii cu adevărat fiu. El este fiul cel mic, fără a fi însă răzvrătit. El este fiul cel
mare, fără a fi resentimentar. în toate este ascultător față de Tatăl, dar niciodată sclavul lui. Ia seama la tot ce spune Tatăl, dar aceasta nu-l transformă în slugă a lui. Face tot ce este trimis să facă, dar rămâne complet liber. Dăruiește totul și primește totul. Afirmă deschis:

Adevăr, adevăr vă spun: Fiul nu poate face nimic de la sine dacă nu-l vede pe Tatăl făcând; căci ceea ce face Tatăl, și Fiul face asemenea. Fiindcă Tatăl îl iubește pe Fiul, și-i arată toate câte face El, și lucruri mai mari decât acestea îi va arăta, astfel încât veți rămâne uimiți. Căci, după cum Tatăl îi învie pe morți și le dă viață, la fel și Fiul dă viață cui vrea. Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului, pentru ca toți să-l cinstească pe Fiul precum îl cinstesc pe Tatăl. (Ioan ș, 19-23)

Aceasta este condiția divină de fiu. Și la această condiție sunt chemat. Misterul răscumpărării rezidă în faptul că Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru ca toți copiii pierduți ai lui Dumnezeu să devină fii și fiice precum Isus este Fiu. Din această perspectivă, povestea fiului risipitor capătă o dimensiune cu totul nouă. Isus, Preaiubitul Tatălui, pleacă din casa Tatălui ca să ia asupra sa păcatele copiilor răzvrătiți ai lui Dumnezeu și să-i aducă acasă. însă, cu toate că pleacă, El rămâne aproape de Tatăl și, prin ascultare desăvârșită, oferă vindecare fraților săi răzvrătiți. Astfel, de dragul meu, Isus devine atât fiul cel mic, cât si fiul cel mare, ca să-mi arate cum să devin Tatăl. Prin El, eu pot deveni iarăși fiu adevărat și, ca atare, pot crește, ajungând în cele din urmă milostiv precum este Tatăl nostru ceresc.

Pe măsură ce trec anii, descopăr cât de dificil și de istovitor este să crești spre atingerea acestei paternități spirituale, dar și ce mare împlinire îți aduce ea. Tabloul lui Rembrandt nu mă lasă să mă gândesc că această paternitate ar avea ceva de-a face cu puterea, cu influenta sau cu autoritatea. Odinioară voi fi avut iluzia
j
că într-o zi numeroșii mei șefi vor dispărea și voi ajunge, în sfârșit, și eu șef. Dar acesta este felul lumesc de a gândi, în care principala preocupare este puterea. Și nu e greu de observat că aceia cate s-au străduit toată viața să scape de șefi nu vor fi foarte diferiți de predecesorii lor când vor ajunge, în sfârșit, să le ia locul. Paternitatea spirituală nu are nimic de-a face cu puterea sau cu autoritatea. Este o paternitate a milostivirii. Și trebuie să privesc neîncetat la tatăl care își îmbrățișează fiul risipitor pentru a întrezări acest lucru.

Cu toate bunele mele intenții, mă pomenesc luptând mereu să dobândesc putere. Când dau sfaturi, vreau să știu dacă sunt urmate; când ajut, aștept mulțumiri; când dau bani, vreau să fie folosiți după voia mea; când fac un bine, vreau să fie ținut minte. Nu chiar să mi se ridice statuie sau să mi se pună o placă memorială, dar sunt mereu preocupat să nu fiu dat uitării, să trăiesc cumva în gândurile și faptele altora.

însă Tatăl fiului risipitor nu se preocupă de sine însuși. Viața sa de îndelungă răbdare l-a făcut să scape de dorința de a avea lucrurile sub control. Singura lui preocupare sunt copiii, lor vrea să li se dăruiască total și pentru ei vrea să-și reverse întreaga ființă.

Pot eu oare să dăruiesc fără să aștept nimic în schimb, să iubesc fără nici o condiție? Având în vedere nevoia mea imensă de recunoaștere și de iubire din partea oamenilor, îmi dau seama că voi avea de luptat toată viața. Dar sunt convins și că, de fiecare dată când îmi înfrâng această nevoie și acționez fără să mă preocup de răsplată, pot spera ca viața mea să aducă într-adevăr roadele Duhului lui Dumnezeu.

Există o cale către această paternitate spirituală? Ori sunt condamnat să rămân supus nevoii mele de a-mi găsi loc în lume, astfel încât ajung iarăși și iarăși să folosesc autoritatea puterii în loc de autoritatea milostivirii? Oare competiția mi-a marcat atât de mult întreaga ființă încât voi continua să-mi privesc propriii copii ca pe niște rivali? De vreme ce Isus mă cheamă într-adevăr să fiu milostiv așa cum Tatăl său ceresc este milostiv, și de vreme ce Isus se oferă pe sine drept cale spre acea viață de

milostivire, nu mai pot continua să mă port ca şi cum competiţia ar fi, de fapt, ultimul cuvânt. Trebuie să am încredere că pot deveni Tată, după cum sunt chemat.

Mâhnirea, iertarea şi mărinimia

Privind la tatăl din tabloul lui Rembrandt, văd trei căi către o paternitate cu adevărat milostivă:

mâhnirea,

iertarea si mărinimia.

>

Ar putea suna ciudat să consideri că mâhnirea e o cale către milostivire. Dar este. Mâhnirea îmi cere să dau voie păcatelor lumii - inclusiv păcatelor mele - să-mi străpungă inima şi să mă facă să vărs multe, multe lacrimi pentru ele. Nu există milostivire fără multe lacrimi. Dacă nu-mi izvorăsc din ochi, trebuie, cel puţin, să-mi izvorască din inimă. Când văd imensa îndărătnicie a copiilor lui Dumnezeu, lascivitatea, lăcomia, violenţa, furia, resentimentul nostru şi când le privesc prin ochii lui Dumnezeu, nu pot decât să plâng şi să strig cu durere:

Priveşte, suflete al meu, cum o fiinţă umană caută să-i provoace cât mai multă suferinţă alteia; priveşte la aceşti oameni care urzesc rele împotriva semenilor lor; priveşte la aceşti părinţi care îşi maltratează copiii; priveşte la acest proprietar de pământ care îşi exploatează lucrătorii; priveşte la femeile violate, la bărbaţii abuzaţi, la copiii părăsiţi! Priveşte, suflete al meu, lumea: vezi lagărele de concentrare, închisorile, azilurile, spitalele, şi ascultă strigătele săracilor.

Această mâhnire este rugăciune. Au rămas atât de puţini oameni care jelesc astfel. însă mâhnirea este disciplina inimii care vede păcatul lumii şi ştie că ea e preţul dureros al libertăţii fără de care iubirea nu poate să înflorească. încep să înţeleg că rugăciunea e, în mare parte, mâhnire. Această mâhnire e atât de adâncă nu doar fiindcă păcatul omenesc e atât de mare, ci - mai ales - pentru că iubirea dumnezeiască e nemărginită. Pentru a deveni asemenea Tatălui, a cărui unică autoritate este milostivirea, trebuie să vărs multe lacrimi şi să-mi pregătesc inima să primească pe oricine, indiferent ce cale a urmat, şi să-i iert pe toţi din inimă.

A doua cale care duce la paternitatea spirituală este iertarea. Doar iertând neîncetat devenim asemenea Tatălui. Iertarea din inimă este foarte, foarte grea. Aproape imposibilă. Isus le-a spus ucenicilor: „Și dacă îți va greși fratele tău de șapte ori pe zi, și de șapte ori se va întoarce către tine zicând: «îmi pare rău!», iartă-l“ (Luca 17, 4).

Am spus adesea: „Te iert“, dar, cu toate acestea, am păstrat în inimă supărare sau resentiment. Mai voiam să mi se spună că am dreptate; mai voiam să aud scuze și explicații; mai voiam satisfacția de a primi o laudă în schimb - măcar lauda că sunt atât de iertător!

Dar iertarea lui Dumnezeu e necondiționată, ea vine dintr-o inimă care nu cere nimic pentru sine, o inimă ce nu se caută deloc pe sine. Aceasta este iertarea dumnezeiască pe care trebuie să o practic în viața de zi cu zi. Ea mă îndeamnă să-mi calc mereu pe toate argumentele care spun că nu e înțelept, nu e sănătos, nu e practic să ierți. Mă provoacă să-mi stăpânesc nevoia de a primi recunoștință și complimente. în sfârșit, îmi cere să trec peste acea parte rănită a inimii mele care se simte jignită și nedreptățită, care vrea să controleze lucrurile și să-i pună condiții celui pe care mi se cere să-l iert.

Această „trecere11 este disciplina autentică a iertării. Adesea trebuie să escaladez și să trec dincolo de zidul de argumente și mânie pe care l-am ridicat între mine și toți cei pe care îi iubesc, dar care adesea nu-mi răspund cu iubire. Este un zid al fricii de a fi iarăși folosit sau jignit. Este un zid al mândriei și al dorinței de a rămâne stăpân pe situație. Dar de fiecare dată când sunt în stare să trec dincolo de acel zid, intru în casa unde locuiește Tatăl si acolo îmi îmbrățișez seamănul cu o iubire milostivă autentică.

Mâhnirea îmi îngăduie să văd dincolo de zidul meu și să intuiesc suferința imensă izvorâtă din decăderea omului. îmi deschide inima către o autentică solidaritate cu semenii mei. Iertarea mă ajută să escaladez zidul și să-i primesc pe alții în inima mea fără să aștept nimic în schimb. Numai când îmi aduc aminte că sunt Copilul Preaiubit sunt în stare să-i întâmpin, cu aceeași compasiune cu care mă întâmpină Tatăl, pe cei care vor să se întoarcă acasă.

A treia cale de a deveni ca Tatăl este mărinimia. în parabolă, tatăl nu doar că-i dă fiului care pleacă tot ce-i cere, dar la întoarcere îl copleșește cu daruri. Iar fiului celui mare îi spune: „Toate ale mele sunt ale tale“ (Luca iș, 31). Tatăl nu păstrează nimic pentru sine. Se dăruiește cu totul fiilor săi.

Nu oferă pur și simplu mai mult decât ar fi de așteptat de la cineva care a fost jignit; nu, ci se dăruiește cu totul, fără rezerve. Fiii săi sunt „totul" pentru el. în ei vrea să-și reverse până și viața. Felul în care este întâmpinat fiul cel mic, cu veșmânt, inel și sandale, și primit acasă cu un banchet somptuos, precum și felul în care fiul cel mare este îndemnat să-și accepte locul său unic în inima tatălui și să se alăture fratelui său la masă arată foarte limpede că toate barierele comportamentului patriarhal sunt depășite. Nu este imaginea unui tată deosebit. Este portretul lui Dumnezeu, ale cărui bunătate, iubire, iertare, grijă, bucurie și compasiune sunt fără limite. Isus înfățișează mărinimia Tată-lui folosind toate imaginile oferite de cultura timpului său, dar transformându-le neîncetat.

Ca să devin asemenea Tatălui, trebuie să fiu la fel de mărinimos ca El. După cum Tatăl își dă și propria ființă copiilor săi, la fel trebuie să-mi dăruiesc și eu chiar și propria ființă fraților și surorilor mele. Isus arară foarte limpede că tocmai această dăruire de sine e semnul adevăratului ucenic: „Mai mare iubire decât aceasta nimeni nu are ca acela care își pune viața pentru prietenii săi“ (Ioan iș, 13).

Dăruirea de sine este o asceză, pentru că nu e ceva ce vine de la sine. Ca fii ai întunericului, care domnește prin frică, interes, lăcomie și putere, suntem motivați, în primul rând, de supraviețuire și autoconservare. Dar ca fii ai luminii, care știu că iubirea desăvârșită alungă orice frică, ne este cu putință să dăruim altora tot ce avem.

Ca fii ai luminii, ne pregătim să devenim adevărați martiri: oameni care să dea mărturie cu întreaga lor viață pentru dragostea nemărginită a lui Dumnezeu. Astfel, dăruirea totală devine câștig total. Isus o spune foarte clar: „Oricine își pierde viața pentru mine [...] o va păstra11 (Marcu 8, 35).

Ori de câte ori fac un pas în direcția mărinimiei, știu că trec de la frică la dragoste. Insă, mai ales la

început, acești pași sunt greu de făcut, pentru că atâtea emoții și sentimente mă împiedică să mă dăruiesc. De ce să-i dau energie, timp, bani, ba chiar și arenție cuiva

care m-a jignit? De ce să-mi împart viaţa cu cineva care mi-a arătat că nu o respectă? Poate aş fi de acord să iert,
dar nu să si dăruiesc.
>

Totuși, adevărul este că, în sens spiritual, cel care m-a jignit este din „neamul[25]* meu. Cuvântul „generezi tate“ include cuvântul „gen“, prezent și în „genera- ţie“, „genitor“. Acest termen, din latinescul *genus* şi grecescul *genos*, se referă la faptul că suntem din acelaşi
neam. Generozitatea este dăruire ce vine din conştiinţa
> >
acestei legături intime. Adevărata generozitate se exercită pe baza adevărului - nu a sentimentului - că aceia pe care mi se cere să-i iert sunt „neam“ cu mine, din aceeaşi familie. Şi ori de câte ori voi acţiona în temeiul ei, voi înţelege mai bine acest adevăr. Generozitatea
îsi creează familia în care crede.
>

Mâhnirea, iertarea şi generozitatea sunt, aşadar, cele trei căi prin care imaginea Tatălui poate creşte în mine. Sunt trei aspecte ale chemării Tatălui de *a fi* acasă. Precum Tatăl, nu mai sunt *chemat să vin* acasă, cum sunt chemaţi cei doi fii, ci *să fiu* acolo cel la care copiii rătăciţi să se poată întoarce, primiţi de el cu bucurie. E foarte greu să fii, pur și simplu, acasă și să aştepţi. Este o aşteptare plină de durere a celor care au plecat și o aşteptare ce nădăjduieşte să ofere iertare și o viață nouă celor care se vor întoarce.

Ca tată, trebuie să cred că acasă se află tot ce doreşte inima omului. Ca tată, nu trebuie să mai simt nevoia de a hoinări plin de curiozitate şi de a recupera ceea ce mi s-ar părea a fi ocaziile pierdute din copilărie. Ca tată, trebuie să înţeleg că tinereţea mea a luat într-adevăr sfârşit şi că a-mi continua jocurile tinereşti nu este decât o încercare caraghioasă de a ascunde adevărul că sunt bătrân şi aproape de moarte. Ca tată, trebuie să mă încumet să port responsabilitatea unui adult din punct de vedere spiritual şi să fiu încredinţat că adevărata bucurie şi adevărata împlinire le pot trăi doar primin- du-i acasă pe cei ce au fost vătămaţi şi răniţi în călătoria vieţii, iubindu-i cu o dragoste care nici nu cere, nici nu aşteaptă ceva în schimb.

Există un gol înspăimântător în această paternitate spirituală. Nici un fel de putere, succes, popularitate, satisfacţie imediată. Insă tocmai acest gol înspăimântător este locul adevăratei libertăţi. Este locul unde
>
„nu mai ai nimic de pierdut[111], unde iubirea nu mai pune condiţii şi unde se află adevărata tărie spirituală.

De fiecare dată când simt în mine acest gol înspăimântător, dar rodnic, ştiu că pot întâmpina pe oricine fără a-l condamna şi că pot oferi speranţă. Sunt liber să primesc poverile altora fără să simt nevoia de a evalua, clasifica sau analiza. în acea stare a fiinţei care nu judecă defel, pot să creez o încredere eliberatoare.

Odată, vizitând un prieten aflat pe patul morţii, am trăit nemijlocit acest gol sfânt. Lângă el n-am simţit nici o dorinţă să-i pun întrebări despre trecut sau să speculez despre viitor. Am stat pur şi simplu [1] împreună fără teamă, fără sentimente de vinovăţie ori de ruşine, fără îngrijorare. In acel gol se simţea iubirea necondiţionată a lui Dumnezeu şi puteam spune amândoi, ca bătrânul Simeon când l-a luat în braţe pe pruncul Isus: „Acum slobozeşte pe slujitorul tău, Stăpâne, după cuvântul tău, în pace“ (Luca 2, 29). Acolo, în mijlocul golului, era încredere desăvârşită, pace desăvârşită, bucurie desăvârşită. Moartea nu mai era vrăjmaşă. Iubirea era biruitoare.

De fiecare dată când simţim acest gol sacru al iubirii care nu cere nimic, se cutremură cerul şi pământul şi este „mare bucurie înaintea îngerilor lui Dumnezeu[11] (Luca 15,10). Este bucuria pentru fiii şi fiicele care se întorc. Este bucuria paternităţii spirituale.

---

25 *Cf* cântecul *Me and Bobby McGee* al lui Janis Joplin: „Freedom's just another word for nothing left to lose“ [„libertatea e doar un alt fel de a spune că nu mai ai nimic de pierdut" (n. tr.)].

Trăirea acestei paternităţi spirituale până la capăt cere asceza radicală de a sta acasă. Fiind eu un om care nu se împacă prea bine cu el însuși, aflat mereu în căutarea afirmării și afecţiunii, mi se pare cu neputinţă să iubesc statornic fără a cere ceva în schimb. Dar asceza este tocmai renunţarea la dorinţa de a înfăptui eu însumi acest lucru ca pe un gest eroic. Ca să ajung şi eu la paternitatea spirituală şi la autoritatea compasiunii care o caracterizează, trebuie să-i las pe fiul cel mic şi răzvrătit şi pe fiul cel mare și plin de resentimente din mine să pășească în faţa Tatălui pentru a primi iubirea necondiţionată, iertătoare, pe care Tatăl mi-o oferă, şi în ea să descopăr chemarea de a fi acasă asa cum Tatăl meu este acasă.

Atunci ambii fii din mine pot fi preschimbaţi treptat în Tatăl milostiv. Această transformare mă duce

la împlinirea celei mai profunde dorințe a inimii mele neliniștite. Fiindcă ce bucurie mai mare aș putea avea decât să-mi întind brațele obosite și să-mi odihnesc mâinile într-o binecuvântare pe umerii copiilor mei care se întorc acasă?

Epilog
TRĂIREA TABLOULUI

Când am văzut prima dată posterul cu tabloul lui Rem- brandt, în toamna lui 1983, toată atenţia mi-a fost captată de mâinile bătrânului tată ţinându-l la pieptul lui pe băiatul întors acasă. Am văzut iertare, împăcare, vindecare; am văzut şi siguranţă, odihnă, sentimentul de a fi ajuns acasă. Am fost atât de mişcat de imaginea îmbrățișării dătătoare de viaţă dintre tată şi fiu pentru că întreaga mea fiinţă tânjea să fie primită așa cum era primit fiul risipitor. întâlnirea aceea a constituit începutul propriei mele întoarceri.

Comunitatea L'Arche mi-a devenit treptat casă. Nu visasem niciodată că niște oameni cu handicap mintal

aveau să fie cei care mă vor îmbrățișa într-un gest de
binecuvântare si-mi vor oferi un cămin. Vreme înde- >
lungată căutasem siguranță și adăpost printre cei înțelepți și pricepuți, înțelegând prea puțin că cele ale împărăției sunt dezvăluite „pruncilor" (Matei II, 25), că Dumnezeu i-a ales „pe cei nebuni în ochii lumii pentru a-i face de rușine pe cei înțelepți" (1 Corinteni 1, 27).

însă când am avut parte de primirea caldă, fără pretenții, a celor care nu au cu ce să se laude si am simtit o îmbrățișare plină de iubire din partea unor oameni care nu puneau întrebări, am început să descopăr că adevărata întoarcere spirituală înseamnă întoarcere la cei săraci în duh, a cărora este împărăția cerurilor. îmbrățișarea Tatălui a devenit foarte reală pentru mine
în îmbrățișările acestor oameni săraci la minte.
> >

Văzând pentru prima dată scena pictată de Rem- brandt în vreme ce vizitam o comunitate de oameni cu handicap mintal, am putut face o legătură care este adânc înrădăcinată în misterul mântuirii noastre. Este legătura dintre binecuvântarea dată de Dumnezeu și binecuvântarea dată de săraci. în comunitatea L'Arche am ajuns să înțeleg că aceste binecuvântări sunt, de fapt, una. Maestrul olandez nu doar că mi-a dezvăluit cele mai profunde doruri ale inimii mele, ci m-a călăuzit și către descoperirea că ele se puteau împlini în comunitatea în care îl întâlnisem prima oară.
Au trecut mai bine de sase ani de când am văzut >
prima dată posterul la Trosly și cinci ani de când m-am hotărât să mă stabilesc într-o comunitate L'Arche. Gân- dindu-mă la acești ani, înțeleg că oamenii cu handicap mintal și cei care îi îngrijesc m-au făcut să „trăiesc" tabloul lui Rembrandt mai deplin decât mă așteptasem. Primirea caldă de care am avut parte în numeroasele case L'Arche și multele petreceri la care am luat parte mi-au îngăduit să trăiesc profund întoarcerea fiului celui mic. Primirea bună și sărbătoarea sunt, într-ade- văr, două dintre caracteristicile principale ale vieții mele „în Arcă". Vezi acolo atâtea gesturi de întâmpinare, îmbrățișări si sărutări, cântece, scenete si mese festive, încât, pentru cineva din afară, L'Arche poate părea o neîntreruptă sărbătoare a întoarcerii acasă.

Am trăit și povestea fiului mai mare. Nu am înțeles rolul lui foarte important din *întoarcerea fiului risipitor* al lui Rembrandt până când nu am văzut întregul tablou la Sankt-Petersburg. Acolo am descoperit tensiunea pe care o evocă Rembrandt. Nu este acolo doar împăcarea luminoasă dintre tată și fiul cel mic, ci și distanța întunecată, îmbufnată, a fiului celui mare. Este căință, dar și furie. Este comuniune, dar și înstrăinare. Este strălucirea caldă a tămăduirii, dar și răceala ochiului critic; este iertarea oferită, dar și enorma împotrivire față de primirea ei. Nu mi-a luat mult timp să-l întâlnesc în mine pe fiul cel mare.

Viața în comunitate nu ține întunericul la distanță. Dimpotrivă. Se pare că lumina care m-a atras la Arcă
m-a făcut conștient totodată de întunericul dinlăuntrul
»
meu. Gelozia, furia, sentimentul că sunt dat la o parte sau neglijat, senzația că sunt al nimănui - toate au ieșit la suprafață în contextul unei comunități care se străduia să ducă o viață de iertare, de împăcare și de tămăduire. Viața în comunitate m-a pus în fața adevăratei bătălii spirituale: lupta de a înainta mereu spre lumină, în vreme ce întunericul este atât de real.

Cât timp am trăit de unul singur, părea cumva simplu să-l țin pe fiul cel mare ascuns privirilor. Dar, împărtășind viața unor oameni care nu-și ascund sentimentele, m-am văzut curând confruntat cu fiul cel mare din mine. Viața în comunitate nu e prea
romantică. Ești nevoit mereu să ieși din întunericul
> >
ce te împresoară și să urci pe podiumul unde se oferă îmbrățișarea tatălui.

Oamenii cu handicap au prea puțin de pierdut. Fără vicleșug, îmi arată cine sunt ei. își exprimă pe față și iubirea, și frica, și duioșia, și neliniștea, și generozitatea, și egoismul. însă tocmai arătându-se, pur și simplu, cum sunt, îmi dărâmă zidurile de apărare înălțate cu meșteșug și mă obligă să fiu la fel de deschis cu ei pe cât sunt ei cu mine. Handicapul lor îl dezvăluie pe al meu. Neliniștea lor o oglindește pe

a mea. Vulnerabilitățile lor mi le arată pe ale mele. Silindu-mă să mă confrunt cu fiul cel mare din mine, L'Arche i-a deschis și lui calea către casă. Aceiași oameni cu handicap care m-au primit acasă și m-au îndemnat să iau parte la sărbătoare m-au pus față în față și cu eul meu încă neconvertit și m-au făcut să înțeleg că drumul meu era încă departe de a se fi încheiat.

în vreme ce aceste descoperiri au avut un efect profund asupra vieții mele, cel mai mare dar pe care mi l-a făcut L'Arche este provocarea de a deveni tată. Fiind mai în vârstă decât majoritatea membrilor comunității și fiind și păstorul ei, pare firesc să mă văd ca un părinte. Am deja acest titlu prin hirotonire. Acum trebuie să trăiesc după cerințele lui.

Să devii Tatăl într-o comunitate alcătuită din oameni cu handicap mintal și din cei care îi îngrijesc e mult mai anevoios decât să te lupți cu zbaterile fiului celui mic și ale fiului celui mare. Tatăl înfățișat de Rem- brandt este golit de sine prin suferință. Numeroasele „morți“ pe care le-a îndurat l-au eliberat cu totul pentru a primi și a dărui. Mâinile sale întinse nu cerșesc, nu apucă, nu pretind, nu avertizează, nu judecă, nu osândesc. Ele nu fac decât să binecuvânteze, dăruind totul fără să aștepte nimic.

Acum mă confrunt cu sarcina dificilă, care pare chiar imposibilă, de a renunța la copilul din mine. Pavel spune limpede: „Când eram copil, vorbeam ca un copil, priveam ca un copil, gândeam ca un copil; însă acum, când am devenit om în toată firea, am terminat cu cele ale copilăriei” (1 Corinteni 13,11). Este confortabil să te afli în postura fiului celui mic și rebel sau a fiului celui mare și îmbufnat.

Comunitatea noastră e plină de copii rebeli și îmbufnați și faptul că sunt înconjurat de oameni asemenea mie îmi dă un sentiment de solidaritate. însă pe măsură ce mă integrez în comunitate această solidaritate se arată a fi doar o etapă în drumul spre o destinație mult mai singuratică: singurătatea Tatălui, singurătatea lui Dumnezeu, singurătatea supremă a milostivirii. Comunitatea nu are nevoie de încă un fiu mai mic, și nici de încă un fiu mai mare, convertit sau nu, ci de un tată care să trăiască cu mâinile întinse, dorind mereu să și le rezeme pe umerii copiilor săi întorși acasă. Insă totul în mine se împotrivește acestei chemări. Mă agăț în continuare de copilul din mine. Nu vreau să fiu aproape orb; vreau să văd limpede ce se petrece în jur. Nu vreau să aștept până când copiii mi se întorc acasă; vreau să fiu cu ei acolo unde se află, într-o țară străină sau în gospodăria tatălui, cu argații. Nu vreau să tac în privința celor întâmplate; sunt curios să aud întreaga poveste și am nenumărate întrebări de pus. Nu vreau să-mi tot întind mâinile, când sunt atât de puțini cei dornici de a fi îmbrățișați, mai ales când figurile paterne sunt considerate de mulți izvorul problemelor lor.

Și totuși, după o viață îndelungată în care am fost fiu, știu cu certitudine că adevărata mea chemare este să devin tatăl care binecuvântează cu nesfârșită milosti-
>
vire, care nu pune întrebări, dăruind și iertând mereu, fără să aștepte ceva în schimb. într-o comunitate, acest lucru este tulburător de concret. Vreau să știu ce se petrece. Vreau să fiu implicat în suișurile și coborâșu- rile din viața oamenilor. Vreau să fiu luat în seamă, invitat și informat. Dar adevărul este că puțini observă dorința mea, iar cei care o fac nu prea știu cum să-i răspundă. Semenii mei, fie că au handicap sau nu, nu caută încă unul asemenea lor, încă un tovarăș de joacă, nici măcar un alt frate. Caută un tată în stare să binecuvânteze și să ierte fără să aibă nevoie de ei în felul în care au ei nevoie de el. Văd limpede adevărul chemării mele de a fi tată; totodată, mi se pare aproape cu neputință să-i dau curs. Nu vreau să rămân acasă când cu toții pleacă, mânați fie de numeroasele lor dorințe, fie de supărări. Simt aceleași porniri și vreau să alerg și eu cu ceilalți! Dar cine va fi acasă când se întorc osteniți, frânți, dezamăgiți, vinovați sau rușinați? Cine îi va convinge că, la urma urmelor, există un loc sigur unde pot să se întoarcă și să primească o îmbrățișare? Dacă nu eu, cine? Bucuria de tată este foarte
>
diferită de plăcerea copiilor zvăpăiați. Este o bucurie mai presus de respingere și de singurătate, ba chiar mai presus de afirmare și de comunitate. Este bucuria unei paternități care își ia numele de la Tatăl ceresc (*cf.* Efeseni 3,15) și ia parte la solitudinea lui dumnezeiască.

Nu mă surprinde deloc faptul că puțini își asumă paternitatea. Suferințele ei sunt prea evidente și bucuriile ei, prea ascunse. însă neasumându-mi-o, mă sustrag de la responsabilitatea de om adult din

punct de vedere spiritual. Da, îmi trădez chiar vocaţia. Dar cum să aleg ceva ce pare contrar tuturor nevoilor mele? Un glas îmi spune: „Nu te teme! Copilul te va lua de mână şi te va călăuzi spre paternitate. “ Știu că pot avea încredere în acel glas. Ca întotdeauna, cei săraci, cei slabi, cei marginali, cei respinşi, cei uitați, cei de pe urmă nu numai că au nevoie să le fiu tată, dar îmi arată cum să le fiu tată. Adevărata paternitate este împărtășire din sărăcia iubirii necondiţionate a lui Dumnezeu. Mi-e teamă să pătrund în această sărăcie, dar cei care au făcut-o prin dizabilităţile lor fizice sau mintale îmi vor
fi învăţători.
>

Privindu-i pe cei alături de care trăiesc, pe oamenii cu handicap, precum și pe îngrijitorii lor, văd dorința lor uriașă de a avea un tată în care paternitatea și maternitatea să fie nedespărțite. Toți au suferit respingerea și părăsirea; toți au fost răniți pe drumul spre vârsta maturității; toți se întreabă dacă sunt sau nu vrednici de iubirea necondiționată a lui Dumnezeu și toți caută locul în care să se întoarcă în siguranță și să fie atinși de mâini care binecuvântează.

Rembrandt îl înfățișează pe tată ca pe omul care a iertat purtările copiilor săi. Va fi simțit cândva părăsirea și furia, dar acestea au fost transfigurate de suferință și lacrimi. Părăsirea lui s-a preschimbat în nesfârșită solitudine, iar furia, în nemărginită recunoștință. Așa trebuie să ajung și eu. Vad acest lucru la fel de clar cum văd imensa frumusețe a lepădării de sine și a compasiunii tatălui. Sunt în stare să-i las pe cei doi fii, pe cel mic și pe cel mare, să se maturizeze în mine preschim- bându-se în tatăl milostiv?

Acum patru ani, când m-am dus la Sankt-Peters- burg să văd tabloul *întoarcerea fiului risipitor* al lui Rembrandt, nu intuiam că aveam să trăiesc absolut tot ce vedeam atunci. Stau uluit în locul în care m-a adus Rembrandt. M-a transformat din fiul zdrențăros, îngenuncheat, în bătrânul tată plecat asupra lui, m-a condus de la locul unde se primește binecuvântarea la locul unde o dăruiesc chiar eu. Uitându-mă la mâinile mele îmbătrânite, știu că mi-au fost date ca să le întind către toți cei care suferă, să le așez pe umerii tuturor celor ce vin și să dăruiesc binecuvântarea care izvorăște din imensitatea iubirii lui Dumnezeu.

Când mă gândesc la toți oamenii care m-au sprijinit în timpul scrierii acestei cărți, primii doi care îmi vin în minte sunt Connie Ellis și Conrad Wieczorek. Connie Ellis mi-a fost alături în toate etapele manuscrisului. Ajutorul ei entuziast, devotat și competent ca secretară a mea nu numai că m-a împiedicat să mă opresc atunci când eram foarte ocupat, dar mi-a dat mereu, în momentele de descurajare, încrederea în valoarea lucrării mele. Conrad Wieczorek mi-a oferit un sprijin indispensabil chiar de la începutul scrierii cărții și până la încheierea ei. îi sunt adânc recunoscător pentru generozitatea cu care și-a folosit timpul și energia pentru a edita textul și a face sugestii de modificări privitoare la formă și conținut. Mulți alți prieteni au jucat un rol important în revizuirea acestei cărți. Elizabeth Buckley, Brad Colby, Ivan Dyer, Bart

MULŢUMIRI

Gavigan, Jeff Imbach, Don McNeil, Sue Mosteller, Glenn Peckover, Jim Purdie, Esther de Waal și Susan Zimmerman au avut cu toţii contribuţii importante. Multe îmbunătăţiri sunt rezultatul direct al sfaturilor lor.

Un cuvânt foarte special de mulţumire vreau să-i adresez lui Richard White. Generozitatea cu care mi-a oferit sprijinul său personal și experienţa sa profesională mi-au dat elanul necesar pentru a duce cartea la bun sfârșit.

în fine, vreau să-mi exprim deosebita recunoștinţă faţă de trei prieteni care au murit înainte de publicarea cărţii: Murray McDonnell, David Osler și doamna Pauline Vanier. Sprijinul personal și financiar al lui Murray, prietenia lui David și reacţia lui călduroasă la prima formă a cărţii și ospitalitatea doamnei Vanier pe parcursul scrierii ei au constituit, toate, un izvor de încurajare pentru mine. Prezenţa lor îmi lipsește foarte mult, dar știu că dragostea lor este mult mai tare decât moartea și că va continua să mă inspire.

Mă bucur nespus că mă pot gândi la această carte ca la un rod adevărat al prieteniei și al iubirii.

p. 6 Rembrandt Harmenszoon van Rijn, *întoarcerea fiului risipitor,* c. 1668-1669, ulei pe pânză, Muzeul Ermitaj, Sankt-Petersburg, Rusia / Bridgeman Images p. 40 Rembrandt Harmenszoon van Rijn, *Simeon în templu,* 1669, ulei pe pânză, Nationalmuseum, Stockholm, Suedia / Bridgeman Images

p. 43 Rembrandt Harmenszoon van Rijn, *Autoportret cu Saskia în parabola fiului risipitor, c.* 1635, ulei pe pânză, Gemaeldegalerie Alte Meister, Dresda, Germania / © Staatliche Kunstsammlungen Dresden / Bridgeman Images

p. 133 Rembrandt Harmenszoon van Rijn, *Mireasa evreică, c.* 1667, ulei pe pânză, Rijksmuseum, Amsterdam, Olanda / Bridgeman Images

CUPRINS

PARTEA A TREIA. TATĂL

Au mai apărut:

Brant Pitre

Misterul Cinei de pe urmă:

Isus și rădăcinile iudaice ale Euharistiei

Pierre Claverie

Mic tratat despre întâlnire și dialog

Michel Kubler

Mic îndreptar de credință:

O incursiune sintetică și accesibilă în istoria, doctrina și trăirea credinței creștine

Părintele Henri J.M. Nouwen ne împărtăşeşte călătoria spirituală pe care i-a prilejuit-o, intr-un moment de cumpănă al vieţii sale, întâlnirea cu faimosul tablou al lui Rembrandt *întoarcerea fiului risipitor* şi cu înţelesurile profunde ale acestei parabole ce cuprinde miezul mesajului biblic. Ni se întâmplă tuturor — spune autorul, pornind de la propria experienţă - să fim răzvrătiţi asemenea fiului risipitor, invidioşi şi resentimentari asemenea fiului mai mare rămas acasă ori pur şi simplu indiferenţi faţă de cei din jurul nostru. Totuşi, suntem mereu chemaţi să devenim asemenea tatălui iertător ce-şi dăruieşte iubirea fără să aştepte nimic în schimb şi-i întâmpină cu bucurie chiar şi pe cei care-i greşesc. Goana după succes şi câştiguri materiale, continua competiţie cu ceilalţi, însingurarea şi deprimarea îl îndepărtează pe omul contemporan de sine însuşi şi de locul adevăratei sale libertăţi. Insă Henri J.M. Nouwen ne demonstrează în aceste reflecţii pline de înţelepciune şi sensibilitate că „întoarcerea acasă" rămâne posibilă fie şi după cele mai deznădăjduite rătăciri.

„încă mă asemăn cu fiul risipitor. însă mă aflu cu adevărat în drum spre casă. Am plecat din ţara aceea îndepărtată şi am ajuns să simt apropierea iubirii. Şi, astfel, sunt pregătit acum să-mi împărtăşesc povestea. Are în ea un strop de speranţă, de lumină, de mângâiere.[11]

HENRI J.M. NOUWEN